

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**NOILGUMA
MATERIĀLTIESISKIE UN PROCESUĀLIE ASPEKTI
KOMERCĀRĪJUMOS AR PATĒRĒTAJIEM**

MAGISTRA DARBS

Autors: **Anete Prusakova**
Studenta apliecības Nr.: ap05031
Darba vadītājs: profesors Kaspars Balodis

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Globalizācijas, digitalizācijas un tehnoloģiju straujā attīstība un tā ietekmē pieaugušās patērētāja tiesību aizsardzības prasības ir mudinājušas daudzas valstis ne vien pārskatīt un modernizēt noilguma institūta regulējumu atbilstoši mūsdienu tiesiskās vides prasībām, bet arī tā regulējumā nostiprināt patērētāja tiesību aizsardzību. Maģistra darbs “Noilguma materiāltiesiskie un procesuālie aspekti komercdarījumos ar patērētājiem” mērķis ir noteikt, vai Latvijā noilguma institūta regulējumā ir nostiprināta patērētāja aizsardzība attiecībā ar komersantiem, kā arī vai noilguma regulējums kopumā spēj pilnībā nodrošināt patērētājam un komersantam Satversmē garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu.

Īstenojot mērķi, tiek aprakstītas problēmas, ar kurām saskaras tiesību piemērotāji un kuras mēģināts atrisināt ar judikatūras atziņu palīdzību. Svarīgākās no tām saistītas ar komercdarījuma jēdziena interpretāciju, pieaugošām prasībām attiecībā uz kreditora atgādinājumu, lai tas pārtrauktu noilgumu, kā arī to, vai tiesām noilgums jāņem vērā pēc savas iniciatīvas vai tikai tad, ja uz to atsaucas patērētājs. Autore analizē minēto problēmu cēloņus un norāda uz iespējamiem uzlabojumiem noilguma regulējumā, lai nodrošinātu ne vien tiesisko noteiktību mantiskajās attiecībās, bet arī sniegtu patērētājam augstu tiesību aizsardzības līmeni.

Atslēgas vārdi: komercdarījumi, patērētājs, noilgums, *ex officio*

ANNOTATION

The rapid development of globalization, digitization and technology, and its impact on consumer rights protection requirements, have prompted many countries not only to review and modernize the regulation of the prescription institute in accordance with the requirements of today's legal environment, but also to strengthen consumer protection in prescription regulation in transactions with merchants. The main aim of the Master's thesis "Material and procedural aspects of prescription in commercial transactions with consumers" is to determine whether the protection of the consumer has been strengthened in the regulation of the prescription as well to evaluate whether regulation of prescription as a whole can fully ensure consumer and merchant the rights guaranteed by the Satversme to a fair trial.

Implementing the goal, author describes the problems encountered by courts and its attempts to resolve through case-law findings. The most important of these are the interpretation of the concept of a commercial transaction, increasing requirements for a creditor's reminder to interrupt the prescription, and whether the prescription should be taken into consideration by courts on its own initiative (*ex officio*) or only when the consumer refers to it. The author analyzes the causes of these problems and points to possible improvements in the prescription regulation in order to ensure legal certainty and higher level of legal protection for consumer.

Keywords: commercial transactions, consumer, prescription, *ex officio*

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1. Noilguma komercdarījumos mērķis un pamatojums	10
2. Komercdarījumi ar patērētājiem.....	18
2.1. Komercdarījumu ar patērētājiem nošķiršana no citiem komercdarījumiem.....	19
2.2. Patērētāja jēdziens un tā aizsardzība attiecībās ar komersantiem.....	23
3. Raksturīgākās komercdarījumu jomas ar patērētājiem	26
3.1. Nefinanšu nozarē noslēgtie tiesiskie darījumi	26
3.2. Finanšu nozarē noslēgtie tiesiskie darījumi	27
3.3. Piespiedu zemes nomas tiesiskās attiecības.....	28
4. Komercdarījumiem piemērojamās tiesību normas par noilgumu	32
4.1. Noilguma termiņa noteikšana	33
4.2. Noilguma sekas.....	40
5. Patērētāja prasījumiem piemērojamie atšķirīgie tiesību īstenošanas termiņi.....	43
6. Noilguma procesuālie aspekti	45
6.1. Patērētāju aizsardzība parādu ārpustiesas atgūšanas procesā	45
6.2. Patērētāju tiesību aizsardzība tiesas procesā.....	49
6.3. Noilguma tecējums pēc tiesas nolēmuma spēkā stāšanās.....	64
Secinājumi	67
Izmantotā literatūra un avoti.....	70
Pielikumi.....	81
1.pielikums. Tiesu administrācijas 02.10.2018. atbilde Nr.SAN/4257	81
2.pielikums. PTAC 07.11.2018. atbilde Nr.3.4.-4/8818/P-86	82

Apzīmējumu saraksts

BGB – Bürgerliches Gesetzbuch [Vācijas Civillikums]

CL – Civillikums

CPL – Civilprocesa likums

ELTP – Eiropas līgumtiesību principi

KCL – Komerclikums

PĀAL – Parādu ārpustiesas atgūšanas likums

PTAC – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

PTAL – Patērētāju tiesību aizsardzības likums

Ievads

Noilgums ir viens no klasiskajiem institūtiem, kas tiesību normu recepcijas un vēsturiskās attīstības gaitā pārņemts visās mūsdienu tiesību sistēmās. Tā galvenais mērķis ir novērst ilgstošu nenoteiktību mantiskajās attiecībās, garantējot kreditoram tiesības uz sava prasījuma piespiedu apmierinājumu tikai likumā noteikta termiņa ietvaros. Likumdevējam ir pozitīvs pienākums ne vien noregulēt tiesību uz taisnīgu tiesu praktiskās īstenošanas priekšnoteikumus, proti, izstrādāt un pieņemt tādu regulējumu, kas personas tiesību pārkāpuma gadījumā ļautu īstenot efektīvu tiesisko aizsardzību, bet arī panākt taisnīgu līdzsvaru starp divu pretējo pušu - kreditora un parādnieka - interesēm. Šo institūtu neveido tikai tā termiņš, bet tajā ir ietverti visi tā piemērošanas nosacījumi – sākuma tecējuma noteikšana, termiņa aprēķināšanas kārtība, apturēšanas un pārtraukšanas notikumi un darbības, iespēja pusēm grozīt termiņu, tā apturēšanas un pārtraukšanas pamatus, termiņa notecēšanas sekas u.c. Visi šie nosacījumi, kuri var tikt paredzēti dažādos noteikumos, veido vienu veselu.

Globalizācijas, digitalizācijas un tehnoloģiju straujā attīstība un tā ietekmē pieaugošās patērētāja tiesību aizsardzības prasības, īpaši Eiropas Savienības ietvaros, ir mudinājušas valstis pārskatīt ne vien komerciesisko regulējumu, bet saistību tiesību regulējumu kopumā, modernizējot to atbilstoši mūsdienu tiesiskās vides prasībām. Lai gan UNIDROIT starptautisko komercīgumu principi un Eiropas līgumtiesību principi (turpmāk – ELTP) nav oficiāli atzītie tiesību avoti, jaunākās tendences liecina, ka to saturs un ietvertās modernizācijas novitātes nereti tiek izmantotas kā vadlīnijas jaunu līgumtiesību normu radīšanā, tajā skaitā attiecībā uz noilgumu. Tā ietekmē daudzas valstis ir pilnībā pārstrādājušas savus civillikumus - Vācija (2002), Igaunija (2002), Lietuva (2000), Horvātija (2005), Rumānija (2009), Ungārija (2013), Čehija (2013), Ukraina (2003). Citas valstis ir veikušas vērienīgas saistību tiesību reformas – Francijā 2016.gadā pilnībā pārstrādāta saistību tiesību daļa, savukārt Beļģijā šobrīd norit vērienīga saistību tiesību reforma.

Vienlaicīgi jāuzsver, ka nepastāv viens ideāls noilguma noregulēšanas variants, kas būtu vienlīdz piemērojams visām valstīm, to viennozīmīgi ietekmē katras valsts vēsturiskās attīstības un tiesību sistēmas īpatnības. Jaunākās tendences tomēr liecina, ka, neskatoties uz minēto, valstis cenšas līgumtiesību vai pat saistību tiesību jomā kopumā noilguma regulējumu pielīdzināt ELTP ietvertajām vadlīnijām. Arī attiecībā uz Eiropas Kopienas direktīvām var secināt, ka tajās vērojams pielīdzināšanas spiediens, īpaši darījumos ar patērētājiem ar mērķi nodrošināt vienādu patērētāja tiesību aizsardzības minimālo līmeni visā Eiropas Kopienas teritorijā. Tā, piemēram, Eiropas Savienības vienotā tirgus ietvaros komersantiem vajadzētu būt

nodrošinātai iespējai nodarboties ar komercdarbību visā iekšējā tirgū saskaņā ar nosacījumiem, kas nodrošina to, ka pārrobežu darījumi nebūtu saistīti ar lielāku risku kā iekšzemes darījumi. Pretējā gadījumā rastos konkurences traucējumi, ja valsts iekšējos un pārrobežu darījumos tiktu piemēroti būtiski atšķirīgi noteikumi. Minētais ir nesaraucjami saistīts arī ar noilgumu regulējumu.

Arī Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas pastāvēja izvēle starp atgriešanos pie 1937.gada Civillikuma (turpmāk – CL) vai jauna likuma radīšanu. Pārsvaru guva pirmskara regulējuma kontinuitātes piekritēji, kā rezultātā, sākot ar 1992.gadu, no jauna stājās spēkā 1937.gada 28.janvārī pieņemtais CL (ar nedaudz grozījumiem). Latvijā saistību tiesību modernizācija izpaudās komercdarījumu normatīvā regulējuma izstrādē un pieņemšanā. Saskaņā ar Komerclikuma (turpmāk – KCL) D daļu „Komerccdarījumi”, kas tika pieņemta Saeimā 2008.gada 18.decembrī un stājās spēkā 2010.gada 1.janvārī, no komercdarījumiem izrietošajiem prasījumiem tika paredzēts īsāks noilguma termiņš – trīs gadi, iepriekš piemēroto desmit gadu vietā. Bez minētā jauninājuma noilguma institūta regulējums Latvijā nav ievērojami mainījies kopš CL pieņemšanas 1937.gadā. Bez šaubām, kā to arī atzinis Dr.iur., Dr.iur.h.c., profesors Dietrich A. Loeber, Latvijai 1937.gada CL nozīmēja ko līdzīgu kā *Code Civil* (1804) Francijai vai kā *Bürgerliches Gesetzbuch* (1896) Vācijai, arī *Burgerlijk Wetboek* (no 1969) Nīderlandei¹. Tomēr arī šajās valstīs ar spēcīgām tiesību tradīcijām ir veiktas vērīgas saistību tiesību reformas, lai tiesību regulējums atbilstu mūsdienu tiesiskās vides prasībām. Pie šādiem apstākļiem autore piekrīt jau vairāk kā desmitgadi atpakaļ juridiskajā literatūrā izteiktajam viedoklim, ka CL Saistību tiesību daļa ir diemžēl atzīstama par novecojušu. Autoresprāt, tas ir attiecināms arī uz noilguma institūta regulējumu.

2013.gada 01.janvāris iezīmēja ļoti svarīgu robežu, kurā varēja noilgt tās no komercdarījumiem ar patērētājiem izrietošās saistības, kurām izpildes termiņš bija iestājās līdz 2010.gada 01.janvārim. Vairāk kā piecu gadu tiesu prakse saīsinātā noilguma termiņa piemērošanā iezīmē vairākas teorētiska un praktiska rakstura problēmas, ar kurām saskaras tiesību piemērotāji un kuras mēģināts atrisināt ar judikatūras atziņu palīdzību. Autores ieskatā, nozīmīgākās no tām ir saistītas ar to, vai noilgums kā tāds būtu uzskatāms par sabiedriskās kārtības nodrošināšanas institūtu vai privāttiesisko attiecību regulējošu institūtu, vai parādniekam nosūtīts, bet neizsniegts atgādinājums pārtrauc noilguma tecējumu, vai strīdos, kas izriet no patērētāja līgumiem, tiesai noilguma termiņa iestāšanās būtu jāpārbauda pēc savas iniciatīvas vai tikai tad, ja uz to atsaucas parādnieks, un vai piespiedu nomas tiesiskajās

---

¹ Loeber D. A. Par Latvijas Republikas Civillikumu. Latvijas Vēstnesis, 2006, nr.171 (3539).

attiecībās, kurās viena puse ir komersants, atzīstamas par tādām, kurām būtu piemērojams komerc tiesiskais noilgums.

Latvijas Republikas Satversmes 1.pantā ietvertā demokrātiskās republikas jēdziena izriet valsts pienākums savā darbībā ievērot tiesiskas valsts pamatprincipus. Likuma varas princips, kas ir viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem, citastarp, nosaka, ka likumiem un citiem normatīvajiem aktiem jābūt pietiekami skaidriem un saprotamiem, kā arī paredzamiem², tas ir, formulētiem ar pietiekamu precizitāti, lai indivīds, nepieciešamības gadījumā atbilstoši konsultējoties, varētu regulēt savu uzvedību. Savukārt tiesiskās vienlīdzības princips un tiesības uz taisnīgu tiesu paredz, ka tiesai būtu jāpieliek pūles, lai līdzīgi gadījumi tiktu izlemti līdzīgi, jo procesa dalībniekiem ir tiesības sagaidīt un paļauties, ka tie tiesā saņems vienādu taisnību visos līdzīgos gadījumos.

Autores ieskatā pie iezīmētām problēmām atbildība jāuzņemas arī likumdevējam, kurš nav noteicis pietiekami skaidri un precīzi definētus priekšrakstus noilguma piemērošanai, kā tas, piemēram, ir citās valstīs, tādējādi pieļaujot tā dažādas interpretācijas iespējas tiesu praksē un judikatūrā. Iepriekš norādīto iemeslu dēļ tapis autores maģistra darbs “Noilguma materiāltiesiskie un procesuālie aspekti komercdarījumos ar patērētājiem”, kura galvenais mērķis ir noskaidrot, vai Latvijā noilguma institūta regulējumā ir nostiprināta patērētāja aizsardzība attiecībās ar komersantiem, kā arī vai šobrīd spēkā esošais noilguma regulējums spēj nodrošināt patērētājam un komersantam Satversmē garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu. Papildus autore salīdzina Latvijas noilguma regulējumu ar ELTP ietvertajām vadlīnijām un jaunākajām tendencēm patērētāju tiesību aizsardzības jomā, kā arī salīdzina to ar citu valstu – Vācijas, Francijas, Beļģijas, Igaunijas, Lietuvas, Krievijas, Polijas, Rumānijas, Horvātijas un Nīderlandes pieredzi.

Lai sasniegtu pētījuma mērķi, izmantotas vairākas zinātniskās pētniecības metodes: vēsturiskā, salīdzinošā, sistēmiskā un monogrāfiskā, kurā ietilpst tādas loģikas metode kā induktīvā. Vēsturiskā metode izmantota, lai izsekotu noilguma institūta rašanās un satura izpratnes veidošanās gaitai. Ar salīdzinošo metodi noskaidrotas kopējās un atšķirīgās komercdarījuma pazīmes doktrīnā piedāvātajās definīcijās. Ar šo metodi tiek salīdzināts Latvijā esošais regulējums ar citu valstu regulējumu. Induktīvā metode ļāvusi, balstoties plaša un daudzveidīga tiesu prakses materiāla analizē, pierādīt praksē pastāvošo problēmu esamību. Ar aprakstošo jeb monogrāfisko metodi autore apkopojā gan Latvijas autoritatīvu tiesību zinātnieku atziņas, gan arī ārvalstu zinātnieku paustās atziņas.

---

² Satversmes tiesas 25.10.2004. spriedums lietā Nr.2004-03-01, 9.2.p. Latvijas Vēstnesis, 2004, nr.169.

Maģistra darbs sastāv no septiņām nodaļām. Pirmajā nodaļā tiek analizēts noilguma mērķis un pamatojums, kā arī tā atšķirības civiltiesiskā un komerciesiskā aspektā. Otrajā nodaļā tiek analizēts komercdarījuma un patērētāja jēdzieni un pazīmes, kas ļauj nošķirt komercdarījumus ar patērētājiem no citiem darījumu veidiem. Trešajā nodaļā ir aplūkotas tās komercdarbības jomas, kurās noilguma termiņi ir īpaši aktuāli. Ņemot vērā, ka Latvijā civiltiesību un komerciesību savstarpējās attiecībās pastāv duālisma un subsidiaritātes princips, proti, komerciesību normas kā speciālās normas ir atdalītas no vispārējām privāttiesībām un tiek vispārēji kodificētas atsevišķā likumā – KCL, ceturtajā nodaļā tiks analizētas komercdarījumiem piemērojamās noilguma normas, kas atrodamas dažādos normatīvos aktos – KCL un CL. Piektajā nodaļā analizēta patērētāju prasījumiem piemērojamie atšķirīgie tiesību īstenošanas termiņi. Sestajā nodaļā analizēti noilguma procesuālie aspekti, kas saistīti ar patērētāja tiesību aizsardzību pirmstiesas, tiesas un izpildes procesa stadijā. Septītajā nodaļā tiek sniegti pētījuma rezultātā gūtās atziņas un secinājumi.

Vienlaicīgi jānorāda, ka, ievērojot to, ka noilguma termiņi darījumiem, kas atbilst KCL 388.pantā noteiktajām komercdarījuma pazīmēm, var tikt regulēti citos tiesību aktos, autore primāri analizē tos komercdarījumus, kuriem piemērojams KCL 406.pantā noteiktais noilguma termiņš.

1. Noilguma komercdarījumos mērķis un pamatojums

Tiesības uz savu aizskarto tiesību un interešu aizsardzību taisnīgā tiesā un no tām atvasinātās tiesības uz pieeju tiesai ir pieskaitāmas pie mūsdienu svarīgākajām fizisku un privāto tiesību juridisku personu pamattiesībām, kas nostiprinātas gan nozīmīgākajos starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos³, gan arī Latvijas Republikas pamatlikumā⁴. Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver sevī divus nesaraunami saistītus aspektus – institucionālo, kas nozīmē, ka tiesai ir jābūt taisnīgai, kā arī procesuālo, kas paredz, ka ikvienam ir tiesības uz brīvu pieeju tiesai.⁵ Procesuālais aspekts uzliek likumdevējam pozitīvu pienākumu noregulēt tiesību uz taisnīgu tiesu praktiskās īstenošanas priekšnoteikumus, proti, izstrādāt un pieņemt tādu regulējumu, kas personas tiesību pārkāpuma gadījumā ļautu īstenot efektīvu tiesisko aizsardzību.⁶

Tomēr, kā tas ir atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesu praksē, tiesības uz brīvu pieeju tiesai nav absolūtas. Tās var tikt pakļautas ierobežojumiem, kuru definēšana ir katras valsts kompetencē un kuri var būt atšķirīgi atkarībā no sabiedrības un privātpersonu resursiem un vajadzībām⁷. Lai pamattiesību ierobežojumus atzītu par attaisnojamiem, tiem ir jāatbilst noteiktiem kritērijiem, respektīvi, tiem jābūt noteiktiem ar likumu, tiem jākalpo legītimam mērķim un jāatbilst samērīguma prasībām.⁸ Kā viens to šādiem attaisnojamiem ierobežojumiem vispārīgi atzītas katras valsts tiesības noteikt noilguma termiņus prasības vai pieteikuma iesniegšanai tiesā.⁹ Citiem vārdiem, par attaisnojamu atzīta valsts iejaukšanās personu privātautonomijas īstenošanā brīvi pēc saviem ieskatiem izvēlēties laiku, kādā realizēt savas aizskartās tiesības vai intereses un paļauties uz tiesas aizsardzību. Kā norādījis prof. V.Sinaiskis, zinātnē bijis daudz mēģinājumu šo parādu attaisnot, tomēr mūsdienās dominējošais ir uzskats, ka privāttiesiskā apgrozība (trešo personu intereses) prasa attiecībās noteiktību un

---

³ Piemēram, ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 10.pants. Pieņemta Parīzē 10.12.1948. [15.10.2018. red.]; Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants. Parakstīta Romā 04.11.1950. [15.10.2018. red.]; ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 14.pants. Pieņemts Ņujorkā 16.12.1966. [15.10.2018. red.]

⁴ Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmais teikums nosaka, ka *“Ikvienam var aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses taisnīgā tiesā”*.

⁵ Satversmes tiesas 14.03.2006. spriedums lietā Nr.2005-18-01, 8.p. Latvijas Vēstnesis, 2006, nr.46.

⁶ Satversmes tiesas 27.06.2003. spriedums lietā Nr.2003-04-01, 6.p. Latvijas Vēstnesis, 2003, nr.97; Satversmes tiesas 06.06.2012. spriedums lietā Nr.2011-21-01, 7.p. Latvijas Vēstnesis, 2012, nr.89.

⁷ ECT 28.05.1985. spriedums lietā Ashingdane pret Apvienoto Karalisti, 57.p. (iesniegums Nr.8225/78); ECT 17.01.2012. spriedums lietā Stanev pret Bulgāriju, 230.p. (iesnieguma Nr.36760/06).

⁸ Guide on Article 6 of the European Convention of Human rights. Rights to fair trial (civil limb): European Court of Human Rights, para.73, 2018. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf [aplūkots 25.08.2018]

⁹ ECT 11.03.2014. spriedums lietā Howald Moor un citi pret Šveici, 78.-80.p. (iesniegumi Nr.52067/10 un 41072/11).

skaidrību.¹⁰ Noilgums ir viens no tiem klasiskajiem tiesību institūtiem, kas neskarts ir izturējies laika pārbaudī. Nešaubīgi tieši tādēļ Karls Fridrihs fon Savinjī jau 1841.gadā teica, ka tas ir “viens no svarīgākajiem un labvēlīgākajiem tiesību institūtiem”¹¹, bet, kā rāda prakse, vienlaicīgi arī viens no tiesību institūtiem, kura piemērošanā rodas vislielākās grūtības.

Juridisko terminu vārdnīcās atrodami dažādi noilguma (angļu valodā – *prescription, limitation period, limitations of action*, vācu valodā – *Verjährung*, krievu valodā - *давность*) skaidrojumi. Latvijā izdotajās juridisko terminu vārdnīcās noilgums skaidrots kā saistību izbeigšanas veids, kad izbeidzas neizmantota mantiska saistība vai pienākums¹², vai kā likumā noteikts termiņš, pēc kura saistības izbeidzas, ja tiesīgā persona šīs tiesības pienācīgi neizlieto¹³. Vienā no vārdnīcām noilgums arī definēts kā termiņš, kuram izbeidzoties, 1) rodas tiesības (iegūšanas noilgums) vai 2) izbeidzas tiesības (dzēšanas noilgums). Iegūšanas noilgums skaidrots kā pamatlietu tiesību (īpašuma, servitūta u.c.) iegūšanas veids to nepārtrauktas izlietošanas ceļā noteiktā laikā. Dzēšanas noilgums, savukārt, izbeidz tiesību realizāciju, piemēram, materiālās tiesības – ar tiesas vai arbitrāžas starpniecību, tāpēc to dēvē par prasības noilgumu.¹⁴ Līdzīgi kā pēdējā piemērā ārvalstu vārdnīcās var atrast noilguma iedalījumu pozitīvajā jeb iegūšanas (angļu valodā – *acquisitive*) noilgumā kā īpašumtiesību iegūšanas veids vai negatīvajā jeb atbrīvojošā (angļu valodā arī – *extinctive* vai *liberative prescription*, kas lietots vairāk romāņu-ģermāņu tiesību sistēmās, vai arī *limitation of actions* vai *statute of limitations*, kas lietots paražu tiesību sistēmās) noilgumā, kas vispārīgi skaidrots kā laika ierobežojums prasības celšanai.¹⁵ No atspoguļotajiem skaidrojumiem var izdarīt secinājumu, ka noilgumu vispārīgi var definēt kā likumā noteiktu termiņu tiesību izmantošanai, pēc kura notecēšanas iestājas noteiktas juridiskas sekas.

Izskaidrojums dažādajām noilguma definīcijām meklējams romiešu tiesībās, no kurām noilguma institūts cēlies un kas tiesību normu recepcijas un vēsturiskās attīstības gaitā pārņemts mūsdienu tiesību sistēmās. Latīņu valodā noilgums tika apzīmēts ar terminu *prescriptio temporis*,

¹⁰ Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1996, 155.-156.lpp.

¹¹ Savigny, Friedrich Carl von. System des heutigen Römischen Rechts, vol. 5. Berlin: Veit und Comp., 1841, S.272. Pieejams: http://www.deutschestextarchiv.de/book/view/savigny_system01_1840?p=327 [aplūkots 12.10.2018.]; Citēts arī Ģenerālvokāta Kamposa Sančesa – Bardonas M. [Campos Sánchez-Bordona M.] 08.09.2016. Secinājumos EST lietā C-584/15 Glencore Céréales France pret Etablissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer). Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:62015CC0584&from=LV> [aplūkots 12.10.2018.]

¹² Skuja V. Juridisko terminu vārdnīca uzņēmējdarbībai. Rīga: Ekonomisko reformu institūts, 1996, 64.lpp.

¹³ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs I.Krastiņa vadībā. Rīga: Nordik, 1998, 173.lpp.

¹⁴ Jakubaņecs V. Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdnīca. Rīga, P&K, 1999, 132.lpp.

¹⁵ Mozley & Whiteley's Law Dictionary. Eleventh Edition: Hardy E.R., Ivamy. London: Butterworths, 1993, p.635; Black H. C. Black's Law Dictionary. Sixth Edition. St.Paul, Minn.: West Publishing, 1990, p.333.

kas, burtiski tulkojot, ir “priekšraksts par laiku”, tādējādi uzsverot, ka noilguma termiņi ir noteikti ar likuma priekšrakstiem.¹⁶ Romiešu tiesībās noilgumam sākotnēji piemita liettiesisks raksturs, kas izpaudās kā ieguvuma noilgums (*usucapió, temporis preascriptio*) - svešas lietas iegūšanu īpašumā, ja, piepildoties vairākiem nosacījumiem, lieta noteiktu laiku atradās personas valdījumā, vēlāk arī prasības noilgums. Ar prasības noilgumu saprata tiesību zaudēšanu prasīt (*actio*) izpildījumu tiesā, ja tiesīgā persona nerealizēja saistību likumā noteiktā laikā. Atbildētājam tiesā bija tiesība paralizēt sūdzētāja prasību ar noilguma ierunu (*exceptio temporis*). Tomēr pati saistība neizbeidzās, jo pēc noilguma iestāšanās tā saglabājās kā dabiskā saistība (*obligatio naturalis*), kuru ar tiesu nevarēja piespiest izpildīt. Ja parādnieks labprātīgi tādu saistību bija izpildījis, atpakaļ prasīt to vairs nevarēja.¹⁷ Turklāt šāda dabiska saistība varēja būt par pārjaunojuma priekšmetu, to varēja izmantot ieskaitam, kā arī tā izpildi varēja nodrošināt ar ķīlu vai galvojumu.¹⁸

Neskatoties uz to, ka noilguma institūts neskarts izturējies laika pārbaudi un kā temporāls ierobežojums sastopams visās mūsdienu tiesību sistēmās, šis institūts dažādās tiesību sistēmās ir regulēts dažādi, pat vienas tiesību sistēmas ietvaros attiecībā uz dažādiem prasījumu veidiem. Atšķirības atrodamas ne vien pašos noilguma termiņos, bet arī terminoloģijā, saturā, sekās un citos aspektos, kuru noteikšana, kā jau iepriekš minēts, ir katras valsts suverēno tiesību sastāvdaļa, ko ietekmējis vēsturiskās un tiesiskās sistēmas attīstības notikumi. Iepriekšminētais ir viens no iemesliem, kas joprojām traucē vai pat padara par neiespējamu noilguma institūta harmonizēšanu starpvalstu līmenī. Jāatzīst gan, ka pēdējo 20 gadu laikā tirgus globalizācijas ietekmē ir sperti vērā ņemami soļi, lai harmonizētu un modernizētu noilguma institūta regulējumu, vismaz starptautisko un Eiropas Savienības komercietiesisko un līgumtiesisko attiecību jomā.

Šajā sakarā nevar nepieminēt UNIDROIT starptautisko komercietiesisko principus un ELTP, kurus var uzskatīt par pirmajiem mēģinājumiem unificēt noilguma institūtu starptautiskā un Eiropas Savienības līmenī¹⁹. ELTP tika izstrādāti ar mērķi uzlabot Eiropas līgumtiesību kvalitāti un saskaņotību - izveidot kopīgu modeli, tajā ietverot kopīgus principus, terminoloģiju un paraugnoteikumus, arī attiecībā uz noilguma institūtu. Vēršama arī uzmanība, ka lielākā daļa ELTP III daļā ietverto normu, tajā skaitā par noilgumu, attiecināmas ne tikai uz līgumsaistībām,

---

¹⁶ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 277.lpp.

¹⁷ Voldemārs K. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1997, 129.lpp.

¹⁸ Zimmermann R. The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition. New York: Oxford University Press, 1996, p.7-8.

¹⁹ Bonell M. J. Limitation periods. In: Towards a European Civil Code. Third Fully Revised and Expanded Edition. The Hague: Kluwer Law International, 2004, p.519.

bet uz saistībām kopumā.²⁰ Minētais kopsakarā ar pieaugošajām patērētāju tiesību aizsardzības prasībām, autoresprāt, ir galvenie iemesli, kas mudinājušas daudzas valstis pārskatīt ne vien komerciesību regulējumu, bet arī saistību tiesību regulējumu kopumā, tajā skaitā attiecībā uz noilguma institūtu, un modernizēt to atbilstoši mūsdienu tiesiskās vides dinamiskuma un patērētāja tiesību aizsardzības prasībām.

Kā secina viens no ELTP III daļas izstrādātājiem Reinhardis Cimmermans (*Reinhard Zimmermann*), pēdējā pusgadsimta līgumtiesību modernizēšanas tendences ietekmējušas arī vispārējā noilguma regulējuma attīstību ar vairākām kopējām iezīmēm. *Pirmkārt*, saskatāma tendence saīsināt vispārējos noilguma termiņus.²¹ *Otrkārt*, atzinību guvis uzskats, ka vispārējais noilguma periods nedrīkst būt pārāk īss (seši mēneši) vai pārāk garš (trīsdesmit gadi), ideālā variantā starp diviem līdz pieciem gadiem. Starptautiski par saprātīgu atzīts trīs gadu noilguma termiņš. Piemēram, UNIDROIT starptautisko komercīgumu un ELTP ietverts 3 gadu noilguma termiņš.²² Eiropas Civilkodeksa projektā un Kopējā modeļa (DCFR) III grāmatas 7:201.pantā arī piedāvāts 3 gadu vispārējais noilguma termiņš. *Treškārt*, šāda salīdzinoši īsa vispārējā noilguma termiņa tecēšanai nevajadzētu būt saistītai ar objektīviem kritērijiem – termiņa iestāšanos, piegādi, piekrišanu, ēkas pabeigšanu u.c., bet gan atkarīgi no tā, vai kreditors zināja (vai viņam vajadzēja zināt) parādnieka identitāti vai faktiem prasības celšanai (subjektīvais kritērijs). *Ceturtkārt*, noilgumam, ievērojot tā apturēšanas un pārtraukšanas iespējas, nevajadzētu tecēt bezgalīgi. Kaut kādā brīdī pusēm vajadzētu strīdus attiecību uzskatīt par pilnībā atrisinātu. Tāpēc relatīvi īsais noilguma termiņš, kura tecēšanas sākums saistāms ar subjektīvo kritēriju, būtu papildināms ar maksimālo noilguma termiņu, piesaistītu pie objektīvā kritērija, kuram notekot prasījums būtu uzskatāms par noilgušu neatkarīgi no kreditora zināšanām par aizskārumu vai aizskārēja personu. Izteikta arī atziņas, ka maksimālajam īsā noilguma termiņam nevajadzētu pārsniegt robežu, kas aprēķināma, noilguma termiņu reizinot ar 4 vai 5.²³ Un, *piektkārt*, starptautiski plaši atzīts, ka noilgumam vajadzētu būt ar tā saucamo vājo jeb maigo ietekmi (angļu valodā – *weak effect*), proti, ka ar noilguma iestāšanos kreditors nezaudē tiesības, bet gan

---

²⁰ Zimmermann R. *The New German Law of Obligations. Historical and Comparative Perspectives*. New York: Oxford University Press, 2005, p.127.

²¹ Zimmermann R. *Comparative Foundations of European Law of Set-Off and Prescription*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, p.77-78.

²² Lando O., Clive E., Prum A., Zimmermann R. *Principles of European Contract Law, part III*, 2002, art.14:201. Pieejams: <https://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/> [aplūkots 30.09.2018.]; UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, 2016. Pieejams: <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf> [aplūkots 30.09.2018.]

²³ Zimmermann R. *Comparative Foundations of European Law of Set-Off and Prescription*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, p.104.

parādniekam ir tiesības atteikties izpildīt saistību jeb, citiem vārdiem, noilgums kā aizstāvības ieruna, ko parādnieks pēc savas izvēles ir tiesīgs celt vai necelt.²⁴

Vienlaicīgi jāatzīmē, ka noilguma institūtu neveido tikai tā termiņš, bet tajā ir ietverti visi tā piemērošanas nosacījumi, tajā skaitā sākuma tecējums, termiņa aprēķināšanas kārtība, apturēšanas un pārtraukšanas notikumi un darbības, iespēja pusēm pašām vienoties par noilguma termiņiem un tā apturēšanas vai pārtraukšanas notikumiem un darbībām, termiņa izbeigšanās sekas utt. Visi šie nosacījumi, kuri var tikt paredzēti dažādos noteikumos, veido vienu veselu.

Noilguma institūta regulējumam kā tādām jānodrošina divu pretējo pušu - kreditora un parādnieka, interešu līdzsvaru. Sabiedrības interesēs nebūs noteikt tādu regulējumu, ievērojot kuru kreditoram nebūs saprātīga iespēja prasīt pamatotu prasību izpildi tiesā. Šāds regulējums novestu pie fundamentālas pretrunas, ka likumdevējs paredz tādas tiesības, kas faktiski nav izlietojamas pārāk īsā termiņa dēļ. Papildus tas pamudinātu kreditorus izlietot savas tiesības priekšlaicīgi un tādējādi drīzāk veicinātu nekā novērstu nevajadzīgu prasību celšanu.²⁵ Noilgums primāri sniedz parādniekam aizsardzību pret nepamatotiem prasījumiem, kuru nepamatotību parādniekam vairs nav iespējams pierādīt tāpēc, ka kopš saistības iestāšanās brīža ir pagājis ļoti ilgs laika periods. Lai nodrošinātu parādniekam tiesības aizsargāties no negodprātīgu kreditoru nepamatotām prasībām un ierunas veidā norādīt uz noilgumu, ar noilguma sekām jāsamierinās arī tiem kreditoriem, kuru prasības ir pilnīgi pamatotas. Tiesisku darījumu gadījumā ar noilgumu vairumā gadījumu tiks aizskartas kreditora tiesības uz īpašumu (piemēram, naudas līdzekļiem), kas, autoresprāt, padara šo institūtu par paši svarīgu un vienlaicīgi sarežģītu tiesību kategoriju - gan likumdevējiem, kuriem jāpanāk līdzsvaru abu pušu interešu aizsardzībā, gan arī tiesību piemērotājiem, izprotot un pareizi piemērojot noilguma normas dažādās tiesiskās attiecībās atbilstoši tā mērķim un jēgai. Noilguma saistība ar tiesībām uz īpašumu īpaši uzsvērtā Francijas Civilkodeksā, kur noilguma institūts regulēts nodaļā, kas saucas "Dažādi īpašumtiesību iegūšanas veidi", vai Nīderlandes Civillikuma trešajā grāmatā "Īpašumtiesības kopumā".

Juridiskajā literatūrā vispārēji atzīts, ka noilguma institūta mērķis ir novērst nenoteiktību mantiskajās attiecībās, radīt skaidrību tad, ja kāda persona ilgstoši neīsteno tiesības vai neprasa novērst iespējamo strīdu par tām. Kā pamats tam ir uzskats, ka nebūtu saprātīgi pieļaut, ka iespējamais parādnieks uz mūžīgiem laikiem atrodas zem parāda atprasīšanas vai vismaz tiesāšanās Damokla zobena un nevar plānot savu darbību.²⁶ Noilguma termiņi atsevišķos

---

²⁴ Zimmermann R. *The New German Law of Obligations. Historical and Comparative Perspectives*. New York: Oxford University Press, 2005, p.128-129.

²⁵ Zimmermann R. *Comparative Foundations of European Law of Set-Off and Prescription*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, p.77-78.

²⁶ Torgāns K. *Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 276.lpp.

gadījumos var būt saistīti arī ar praktiskiem apsvērumiem. Piemēram, jaunā Apdrošināšanas līguma likuma, kas stājies spēkā 2018.gada 01.jūnijā, anotācijā saistībā ar noilguma regulējumu paskaidrots, ka Apdrošināšanas un pārapirošināšanas likums uzliek apdrošinātājam par pienākumu izveidot un uzturēt tehniskās rezerves atbilstoši noslēgtajiem apdrošināšanas līgumiem visu periodu, kamēr var tikt celta prasība. Minētā iemesla dēļ garāka noilguma termiņa noteikšana var veicināt apdrošināšanas prēmijas pieaugumu.²⁷ Noteikta noilguma termiņa nepieciešamība izskaidrojama arī ar iespējamām grūtībām pierādījumu nodrošināšanā, jo attiecīgās personas nevar būt spiestas saglabāt pierādījumus bezgalīgi. Īpaši gadījumos, kad prasību pamatošanai nepieciešams izmantot arī liecinieku liecības. Maz ticams, ka liecinieki pēc daudziem gadiem precīzi atcerētos kādas konkrētas notikuma detaļas vai apstākļus. Visbeidzot noilgums stimulē kreditoru rīkoties ātri, lai aizstāvētu savas tiesības. Juridiskajā literatūrā ir arī izteikts viedoklis, ka noilguma mērķis papildus tā stabilizatora lomai ir arī sodīt tāda kreditora vienaldzību, kurš nerūpējas par savu tiesību aizstāvēšanu. Kreditors savā ziņā rīkojas pretēji labas ticības principam, ja viņš ilgstoši neizmanto savas tiesības, bet vērsas pie parādnieka tikai pēc ilgāka laika perioda. Šāda kreditora rīcība var radīt parādniekam saprātīgu paļaušanos, ka lieta ir atrisināta un kreditors ir zaudējis interesi prasīt saistības izpildi.

Gan Latvijas, gan ārvalstu tiesību doktrīnā atzīts, ka pārmērīga noilguma termiņu daudzveidība praksē ir apgrūtināša un teorētiski grūti pamatojama²⁸, tomēr atsevišķās mantiskās attiecībās pastāv pamatota nepieciešamība panākt tiesisko noteiktību ātrākā termiņā nekā vispārēji noteikts. Komercedarījumu tiesības kā dinamiskas tiesības ir tā komerciesību joma, no kura izrietošajiem prasījumiem parasti pieņemts noteikt īsākus noilguma termiņus, vairumā valstu gadījumu pielāgojot tos ELTP vai Kopējā modelī (DCFR) piedāvātajam trīs gadu noilguma termiņam. Nav šaubu, ka vienotu līgumtiesību noteikumu esamība rada labvēlīgu vidi pārrobežu komercdarbības un konkurētspējas attīstībai. Atšķirības starp valstu līgumtiesībām, savukārt, var ietvert darījumu papildu izmaksas un tiesisko nenoteiktību komersantiem, kā arī radīt patērētāju uzticības trūkumu.²⁹ Tā, piemēram, Eiropas Savienības vienotā tirgus ietvaros komersantiem vajadzētu būt nodrošinātai iespējai nodarboties ar

---

²⁷ Likumprojekta "Apdrošināšanas līguma likums" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/37F3A7345F752410C22581FA002D1BA9?OpenDocument> [aplūkots 06.10.2018.];

²⁸ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 279.lpp.

²⁹ Eiropas Komisijas Zaļā grāmata par politiskiem risinājumiem virzienā uz Eiropas līgumtiesību izstrādi patērētājiem un uzņēmumiem, 2010, 2.lpp. Pieejams: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0348/com_com\(2010\)0348_lv.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0348/com_com(2010)0348_lv.pdf) [aplūkots 20.10.2018.]

komercdarbību visā iekšējā tirgū saskaņā ar nosacījumiem, kas nodrošina to, ka pārrobežu darījumi nebūtu saistīti ar lielāku risku kā iekšzemes darījumi. Minētais ir nesaraucjami saistīts arī ar noilguma termiņiem. Pretējā gadījumā rastos konkurences traucējumi, ja valsts iekšējos un pārrobežu darījumos tiktu piemēroti būtiski atšķirīgi noteikumi. Jāatzīmē, ka atsevišķas valstis kā, piemēram, Vācija, Igaunija, Rumānija, Čehija, Krievija, Ukraina, noteikušas trīs gadu vispārējo noilguma termiņu, tādējādi izslēdzot nepieciešamību noteikt atsevišķu noilguma termiņus ar komerciālo vidi saistītiem prasījumiem, bet komerciesību kodeksos, izņēmuma kārtā regulējot tikai īpašus komersantu prasījumiem piemērojamos noilguma termiņus. Daudzas valstis trīs gadu noilguma termiņu tomēr vērtējušas kā pārāk īsu, par saprātīgu uzskatot, piemēram 5 gadus (Francija, Nīderlande līgumtiesībās) vai 10 gadus (Itālija, Beļģija). Polijā ir noteikts vispārējais 6 gadu noilguma termiņš, tomēr prasījumiem, kas saistīti ar komercdarbību, paredzot 3 gadu noilguma termiņu.

Latvijā komerciesību normu atsevišķas kodifikācijas mērķis un uzdevums bija atvieglot, paātrināt un vienkāršot civiltiesisko apgrozību, ievērojot to, ka komerciālā apgrozība ir ievērojami dinamiskāka nekā civiltiesiskajā apgrozība kopumā un “klasiskās” civiltiesību normas nespēja nodrošināt pieaugušās komerciālās vides prasības³⁰. Kā tika norādīts 2005.gada 16.novembra koncepcijas “Par komercdarījumu tiesisko regulējumu” kopsavilkumā, atšķirībā no civiltiesībām, kur atsevišķās civiltiesību nozarēs ir spēkā sociāli vajāku, tiesiski un saimnieciski nepieredzējušu personu aizsardzības princips, komerciesībām kā speciālajām privāttiesībām nav raksturīga šāda veida aizsardzība attiecībā uz saimnieciski pieredzējušiem tiesību subjektiem – komersantiem, kuriem, ņemot vērā komerciesisko attiecību īpatnības, bieži vien jārēķinās ar tiesiski nelabvēlīgāku seku iestāšanos. Tādi klasiski komerciesību pamatprincipi kā atlīdzības princips (piemēram, noteikumi par komersanta tiesību arī bez sevišķas norunas prasīt atlīdzību par sniegtajiem pakalpojumiem), privāttiesiskās apgrozības paātrināšanas princips (piemēram, noteikumi par pircēja pienākumu nekavējoties aizrādīt pārdevējam par piegādātās preces trūkumiem), paaugstinātas uzticības aizsardzības princips (piemēram, speciālie noteikumi par kustamas lietas labticīga ieguvēja aizsardzību) un paplašinātas pašpalīdzības princips (piemēram, speciālie noteikumi par aizturējuma tiesību un likumisko ķīlas tiesību, un šo tiesību izlietošanu) pirmām kārtām tiek īstenoti ar komercdarījumus regulējošo normu palīdzību³¹.

³⁰ Strupiņš A. Par komerclikuma projektu, nododot to Saeimas izskatīšanai un vispārējai zināšanai. Latvijas Vēstnesis, 1999, nr.163/166.

³¹ Koncepcijas “Par komercdarījumu tiesisko regulējumu” kopsavilkums. Ministru kabineta 2005.gada 16.novembra rīkojums Nr.731. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=121577> [aplūkots 11.11.2018.]

Interesanti, ka KCL stājās spēkā 2000.gada 1.aprīlī bez noteikumiem par komercdarījumiem, kas juridiskajā literatūrā tika kritizēts tā nepilnību dēļ. Tikai 2008.gada 18.decembrī, t.i., pēc vairāk kā astoņiem gadiem, Saeima pieņēma likumu “Grozījumi Komerclikumā”, ar kuru KCL tika papildināts ar D daļu “Komercdarījumi”, kas stājās spēkā 2010.gada 01.janvārī. Civiltiesiskās apgrozības paātrināšanas interesēs, uzskatot, ka komersantu noslēgtajiem darījumiem nav nepieciešami tik gari prasījumu noilguma termiņi kā CL noteiktie, ar minētajiem grozījumiem likumdevējs noteica, ka no komercdarījuma izrietošie prasījumi turpmāk noilgs triju gadu laikā, iepriekš CL vispārīgi noteikto desmit gadu vietā. Ar minēto grozījumu pieņemšanu Latvija spēra soli komerciesību modernizācijas virzienā, atbilstoši ELTP vadlīnijās piedāvātajam noilguma termiņam.

Jāatzīmē, ka komerciesību jomā un Komerclikuma izstrādē lielā mērā tika izmantotas Vācijas Tirdzniecības kodeksa (*Handelsgesetzbuch*, HGB) normas un vācu komerciesību doktrīna, kurām jau 20.gadsimta divdesmitajos un trīsdesmitajos bija ievērojama ietekme uz Latvijas komerciesību doktrīnu³². Komerclikuma grozījumu pieņemšanas brīdī Vācijā civiltiesību 2000.-2002.gada reformas rezultātā jau bija spēkā vispārējais trīs gadu noilguma termiņš, kas vispārēji bija piemērojams arī no komercdarījumiem izrietošajiem prasījumiem. Savukārt Vācijas BGB izstrādē likumdevēji lielā mērā ņēmuši vērā ELTP ietvertajās vadlīnijas. Jau vairāk kā desmitgadi atpakaļ autoritatīvi tiesību zinātnieki³³ aizskāra jautājumu par šīs situācijas vienkāršošanu, sekojot Vācijas piemēram un ievērojot arī ELTP ietvertās normas. Neskatoties uz minēto, 2018.gadā Latvijā noilgumu regulējošās normas faktiski nav grozītas kopš Civillikuma pieņemšanas 1937.gadā, kā arī autorei nav zināmas jebkādas iniciatīvas vai indikācijas, ka tuvākajā laikā situācija varētu mainīties.

---

³² Balodis K. Ieteicamais komercdarījumu regulējums Komerclikumā. Likums un Tiesības, 2004, 6. sēj., nr. 2 (54), 35.lpp.

³³ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 279.lpp.

2. Komercedarījumi ar patērētājiem

Pasaulē ir vairāk nekā septiņi ar pus miljardi³⁴ potenciālo patērētāju, tajā skaitā Eiropas Savienības 28 valstīs potenciālo patērētāju skaits pārsniedz pusmiljarda robežu³⁵. Minētais uzsver, ka noteiktās tiesiskās attiecībās ikviens no mums var būt patērētājs. Autore pat teiktu, ka mūsdienās reti kuram izdotos pienācīgi funkcionēt, neieklaujoties tirgus aprītē ar trešajām personām – pakalpojumu sniedzējiem un preču pārdevējiem.

Neskatoties uz mūsdienu patērētāja būtisko ekonomisko un politisko lomu sabiedrībā, jau divdesmitā gadsimta otrajā pusē tika konstatēts, ka komersanti mēdz ļaunprātīgi izmantot savu ekonomisko, juridisko un profesionālo pārspēku pret patērētājiem. Lai šo situāciju labotu, Eiropas Kopienas institūcijas nāca klajā ar iniciatīvu patērētāju attiecībās ieviest un nostiprināt taisnīguma principa ievērošanu.³⁶ Šīs iniciatīvas rezultātā Eiropas Savienības dalībvalstis ir pakāpeniski izstrādājušas pasākumus, kuru mērķis ir aizsargāt patērētāju intereses un Eiropas pilsoņiem visā vienotajā tirgū nodrošinātu vienlīdz augstu aizsardzības līmeni. Ieviestā patērētāja aizsardzības sistēma balstās uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas vājākā pozīcijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz zināšanu līmeni un resursu pieejamību³⁷. Tās ietvaros pieņemtas ievērojams skaits direktīvu patērētāju aizsardzības veicināšanai, īpaši attiecībā uz netaisnīgiem darījuma noteikumiem un negodīgu komercpraksi, distances līgumiem vai līgumiem, kas noslēgti ārpus tirdzniecības vietas, patērētāju kreditēšanu, patēriņa precēm un to saistītajām garantijām, nosakot minimālās prasības e-komercijas veikšanai un citās jomās, kas transponētas arī Latvijas tiesību aktos. Līdz ar to patērētājs kā ekonomiski vājākais līgumpartneris tiesiskajās attiecībās ar preču ražotājiem, pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem bauda virkni aizsardzību. Turklāt līdztekus globalizācijas, digitalizācijas un tehnoloģiju straujai attīstībai patērētāja tiesību aizsardzības joma joprojām nav izsmelta un turpina attīstīties.³⁸

No juridiskā viedokļa Latvijā komercedarījumos ar patērētājiem veidojas trīs attiecību kopumi: komercattiecības, ko vispārēji regulē KCL, patērētāja attiecības ar komersantiem, ko

³⁴ Pasaules iedzīvotāju skaits. Pieejams: <http://www.worldometers.info/lv/> [aplūkots 23.10.2018.]

³⁵ Eiropas Savienības tiesību aktu kopsavilkumi. Patērētāji. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/consumers.html?locale=lv&root_default=SUM_1_CODED%3D09 [aplūkots 23.10.2018.]

³⁶ Zardaks G. Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos nepieciešamā forma. Likums un Tiesības, 2005, nr.4, 98.lpp.

³⁷ Manual on Consumer Protection. United Nations Conference on Trade and Development, 2017, p.2. Pieejams: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditccplp2017d1_en.pdf [aplūkots 20.10.2018.]

³⁸ A New Deal for Consumers: Commission strengthens EU consumer rights and enforcement. European Commission Press release, 2018. Pieejams: http://europa.eu/rapid/press-release-IP-18-3041_en.htm [aplūkots 30.09.2018.]

regulē patērētāju tiesību aizsardzības normas, un “klasiskās” civiltiesiskās attiecības, ko regulē CL. Komersantiem attiecībās ar patērētājiem ir pienākums ievērot neskaitāmas patērētāju tiesību aizsardzības prasības, līdz ar to no komersantu viedokļa ir svarīgi identificēt, kuri līgumslēdzēji būs atzīstami par patērētājiem. Tāpat arī no patērētāja viedokļa svarīgi nodalīt, kuros darījumos viņš būs atzīstams par patērētāju ar iespēju baudīt patērētājam garantētās tiesības.

2.1. Komercdarījumu ar patērētājiem nošķiršana no citiem komercdarījumiem

Komerctiesību subjektiem (komersantiem) ir vairākas priekšrocības salīdzinājumā ar civiltiesību subjektiem — īsāks prasības noilguma termiņš, atvieglota pierādīšana ar publiskoto ziņu starpniecību, iespēja atsaukties uz komercdarbības praksi un paražām. Tas ir iespējams tāpēc, ka komercdarbība ir profesionāla darbība, un tiek prezumēts, ka profesionālim ir mazāks risks, turklāt šīs priekšrocības palīdz veikt komerctiesību galveno uzdevumu — paātrināt civiltiesisko apgrozību.³⁹

KCL 388.pantā noteikts, ka komercdarījumi ir komersanta tiesiskie darījumi, kas saistīti ar komercdarbību. Jāatzīmē, ka tikai ar komercdarbību saistītie ārējie darījumi ir atzīstami par komercdarījumiem, nevis iekšējie, ar organizācijas darbību saistītie darījumi, piemēram, darba līgumi vai statūti.⁴⁰ Īpaši jāuzsver, ka komercdarbība nav sinonīms uzņēmējdarbībai, bet ir tikai viena no tās veidiem. Uzņēmējdarbība ir fiziskas vai juridiskas personas ilgstoša vai sistemātiska saimnieciskā darbība, kas saistīta ar kapitāla ieguldīšanu un vērsta uz preču ražošanu, realizāciju, dažādu darbu izpildi, pakalpojumu sniegšanu, tirdzniecību u.c. Uzņēmējdarbības tiešais nolūks var nebūt peļņas gūšana.⁴¹ Savukārt ar komercdarbību saprot atklātu saimniecisko darbību, kuru savā vārdā peļņas gūšanas nolūkā veic komersants. No minētās definīcijas iziet, ka tiesisks darījums atzīstams par komercdarījumu tikai tad, ja tā dalībnieks ir komersants. Tā kā komercdarījuma obligāta pazīme ir darījuma iesaistītā subjekta piederība pie komersanta loka, proti, komersanta reģistrācija komercreģistrā⁴², tad šādu komercdarījumu definēšanas sistēmu sauc par subjektīvo. Tās pretstats ir objektīvā sistēma, kurā noteikts tiesiskais darījums ir uzskatāms par komercdarījumu nevis tāpēc, ka to noslēdz

³⁹ Strupiņš A. Par komerclikuma projektu, nododot to Saeimas izskatīšanai un vispārējai zināšanai. Latvijas Vēstnesis, 1999, nr.163/166.

⁴⁰ Radionova S. Par komercdarījumu pamatkonceptiju. Likums un Tiesības, 2001, 3. sēj., nr. 2 (18), 42.lpp.

⁴¹ LZA Terminoloģijas komisijas Lēmums Nr.5 “Par Komerclikuma terminiem komersants, komercdarbība, firma u.c.”. Latvijas Vēstnesis, 2001, nr.58 (2445).

⁴² Komerclikuma 1.panta pirmajā daļā noteikts, ka “komersants ir komercreģistrā ierakstīta fiziska persona (individuālais komersants) vai komersabiedrība (persnālsabiedrība un kapitālsabiedrība)”.

komersants, bet gan tāpēc, ka likums to pasludina par komercdarījumu paša darījuma tiesisko īpatnību dēļ.⁴³ Uz komercdarījumiem attiecas un tā dalībniekiem jāievēro vispārējās tiesiska darījuma prasības. Vispārīgi arī komercdarījumā, tāpat kā jebkurā citā tiesiskā darījumā jāņem vērā dalībnieki, priekšmets, visu tā dalībnieku saskanīgs gribas izteikums, sastāvdaļas un forma.

Ierakstīšanas publiskajā reģistrā – komercreģistrā (un citos Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros) mērķis ir tiesību subjekta juridiskā statusa nodibināšana un normatīvajos aktos noteikto ziņu par reģistrētajiem tiesību subjektiem un juridiskajiem faktiem publiskas ticamības un pieejamības nodrošināšana, kā rezultātā komersants darbojas atklāti, izmantojot savu firmu un citus rekvizītus. Ievērojot komercdarbības termina skaidrojumu un komersanta darbības mērķi – peļņas gūšanu – komercreģistrā nav reģistrējamas visas tās uzņēmējsabiedrības un uzņēmēji, kuru veiktās darbības tiešais nolūks nav peļņas gūšana. Piemēram, Komercreģistrā netiek reģistrētas arī fiziskas personas saimnieciskas darbības veicējas, kas veic profesionālo darbību un kuru darbība pēc būtības nav komercdarbība. Pie šādām profesionālām darbībām vispārēji pieskaitāma jebkura neatkarīga profesionālu pakalpojumu sniegšana ārpus darba tiesiskajām attiecībām, arī zinātniskā, literārā, pasniedzēja, aktiera, režisora, ārsta, zvērināta advokāta, zvērināta revidenta, zvērināta notāra, zvērināta mērnika, zvērināta taksatora, mākslinieka, komponista, mūziķa, konsultanta, inženiera, zvērināta tiesu izpildītāja, grāmatveža vai arhitekta darbība, ja vien attiecīgās saimnieciskās darbības veicējas darbības atbilst likumā noteiktajiem kritērijiem. Atbilstoši likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 11.panta 1.¹, 1.² un 1.³ daļai par fiziskās personas saimniecisko darbību ir uzskatāma jebkura darbība, kas vērsta uz preču ražošanu, darbu izpildi, tirdzniecību un pakalpojumu sniegšanu par atlīdzību. Saimnieciskā darbība ietver arī ar uzņēmuma līguma izpildi saistīto darbību, profesionālo darbību, nekustamā īpašuma apsaimniekošanu, komercaģenta, māklera un individuālā komersanta darbību, kā arī fiziskās personas īpašumā esoša individuālā uzņēmuma (arī zemnieka un zvejnieka saimniecības) darbību. Līdz ar to starp augstāk uzskaitīto nekomersantu savstarpēji vai ar fiziskās personām noslēgtie darījumi nav atzīstami par komercdarījumiem, kam būtu piemērojams KCL noteiktais trīs gadu noilguma termiņš.

Lai gan komerc tiesību uzdevums ir primāri regulēt tiesiskās attiecības starp komersantiem, KCL 389.pants pieļauj arī vienpusējus komercdarījumus, lai sekmētu komerc tiesiskās apgrozības vienkāršību un ātrumu arī gadījumos, kad darījums ir komercdarījums tikai vienam no darījuma

---

⁴³ Balodis K. Ieteicamais komercdarījumu regulējums Komerclikumā. Likums un Tiesības, 2004, 6. sēj., nr. 2 (54), 36.lpp.

dalībniekiem.⁴⁴ Par vienpusējiem komercdarījumiem uzskatāms darījums, kurā viena no pusēm ir komersants, turklāt šis darījums ir saistīts ar viņa komercdarbību, vai arī darījums, kurā abas puses ir komersanti, taču vienam no viņiem tas ir privāts darījums.⁴⁵ KCL 389.pantā ietverts vispārīgs princips, saskaņā ar kuru vienpusējā komercdarījumā noteikumi par komercdarījumiem ir vienlīdz piemērojami ne vien komersantam, bet arī pārējiem darījuma dalībniekiem. Pie komercdarījumu vispārīgiem noteikumiem pieder arī KCL 406.pantā noteiktais, ka no komercdarījuma izrietošie prasījumi noilgst triju gadu laikā, ja likumā nav noteikts cits noilguma termiņš. Tomēr no vispārējā principa ir paredzēti izņēmumi, proti, atšķirībā no divpusējiem komercdarījumiem vienpusējos komercdarījumos attiecībā uz nekomersantu nevarēs piemērot tās normas, kuras saskaņā ar likumu attiecināmas tikai un vienīgi uz komersantiem. Piemēram, no KCL 391.panta un 399.panta izriet, ka komerciālās paražas kā darījuma iztulkošanas līdzeklis nemamas vērā un aizturējuma tiesības izmantojamas tikai divpusējos komercdarījumos.

Iepazīstoties ar KCL normas par noilgumu izstrādāšanas un pieņemšanas procesu, var secināt, ka atbildīgajām komisijām nav bijis vienots viedoklis, kuriem komercdarījumiem saīsinātais noilgums būtu piemērojams. Kā redzams no pirmajā⁴⁶ un otrajā⁴⁷ lasījumā Saeimā iesniegtās un apstiprinātās likuma “Grozījumi Komerclikumā” redakcijas, bija paredzēts, ka trīs gadu noilgums būtu piemērojams tikai no abpusēja komercdarījuma izrietošajiem prasījumiem (1.lasījumā 400.panta un 2.lasījumā 406.panta redakcija noteica, ka “no abpusēja komercdarījuma izrietošie prasījumi noilgst triju gadu laikā, ja likumā nav noteikts cits noilguma termiņš”). Tikai trešajā un galīgajā lasījumā⁴⁸ pēc Saeimas Juridiskā biroja priekšlikuma tika izslēgts vārds “abpusēja” un pieņemts 406.pants šobrīd spēkā esošajā redakcijā. Diemžēl autorei nav pieejams Juridiskā biroja priekšlikuma pamatojums vai citi avoti, kas sniegtu izskaidrojumu šādām pēdējā brīža izmaiņām. Arī likumprojekta anotācijā nav aizskarts jautājums attiecībā uz noilguma regulējumu, līdz ar to autorei nav iespēja noskaidrot likumdevēja patieso nodomu un gribu noilguma komercdarījumos noregulējuma izstrādāšanā.

---

⁴⁴ Balodis K. Jaunais komercdarījumu regulējums un tā piemērošana. Jurista Vārds, 2009, nr.2 (564). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/192215-jaunais-komercdarijumu-regulejums-un-ta-piemerosana/> [aplūkots 16.08.2018.]

⁴⁵ Radionova S. Par komercdarījumu pamatkonceptiju. Likums un Tiesības, 2001, 3. sēj., nr. 2 (18), 42.lpp.

⁴⁶ Likumprojekts Nr.461/Lp9 “Grozījumi Komerclikumā”, 15.11.2007. pieņemts Saeimā 1.lasījumā. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/CA622B7AA262009CC225736B004CDA92?OpenDocument> [aplūkots 23.09.2018.]

⁴⁷ Likumprojekts Nr.461/Lp9 “Grozījumi Komerclikumā”, 17.07.2008. pieņemts Saeimā 2.lasījumā. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/A34F2053A554C07CC2257482003D9934?OpenDocument> [aplūkots 23.09.2018.]

⁴⁸ Likumprojekts Nr.461/Lp9 “Grozījumi Komerclikumā”, 18.12.2008. pieņemts Saeimā 3.lasījumā. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/F01D9F048428ED7DC225751D00344AEE?OpenDocument> [aplūkots 23.09.2018.]

Jebkurā gadījumā neapstrīdams ir fakts, ka ar vārda “abpusēji” izslēgšanu no 406.panta tika radikāli palielināta noilguma komercdarījumiem piemērojamības joma. Minētās izmaiņas ir izskaidrojamas ar to, ka, ja komerctiesiskā noilguma piemērošana būtu attiecināma tikai uz abpusējiem komercdarījumiem, radītos situācija, ka komersantam darījumos ar nekomersantu būtu piemērojamas CL normas un komersanta intereses līdz ar to tiktu aizsargātas vairāk nekā abpusējos komercdarījumos. Nebūtu taisnīgi, ja komersantam kā saimnieciski pieredzējušam subjekta tiktu nodrošināts labvēlīgāks tiesiskais režīms tikai tāpēc, ka otra darījuma puse nav komersants.⁴⁹

Autoresprāt, īpaši svarīgs ir jautājums, vai vienpusējos komercdarījumos, kuros komersants ir tikai viena puse, trīs gadu noilgums būtu piemērojams arī nekomersantam. Juridiskajā literatūrā ir izteikti viedokļi, ka KCL 389.pantā ietvertā atsauce “ciktāl normatīvajos aktos patērētāju tiesību aizsardzības jomā vai citos likumos nav noteikts citādi” ir pārāk neskaidra, saskatot iespējamu konfliktu (kolīziju) starp KCL normām un, piemēram, Patērētāju tiesību aizsardzības (turpmāk – PTAL) normām⁵⁰, vai ka būtu jāmeklē tāds formulējums, kas lielāku spēku dod citam likumam tad, ja tas stiprāk aizsargā nekomersantu⁵¹. Autore arī pievienojas paustajiem viedokļiem. Kā piemēru varētu norādīt Franciju, kurā saīsinātais divu gadu noilguma termiņš (vispārējais noilguma termiņš 5 gadi) prasījumiem pret patērētāju kā īpašo tiesību subjektu ietvertas Francijas Patērētāju kodeksā, tādējādi par aizsargājamām interesēm primāri atzīstot patērētāja tiesību aizsardzību, nevis komerctiesiskās aprites veicināšanu.

No KCL 389.pantā ietvertā vispārīgā principa, ka noteikumi par komercdarījumiem ir vienlīdz piemērojami abām darījuma pusēm, izriet, ka arī nekomersanta prasījumiem vispārīgi būs piemērojams trīs gadu noilguma termiņš, ja citā normatīvā aktā konkrētajam prasījumam nebūs noteikts cits noilguma termiņš. Piemēram, CL 1633.pantā noteikts 6 mēnešu noilgums līguma atcēluma prasībai vai 1634.pantā – viens gada prasības noilgums prasībai par cenas samazinājumu, kas skaitāmi no līguma noslēgšanas dienas vai no tās dienas, kad dots atsevišķs galvojums.

Cita situācija būs gadījumos, kad vienpusējos komercdarījumos nekomersants ir atzīstams par patērētāju. Ja vienpusējā komercdarījumā otrs līdzējs ir patērētājs, komersantam

---

⁴⁹ Balodis K. Komercdarījumu vispārīgo noteikumu vieta un loma Latvijas privāttiesību sistēmā. Grām.: Komerciesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercdarījumi. Atbildība. Komercstrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 63.lpp.

⁵⁰ Vizule V. Komercdarījumi pa jaunam. Kas jāzina par Komerclikuma jauno “D daļu”. Rīga: SIA “Lietišķās informācijas dienests”, 2009, 16.lpp.

⁵¹ Torgāns K. Civiltiesību, komerciesību un civilprocesa aktualitātes. Raksti 1999.-2008. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 320.lpp.

tas ir komercdarījums, bet patērētājam – PTAL regulēts līgums ar preces pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju. Ir vispāratzīts, ka patērētāja tiesiskais stāvoklis darījumos ar komersantu tiktu nepieļaujami pasliktināts, ja patērētājam piemērotu komercdarījumus regulējošās normas. Tā ietekmē pēdējā pusgadsimta viena no raksturīgākajām līgumtiesību attīstības tendencēm pasaulē ir tādu tiesību aktu pieaugums, kas vērsti uz patērētāju aizsardzību, kuri izsaka vēlēšanos noslēgt vai ir noslēguši līgumus, kas varētu izrādīties vai izrādās ir pretēji viņu interesēm. Tas nereti rada zināmu spriedzi starp patērētāju līgumiem attiecināmajām prasībām un tādiem fundamentāliem principiem kā tiesiskā vienlīdzība un privātā autonomija⁵², uz kā balstās līgumtiesības kopumā. Neskatoties uz minēto, līgumu brīvības ierobežošanai ir arī pamatots mērķis - ekonomiski vājākā līgumslēdzēja aizsardzība pret iespējamiem netaisnīgiem līguma noteikumiem, kas var tikt vērtēti arī kā cilvēktiesību apdraudējumi.⁵³

No iepriekšminētā var izdarīt secinājumu, ka atbilstoši Latvijas KCL regulējumam komersantu prasījumiem pret patērētājiem piemērojams saīsināts trīs gadu noilguma termiņš, tomēr tas nav saistāms ar vājākā darījuma dalībnieka – patērētāja aizsardzību, bet gan ar pušu starpā noslēgtā darījuma saistību ar komercdarbību.

2.2. Patērētāja jēdziens un tā aizsardzība attiecībās ar komersantiem

PTAL 1.panta 3.punktā noteikta, ka patērētājs ir fiziskā persona, kas izsaka vēlēšanos iegādāties, iegādājas vai varētu iegādāties vai izmantot precī vai pakalpojumu nolūkam, kurš nav saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību, proti, savām personiskajām, mājsaimniecības vajadzībām, izklaidei. Šī likuma mērķis ir īpaši aizsargāt vājāko līgumslēdzēja pusi – to, kurai attiecīgajā jomā nav pietiekamas pieredzes un kura preces vai pakalpojumus izmanto personiskajam patēriņam. Līdzīga patērētāja definīcija Eiropas sniegta Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/83/ES par patērētāju tiesībām 2.panta 1.punktā, kurā patērētājs definēts jebkura fiziska persona, kura līgumos, uz ko attiecas šī direktīva, darbojas nolūkos, kas nav saistīti ar tās komercdarbību, uzņēmējdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju..

Judikatūrā atzīts, ka PTAL noteic tiesiskās attiecības darījumos, kuros viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs. Tādējādi PTAL attiecas uz šaurāku gadījumu skaitu, tas ir, tikai uz noteiktu pirkuma un pakalpojuma līgumu daļu. Līdz ar to CL ir atzīstamas par vispārējām attiecībā pret PTAL tiesību normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu. Savukārt,

---

⁵² Zimmermann R. The New German Law of Obligations. Historical and Comparative Perspectives. New York: Oxford University Press, 2005, p.160.

⁵³ Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 64.lpp.

kritērijs darījuma atzīšanai par tādu, kas pakļauts patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir līguma subjekts – patērētājs, nevis sniegtā pakalpojuma vai pirkuma veids. Normatīvie akti neparedz izņēmumus no patērētājam sniegto pakalpojumu veidiem, kuri nebūtu pakļauti patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam⁵⁴.

Patērēja statuss piešķir personai papildus aizsardzību, piemēram, pret netaisnīgiem līguma noteikumiem, īpaši attiecībā uz līgumsodiem un procentiem, pret nedrošas vai līguma noteikumiem neatbilstošas preces pārdošanu vai nedroša vai līguma noteikumiem neatbilstošs pakalpojuma sniegšanu, nodrošina tiesības saņemt vispusīgu un pilnīgu informāciju par preci vai pakalpojumu vai preces vai pakalpojuma cenu, iespēju realizēt atteikuma tiesības, noslēgta līguma atcelšanas, noslēgta līguma nosacījumu grozīšanas vai citas likumīgās vai līgumiskās tiesības, kā arī strīdu risināšanā vēsties Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – PTAC), pie patērētāju ārpustiesas strīdu risinātāja vai Patērētāju strīdu risināšanas komisijā. Arī Vācijas BGB 13.§ patērētājs definēts, kā “ikviena fiziska persona, kas noslēdz tiesisku darījumu mērķiem, kas primāri nav saistīts ar viņa amatu, uzņēmējdarbību vai profesiju”. Līdz ar to Latvijas PTAL ietvertā patērētāja definīcija atbilst gan Eiropas Kopienas direktīvās ietvertajai un starptautiski plaši atzītajai patērētāja definīcijai, neiekļaujot tajā fiziskas personas, kurām darījuma mērķis būs saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību, kā arī visas juridiskas personas.

Primārais kritērijs patērētāja nošķiršanai no nepatērētāja ir līguma noslēgšanas mērķis. Tomēr ne vienmēr līguma mērķis ļaus viennozīmīgi identificēt patērētāju. Kā norādīts Direktīvas 2011/83/ES preambulas 17.apsvērumā, divējāda lietojuma līgumu gadījumā, ja līgums ir noslēgts ar mērķi, kas daļēji ir saistīts un daļēji nav saistīts ar personas komercdarbību, un ar komercdarbību saistītais mērķis ir tik ierobežots, ka nav dominējošs līguma kopējā kontekstā, arī šāda persona būtu jāuzskata par patērētāju. Noteiktās tiesiskās attiecībās ar komersantu fiziska persona nebūs atzīstama par patērētāju, kaut arī darījums nebūs saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību. Ja fiziska persona ar galvojuma līgumu būs uzņēmusies pienākumu izpildīt parādnieka, kurš nav atzīstams par patērētāju, saistības, nebūs iemesla galvnieku atzīt par patērētāju, uz kuru būtu attiecināmas PTAL normas.⁵⁵

---

⁵⁴ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 07.03.2006. spriedums lietā Nr.SKA-59. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/4945> [aplūkots 10.09.2018.]

⁵⁵ Augstākās tiesas Civillietu departamenta prakses apkopojums. Patērētāju tiesību aizsardzība (2014.janvāris – 2017.jūnijs), 22.lpp. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/pateretaji_2014_2017_31_10_2_017.docx [aplūkots 11.11.2018.]

Jāvērš arī uzmanība, ka saskaņā ar PTAL 4.¹panta pirmo daļu tādas patērētāja tiesības kā preču un pakalpojumu atbilstība līguma noteikumiem, nosacījumi, kas regulē garantijas, kā arī noteikumi par informācijas sniegšanu preces marķējumā ir piemērojami jebkuram tiesību subjektam, kurš izsaka vēlēšanos iegādāties, iegādājas vai varētu iegādāties preci vai izmantot pakalpojumu nolūkam, kas nav saistīts ar šā tiesību subjekta saimniecisko vai profesionālo darbību. Šiem subjektiem gan strīdus gadījumā netiek paredzētas tiesības strīdu risināšanā vēsties PTAC, pie patērētāju ārpustiesas strīdu risinātāja vai Patērētāju strīdu risināšanas komisijā.

3. Raksturīgākās komercdarījumu jomas ar patērētājiem

Viens no komercdarbības raksturojošām pazīmēm ir komersantu sistemātiskas, patstāvīgas darbības par atlīdzību, līdz ar to komercdarījumu jomas un veidi, kas atbilst minētajām pazīmēm, ir ļoti daudz un dažādas. Šādu saistību priekšmets vienmēr būs tāda pozitīva darbība, kurai ir mantiska vērtība. Lai gan komersanta ārējā bilancē var pastāvēt arī beztermiņa komercdarījumi, noilguma termiņi komercdarījumos būs īpaši aktuāli terminētās saistībās, kurās noilguma tecējums būs saistīts ar kāda pienākuma izpildes termiņa iestāšanās brīdi jeb tiesību pārkāpuma brīdi. Pie šādām terminētām saistībām īpaši pieskaitāmi finanšu un nefinanšu nozarē slēgtie komercdarījumi ar patērētājiem.

Jāatzīmē, ka atsevišķās komercdarījumu jomās noilguma termiņi regulēti citos tiesību aktos, neskatoties uz to, ka noslēgtie darījumi atbilst KCL 388.pantā noteiktajām komercdarījuma pazīmēm. Piemēram, apdrošināšanas līgumiem piemērojami noilguma termiņi noteikti Apdrošināšanas līguma likuma 39.pantā. Kredītiestāžu likuma 71.pantā noteikts, ka klients zaudē prasījuma tiesības pret kredītiestādi, ja 60 gadu laikā nav veikti nekādi darījumi ar šo noguldījumu, vai arī likumā "Par aviāciju" pārvadātājs prasību pret pasažieri, bagāžas vai kravas nosūtītāju un saņēmēju var celt saskaņā ar šo likumu sešu mēnešu laikā no tā notikuma dienas, kas bijis par pamatu prasības celšanai.

3.1. Nefinanšu nozarē noslēgtie tiesiskie darījumi

Daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas un dzīvokļa pamatfunkcija ir nodrošināt fiziskas personas dzīvošanu mājāsaimniecības ietvaros, līdz ar to par patērētāju ir atzīstams dzīvokļa īpašnieks, kurš dzīvokli izmanto privātām vajadzībām (piemēram, kā mājokli dzīvošanai). Līdz ar to daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieki *a priori* ir atzīstami par patērētājiem PTAL 1.panta 3.punkta izpratnē, ja vien individuālā un konkrētā gadījumā netiek pierādīts pretējais.⁵⁶ Līdz ar to par komersanta pakalpojumu dzīvokļa īpašniekam PTAL 1.panta 2.punkta izpratnē būs atzīstami pārvaldnieka sniegtie apsaimniekošanas pakalpojumi, siltumenerģijas un ūdensapgādes pakalpojumi, elektroenerģijas tirgotāja sniegtie elektroenerģijas pakalpojumi u.tml.

---

⁵⁶ Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama 02.02.2018. lēmums lietā Nr.A420340617, 10.1.punkts. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/vienotais_norekinu_centrs_-_lemuma_izraksts.pdf [aplūkots 18.11.2018.]

Pie nefinanšu nozarē noslēgtajiem komercdarījumiem ar patērētājiem būs pieskaitāmi arī tādi komersantu biežāk sniegtie elektronisko sakaru pakalpojumi kā balss telefonija - fiksētais un mobilais tālrunis, interneta piekļuve - fiksētais un mobilais internets, kā arī televīzija⁵⁷, arī pasta vai preses abonēšanas pakalpojumu sniegšana.

Kā liecina AS “Kredītinformācijas birojs” datu bāzē apkopotā informācija, uz 2018.gada 31.augustu privātpersonu skaits ar kavētiem maksājumiem nefinanšu nozaru uzņēmumiem sasniedzis 154 000, kas ir par 60% vairāk salīdzinājumā ar kredītsaistību kavējumiem bankām un nebanku kredītētājiem.⁵⁸

Interesanti, ka, piemēram, saskaņā ar Horvātijas Civilsaistību likumu⁵⁹ prasījumiem, kas izriet no apsaimniekošanas siltumenerģijas, ūdensapgādes, elektroenerģijas, televīzijas, telefonijas, interneta, pasta vai preses abonēšanas pakalpojumu sniegšanas, noteikts daudz īsāks noilguma termiņš, proti, viens gads (vispārējais noilguma termiņš pieci gadi).

3.2. Finanšu nozarē noslēgtie tiesiskie darījumi

Kā norāda PTAC, viena no problemātiskajām un izaicinājumiem bagātākajām jomām Latvijas patērētājiem ir finanšu pakalpojumu joma, it sevišķi īstermiņa aizdevumi. Finanšu pakalpojumu sarežģītības un dažādības dēļ patērētājiem ne vienmēr iespējams vispusīgi izvērtēt piedāvājumus un izvēlēties savām vajadzībām atbilstošākos.⁶⁰ PTAC dati par 2017.gadu liecina, ka atsevišķās nebanku kredīšanas jomās (distance kredīti, hipotekāro kredītu) joprojām konstatējams augsts kavēto kredītu apjoms (virs 20% no kredīta portfeļa), kā arī ar katru gadu pieaug pagarināto distances kredītu skaits (2016.gadā – 61%; 2017.gadā – 64% no portfeļa). Latvijas Bankas Kredītu reģistra statistikas dati liecina, ka atmaksas grūtības sagādā arī kredītiestādēs izsniegtie aizdevumi. 2018.gada 30.jūnijā Kredītu reģistrā bija sniegtas ziņas par 681 tūkst. fiziskajām personām ar spēkā esošām kredītsaistībām, no kuriem 141 tūkst. personām bija reģistrēti aktuāli saistību pārkāpumi.⁶¹ Par noilguma institūta aktualitāti finanšu pakalpojuma jomā liecina arī Augstākās tiesas Civillietu tiesu departamenta pieņemtie

⁵⁷ Elektronisko sakaru komersantu aktuāli sniegtie pakalpojumi lietotājiem. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. Pieejams: <https://www.sprk.gov.lv/lapas/Elektroniskie-sakari> [aplūkots 15.10.2018.]

⁵⁸ Kredītinformācijas biroja Statistika: Fizisko personu ar maksājumu kavējumiem skaits pēc saistību veida. Pieejams: <http://www.kib.lv/statistika/> [aplūkots 15.10.2018.]

⁵⁹ Civil Obligations Act of the Republic of Croatia [Horvātijas Republikas Civilsaistību likums] Pieejams (angļu valodā): http://www.vsrh.hr/custompages/static/hrv/files/legislation_civil-obligations-act.doc [aplūkots 10.09.2018.]

⁶⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības centra darbības stratēģija 2017.-2019.gadam, 2018, 17.lpp. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/ptac_strategija_2017-2019.pdf [aplūkots 30.09.2018.];

⁶¹ Latvijas bankas Kredītu reģistra statistikas datu kopsavilkums (aktualizēts 2018.gada 31.augustā). Pieejams: <https://www.bank.lv/statistika/dati-statistika/kr-statistika> [aplūkots 08.10.2018.]

spriedumi, kas vairumā gadījumā pieņemti tieši strīdos starp finanšu pakalpojumu sniedzēju un patērētāju, tādējādi veicinot vienotas tiesu prakses veidošanu un tiesību tālākveidošanu noilguma institūta piemērošanā.

3.3. Piespiedu zemes nomas tiesiskās attiecības

Par pakalpojumu dzīvokļa īpašniekam ir uzskatāmi ne vien pārvaldnieka sniegtie apsaimniekošanas pakalpojumi, elektroenerģijas tirgotāja sniegtie elektroenerģijas pakalpojumi u.tml., bet arī zemes nomas pakalpojumi, kurus sniedz zemes īpašnieki neatkarīgi no tā, vai tā ir piespiedu zemes noma vai brīvprātīgā zemes noma. Līdz ar to dzīvokļa īpašnieka saņemtais piespiedu zemes nomas pakalpojums ir atzīstams par pakalpojumu PTAL 1.panta 2.punkta izpratnē.⁶²

Šobrīd juridiskās profesijas pārstāvju aprindās īpaši aktualizējušies jautājumi par to, vai Komerclikuma 406.panta regulējums par trīs gadu noilguma termiņu būtu piemērojams zemes piespiedu nomas tiesiskajām attiecībām, kurās viena no pusēm ir atzīstama par komersantu. Jāatzīmē, ka šajā jautājumā pastāv ne vien pretrunīgas tiesību doktrīnas atziņas⁶³, gan arī dažāda tiesu prakse un judikatūra.

No vienas puses izteikts viedoklis, ka zemes piespiedu nomas tiesiskajām attiecībām kā saistībām, kas radušās uz likuma pamata, būtu piemērojams vispārējais 10 gadu noilguma termiņš, neatkarīgi no tā, ka viena no pusēs ir atzīstama par komersantu. Minētā viedokļa pamatā ir uzskats, ka atbilstoši CL 1402.pantam saistība rodas vai nu no tiesiska darījuma, vai no neatļautas darbības, vai pēc likuma. CL 1895.pantā paredzētais 10 gadu noilguma termiņš attiecas uz ikvienu saistību tiesību neatkarīgi no saistības rašanās pamata. Savukārt KCL D daļa, tajā skaitā KCL 406.pantā ietvertais regulējums par noilgumu, attiecas tikai uz saistībām, kas izriet no tiesiska darījuma. Respektīvi, KCL D daļa reglamentē tikai vienu no saistību rašanās pamatiem – tiesisku darījumu. Savukārt CL 1404.pants nosaka, ka katrā tiesiskā

---

⁶² Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama 02.02.2018. lēmums lietā Nr.A420340617, 10.1.punkts. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/vienotais_norekinu_centrs_-_lemuma_izraksts.pdf [aplūkots 18.11.2018.]

⁶³ Snipe A. Par saistības un prasības noilgumu saistībai, kas radusies uz likuma pamata. Jurista Vārds, 2017, nr.40 (994). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/271383-par-saistibas-un-prasibas-noilgumu-saistibai-kas-radusies-uz-likuma-pamata/> [aplūkots 26.08.2018.]; Kārklīš J. Noilgums piespiedu nomas attiecībās komercietībās. Jurista Vārds, 2018, nr.9 (1015). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/272273-noilgums-piespiedu-nomas-attiecibas-komercietibas/> [aplūkots 26.08.2018.]; Snipe A. Tiesību avotos maldoties: tiesām un tiesību zinātnei izvirzāmās prasības. Jurista Vārds, 2018, nr.40 (1046). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/273477-tiesibu-avotos-maldoties-tiesam-un-tiesibu-zinatnei-izvirzamas-prasibas/> [aplūkots 26.08.2018.]

darījumā jāņem vērā dalībnieki, priekšmets, gribas izteikums, sastāvdaļas un forma. CL 1427.pants paredz, ka divpusējā vai vairākpusējā darījumā vajadzīgs visu tā dalībnieku saskaņīgs gribas izteikums. Tātad arī komercdarījumā, tāpat kā jebkurā citā tiesiskā darījumā, saskaņā ar CL 1427.pantu ir nepieciešams brīvi pausts personas gribas izteikums. Savukārt piespiedu nomas gadījumā pušu tiesiskās attiecības regulē likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta trešā daļa, proti, saistība radusies uz likuma, nevis tiesiska darījuma pamata. Tātad pušu nomas attiecībām nav brīvprātības rakstura, bet gan ir piespiedu raksturs, jo tās pastāv neatkarīgi no zemes īpašnieka vai ēku īpašnieka gribas uz likuma pamata, kas aprobežo zemes īpašnieka tiesības brīvi rīkoties ar savu īpašumu, vienīgi paredzot viņam tiesības saņemt no ēku un būvju īpašnieka nomas maksu. Tādējādi uz likuma pamata pastāvošas nomas tiesiskās attiecības nevar kvalificēt kā komercdarījumu un attiecīgi piemērot saīsināto noilguma termiņu.⁶⁴

Portālā Jurista Vārds 2018.gada 31.oktobra publikācijā⁶⁵ citēta pavisam nesena Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 26.oktobra spriedumā lietā Nr.C31235916 atziņa, ka, "lai piemērotu KCL 406.pantā noteikto prasījuma noilguma termiņu nepieciešams konstatēt, ka starp pusēm ir noslēgts komercdarījums un viena no darījuma pusēm ir komersants. Nav šaubu, ka prasītājs ir atzīstams par komersantu un atbilstoši Komercreģistrā reģistrētajiem darbības veidiem nomas pakalpojumu sniegšana ietilpst prasītāja komercdarbībā. Tomēr konkrētajā gadījumā zemes piespiedu nomas attiecības nevar uzskatīt par komercdarījumu KCL 388.panta izpratnē, jo tās izriet no likuma un līgums starp pusēm nav noslēgts". Ievērojot minēto, kolēģija ir atzinusi, ka uz pušu tiesiskajām attiecībām nav attiecināms KCL 406.pantā noteiktais termiņš, bet piemērojams vispārējais CL 1895.pantā noteiktais noilguma termiņš - 10 gadi. Kā liecina portālā www.manas.tiesas.lv pieejamā informācija, par minēto spriedumu iesniegta kasācijas sūdzība, līdz ar to tas nav stājies likumīgā spēkā. Rezumējot iepriekš minēto, tikai gadījumā, ja starp pusēm tiek noslēgta vienošanās, tiesiskās attiecības var definēt kā komercdarījumu, kam būtu piemērojams trīs gadu noilguma termiņš.

Līdzīgas atziņas, proti, ka komercdarījuma neatņemama pazīme ir pušu noslēgta vienošanās, atrodamas arī Rīgas apgabaltiesas 2017.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr.CA-

---

⁶⁴ Snipe A. Par saistības un prasības noilgumu saistībai, kas radusies uz likuma pamata. Jurista Vārds, 2017, nr.40 (994). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/271383-par-saistibas-un-prasibas-noilgumu-saistibai-kas-radusies-uz-likuma-pamata/> [aplūkots 26.08.2018.]

⁶⁵ Snipe A. Uz likuma pamata izveidojušās nomas attiecības nav komercdarījums. Jurista Vārda Domnīca / Brīvais mikrofons, 2018. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/mikrofon/139-uz-likuma-pamata-izveidojusas-nomas-attiecibas-nav-komercdarijums/> [aplūkots 05.11.2018.]

1593-17/13⁶⁶. Komersants (AS “Latvijas Gāze”) bija cēlis prasību par parāda piedziņu no patērētāja, kuram zemesgrāmatā nostiprināts īres līgums, bet ar kuru nebija noslēgts līgums par dabasgāzes piegādi. Lai gan tiesa atzina, ka AS “Latvijas Gāze” ir atzīstams par komersantu KCL izpratnē, tomēr lai pušu starpā pastāvošajām tiesiskajām attiecībām varētu tikt piemērots KCL 406.panta noteiktais trīs gadu noilguma termiņš, nepieciešams konstatēt, ka pušu tiesiskās attiecības balstās uz līgumu, kas atbilst KCL 388.pantā norādītajām. Tiesa tālāk secina, ka no lietas materiāliem nav konstatējams, ka starp pusēm būtu noslēgts līgums par dabasgāzes piegādi objektā, līdz ar to pušu tiesiskās attiecības apspriežamas pēc vispārējiem noteikumiem, t.i. konkrētajā gadījumā piemērojams vispārējais CL 1895.pantā noteiktais desmit gadu noilguma termiņš.

No otras puses, izteikti pamatoti argumenti asoc. prof. Jāņa Kārkliņa personā, kuriem autore arī pievienojas, ka “jēdziens komersanta darījumi, ko tas noslēdzis savas komercdarbības ietvaros, ir tulkojami paplašināti, ar to saprotot katru darbību vai rīcību (t.sk. darījumam līdzīgu darbību), kas rada kādas prasījuma tiesības un kas ir vērstas uz darbībām gūt ekonomisku labumu. Līdz ar to KCL 406.panta tvērumam vajadzētu attiekties uz ikvienu prasījumu, kurš izriet no komerciesiskās aprites jeb, citiem vārdiem, ir komerciesiskas dabas”⁶⁷. Papildus norādīti argumenti, ka tieši no noilguma institūta publisko interešu viedokļa ir secināms, ka saīsinātā noilguma noteikšana komerciesībās nav saistāma ar saistību rašanās pamatu, bet gan ar jomu, kurā prasījums pastāv – komerciesiskās apgrozības jomu. Izšķirošais apstāklis ir nevis tajā, vai saistību tiesība ir radusies uz likuma pamata, bet gan – vai saistību tiesība ir komersanta saimnieciskās darbības elements. Turklāt komersants piespiedu nomas attiecībās ir nonācis ar gribas izteikumu, jo nav iespējams komersantam tādās attiecībās nokļūt bez gribas izpauduma, tāpēc komersantam minētās attiecības nav tīri uz likuma pamata radītas saistību tiesības, bet vairāk ir ar līgumisku raksturu. Līdz ar to uz tām pēc analogijas ir piemērojams KCL 406.panta regulējums. Turklāt neesot arī saskatāmas nekādas publiski pamatotas intereses atsevišķiem komersantiem, kas darbojas dalītā īpašuma nomas jomā, piemērot saudzējošāku regulējumu nekā visai komercdarbības jomai kopumā. Šādai pieejai pietrūkst legītimā mērķa un īpašās aizsargājamās intereses.⁶⁸

---

⁶⁶ Rīgas apgabaltiesas 14.09.2017. spriedums lietā Nr.C29376016. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 09.11.2018.]

⁶⁷ Kārkliņš J. Noilgums piespiedu nomas attiecībās komerciesībās. Jurista Vārds, 2018, nr.9 (1015). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/272273-noilgums-piespiedu-nomas-attiecibas-komerciesibas/> [aplūkots 26.08.2018.]

⁶⁸ Kārkliņš J. Noilgums piespiedu nomas attiecībās komerciesībās. Jurista Vārds, 2018, nr.9 (1015). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/272273-noilgums-piespiedu-nomas-attiecibas-komerciesibas/> [aplūkots 26.08.2018.]

Par jautājuma aktualitāti liecina arī komersantu vēšanās Satversmes tiesā, lūdzot atzīt KCL 406.pantu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 90. un 105.pantam. Kā pamatojums tam minēta gan pretrunīgā tiesu judikatūra, proti, ka tiesas nepamatoti un nemotivēti esot mainījušas judikatūru apstrīdētās normas piemērošanā, gan arī, ka uz likuma pamata pastāvošas nomas tiesiskās attiecības nevar uzskatīt par komercdarījumu, tāpēc tām būtu jāpiemēro desmit gadu noilguma termiņš. 2018.gada 16.maija lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu pamatojuma trūkuma dēļ Satversmes tiesa konstatēja, ka pieteikumā ietvertie argumenti pēc būtības attiecas uz apstrīdētajā normā ietvertā vārda “komercdarījumi” iztulkošanu, savukārt tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumi neietilpst Satversmes tiesas kompetencē. Vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai apstrīdētajā normā ietvertais noilguma termiņš ir piemērojams konkrētajai saistībai un komersanta prasījumam, tostarp, vai trīs gadu noilguma termiņš ir attiecināms uz zemes piespiedu nomas attiecībām, ja viens no tiesisko attiecību dalībniekiem ir komersants.⁶⁹

Autoresprāt, no patērētāja interešu aizsardzības viedokļa tiesu praksē esošās komercdarījuma interpretācijas problēmas, kas primāri skar patērētāja intereses, varētu atrisināt, PTAL paredzot prasījumiem pret patērētājiem piemērot trīs gadu noilguma termiņu, neatkarīgi no tā, uz kāda pamata prasījums radies. Šādā gadījumā attiecībā uz visiem patērētājiem tiktu piemēroti vienādi noilguma termiņi, arī attiecībā uz tiem patērētāja līgumiem, kas nav atzīstami par komercdarījumu.

---

⁶⁹ Satversmes tiesas 16.05.2018. lēmums par atteikšanos ierosināt lietu (pieteikums Nr.59/2018). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2018/06/Lemums_par_pieteikumu_Nr._2018_59.pdf [aplūkots 15.10.2018.]

4. Komercdarījumiem piemērojamās tiesību normas par noilgumu

Latvijā vispārējā noilguma institūta civiltiesībās regulējošās tiesību normas ietvertas CL desmitās nodaļas “Saistību tiesību izbeigšanās” astotajā apakšnodaļā. Ņemot vērā, ka Latvijā civiltiesību un komerciesību savstarpējās attiecībās pastāv duālisma un subsidiaritātes princips, proti, komerciesību normas kā speciālās normas ir atdalītas no vispārējām privāttiesībām un tiek vispārēji kodificētas atsevišķā likumā – KCL, komercdarījumiem piemērojamās noilguma normas atrodamas dažādos normatīvos aktos. Subsidiaritātes princips paredz, ka komerciesībās “klasiskās” civiltiesību normas (CL) ir piemērojamas tikai tad, ja KCL attiecīgais gadījums netiek regulēts vai kādu no KCL normām var iztulkot ar attiecīgās vispārējās normas starpniecību⁷⁰. KCL 3.pantā pirmajā daļā arī noteikts, ka komercdarbību regulē šis likums, CL un citi likumi, kā Latvijas Republikas saistošās starptautisko tiesību normas. Tā, piemēram, arī judikatūrā ir atzīts, ka KCL 406.panta speciālajai tiesību normai priekšroka dodama vienīgi attiecībā uz noilguma termiņu, kas atšķiras no vispārējā tiesību normā – CL 1895.pantā paredzētā, bet jautājumā, kas skar noilguma termiņa noteikšanu, piemērojamas CL ceturtās daļas „Saistību tiesības” desmitās nodaļas astotajā apakšnodaļā ietvertās vispārējās noilguma institūtu civiltiesībās regulējošās tiesību normas.⁷¹ Šeit varētu papildināt Augstākās tiesas atziņu, norādot, ka komercdarījumiem būs piemērojamas vispārējās noilguma institūtu regulējošās normas, kas skar sākuma tecējuma noteikšanu, pagarināšanu un sekas.

Autoresprāt, īpaša uzmanība vēršama uz CL un KCL neviennozīmīgi lietoto terminoloģiju noilguma regulējumā. KCL tiek minēts prasījuma noilgums, savukārt CL – saistību tiesības un prasības tiesības noilgums. Kā paskaidro prof. V.Sinajskis, visumā noilgums CL atzīts par saistību tiesību izbeigšanas veidu, bet, tā kā pa daļai vēl uzglabājusies arī bijušo civillikumu redakcija (kur saskatāms romiešu tiesību noilguma jēdziens – prasījuma noilgums), tad iztulkojot pantus, kas attiecas uz noilgumu, vārds “prasījums” dažos gadījumos jāsaprot kā saistību tiesības.⁷² Iepazīstoties ar noilguma regulējumu Vietējo civillikumu kopumā, iepriekšminētais gūst apstiprinājumu, jo tā 3639.pantā teikts, ka “ar noilguma termiņa notecējumu izbeidzas ne vien prasības tiesība, bet arī pati prasījuma tiesība. Tādēļ nokavētu prasījumu nevar pieteikt ieskaitam ierunas veidā”⁷³.

⁷⁰ Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 9.panta sestās daļas 2.punkts: LV likums. Pieņemts 31.05.2012. [15.10.2018. red.]

⁷¹ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 06.07.2017. spriedums lietā Nr.SKC-327/2017 (C20114115), 7.3.p. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5267> [aplūkots 10.09.2018.]

⁷² Sinajskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1996, 157.lpp.

⁷³ Vietējo civillikumu kopojums. Rīga: Valters un Rapa, 1928, 241.lpp.

Juridiskajā literatūrā saistību tiesības definētas kā personiska rakstura tiesības, kas uz darījuma vai cita pamata pieder konkrētām fiziskām un juridiskām personām un kurām atbilst citu konkrētu personas pienākumi (saistības kā subjektīvās tiesības).⁷⁴ Turklāt par saistību tiesību jēdzienu var runāt plašākā un šaurākā nozīmē. Saistību tiesība plašākā nozīmē saprotama visa saistību tiesiskā attiecība, no kuras izriet šīs attiecības subjektu tiesības un pienākumi. Vienai pusei ir saistība tiesības prasīt, bet otrai ir – saistības pienākums izdarīt noteiktas darbības. Savukārt saistību tiesība šaurākā nozīmē saprotama no saistību tiesiskās attiecības izrietoša tiesība uz zināmas darbības izpildījumu jeb atsevišķs kreditora prasījums pret parādnieku par saistības izpildījumu⁷⁵. Prasījuma un saistības nošķiršana redzama CL 1800.pantā, saskaņā ar kuru uz cesionāru pāriet tikai prasījuma tiesība, bet ne tā līgumiskā attiecība, no kuras šī tiesība izriet. Jāuzsver, ka prasījums un atbildības pienākums, kas ir ikvienas tiesiskās attiecības pamatā, nevar pastāvēt atrauti viens no otra. No minētā arī izriet secinājums, ka, noilgstot prasījumam, noilgst arī otras puses atbildības pienākums.

Kā norāda dr.iur. Erlens Kalniņš, noilgums attiecas vienīgi uz tādām tiesībām (prasījumiem), kas pašas par sevi nav aprobežotas laika ziņā un no to izcelšanās brīža ir spēkā – principā – uz neierobežotu laiku. Noilguma tecējums var tikt apturēts vai pārtraukts, turklāt noilguma pārtraukšanas gadījumā sāk tecēt jauns noilguma termiņš. Īpaši svarīgi noilguma termiņus nošķirt no prekluzīviem termiņiem un procesuālajiem termiņiem. Materiāltiesisks prekluzīvs termiņš pēc vispārējā principa nepieļauj tā pārtraukšanu vai apturēšanu, jo izšķirošais aspekts ir iepriekš zināma, noteikta laika tecējums un attiecīgās tiesības neizlietošana šajā laikā, kā rezultātā minētā tiesība zūd.⁷⁶ Procesuālie termiņu nokavējums atņem tiesības uz procesuālajām darbībām, piemēram, tiesa neizskata pēc termiņa iesniegtu apelācijas vai kasācijas sūdzību. Atšķirībā no noilguma termiņa, procesuālus termiņus zināmos gadījumos var pagarināt vai atjaunot.

4.1. Noilguma termiņa noteikšana

Viens no svarīgākiem noilguma institūta piemērošanas aspektiem ir noilguma iesākuma noteikšana. ELTP 14:203.pantā noteikts, ka “vispārējais noilguma periods sāk tecēt brīdī, kad parādniekam jāveic izpilde, vai tiesību saņemt zaudējumu atlīdzību gadījumā - no tās darbības izdarīšanas brīža, kas ir prasības pamatā”. Pantā ietveri divi noilguma termiņa sākšanās principi

⁷⁴ Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2014, 590.lpp.

⁷⁵ Kalniņš E. Saistību tiesība (Vispārējs apskats). Likums un Tiesības, 2002, 2. sēj, nr. 2 (6), 46.lpp.

⁷⁶ Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 300. - 301.lpp.

– tā sākšanās vispārīgi nav saistīta ar tiesiska darījuma noslēgšanas brīdi, bet ar brīdi, kad parādniekam iestājas pienākums izpildīt saistību un kreditoram rodas prasības tiesība. Savukārt zaudējumu gadījumā noilguma tecējums tiek saistīts ar darbību, kas radījis zaudējumus, izdarīšanas brīdi (t.s. objektīvie kritēriji – tiesību pārkāpuma brīdis). Attiecībā uz gadījumiem, īpaši zaudējumu gadījumā, kad kreditors par zaudējumu nodarīšanas faktu var uzzināt daudz vēlāk, kā arī nezināt zaudējumus nodarījušā subjekta identitāti, ELTP 14:301.pants paredz, ka noilguma termiņa tecējums tiek apturēts, kamēr kreditors nezina un nevarētu saprātīgi zināt par parādnieka identitāti vai faktiem, kas ir prasības pamatā, tostarp, attiecībā uz tiesībām uz zaudējumu atlīdzību, zaudējumu veidu (t.s. subjektīvie kritēriji).

Autoresprāt, CL 1896.panta redakcija attiecībā noilguma termiņa tecējuma sākumu ir pārāk sarežģīta un neskaidra, vienā pantā ietverot divus noilguma sākšanās aspektus: nosacītiem prasījumiem vajadzīgs, lai nosacījums jau būtu noskaidroties, bet terminētiem prasījumiem – lai termiņš jau būtu notecējis. Pants vairāk orientēts uz prasības noilguma sākumu un neaptver saistību tiesības otru aspektu, kas izriet no CL 1893.panta, proti, kreditora tiesību izmantošanas aspektu⁷⁷. Augstākā tiesa spriedumā Nr.SKC-176⁷⁸ resumēta CL 1893.panta būtība, atzīstot, ka tiesības uz prasību rodas ar to dienu, kad persona uzzinājusi vai tai vajadzēja uzzināt par tiesību aizskārums. Tā piemēram, gadījumā, ja puses vienojušās, ka saistības izpildīšanai jāgaida kreditora uzteikums vai atgādinājums, tad noilguma termiņš sāksies nevis no uzteikuma dienas, bet no tā laika, kad kreditoram radusies tiesība uzteikt un kad vispār tāds uzteikums kļuvis iespējams (CL 1897.pants).

Pušu starpā var tikt noslēgti darījumi, kuros nav konstatējams ne saistības izpildes termiņš, ne arī noteikti saistību izpildīšanas nosacījumi, piemēram, ka saistības izpildīšanai jāgaida kreditora uzteikums vai atgādinājums. Doktrīnā izteikts viedoklis, ka šādos gadījumos kreditoram būtu tiesības prasīt saistību izpildi 10 gadu laikā no darījuma noslēgšanas brīža (piemēram, aizdevuma izsniegšanas brīža). Šāds variants uzskatāms par pareizu kā tāds, kas labāk atbilst noilguma noteikšanas mērķim.⁷⁹

Tiesu praksē nereti grūtības sagādā pareiza noilguma termiņa sākuma tecējuma noteikšana saistībās, kurās izpildījums sadalīts daļējos maksājumos, piemēram, kad saistības izpildāmas maksājuma grafikā noteiktā apmērā un termiņos. Judikatūrā ir atzīts, ka noilguma termiņa iesākuma termiņš sāk tecēt brīdi, kad līgums uzskatāms par vienpusēji izbeigtu un ir

---

⁷⁷ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 280.lpp.

⁷⁸ Augstākās tiesas Senāta 17.03.2004. spriedums lietā Nr.SKC-176. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3592> [aplūkots 16.07.2018.]

⁷⁹ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 359.lpp.

iestājies saistības pirmstermiņa izpildes pienākums⁸⁰. Tiesu praksē nav viennozīmīgi vērtēts, no kura brīža būtu skaitāms noilguma iesākuma termiņš, ja kreditors tiesības vienpusēji atkāpies no līguma neizmanto saprātīgā termiņā vai neizmanto vispār, kaut arī parādnieks ilgstoši nepilda saistību vai to nav pildījis kopš līguma noslēgšanas brīža.

Kā norādījusi Augstākās tiesa 2018.gada 28.septembra spriedumā lietā Nr.SKC-234/2018⁸¹, kurā tika konstatēts, ka kreditors izmantojis tiesības atkāpies no kreditēšanas līguma pēc vairāk kā trīs gadu maksājumu kavējumiem, neviena tiesību norma nenosaka termiņu, kādā aizdevējam būtu jāatkāpjas no līguma. Minētais jautājums skatāms tikai kontekstā ar labticīguma un samērīguma prasībām. Ievērojot minēto, tiesa konstatēja, ka nevarēja būt nekādas tiesiskas nozīmes tam, ka termiņos sadalītos maksājumus parādnieks neveica kopš vairāk kā trīs gadus pirms vienpusējas atkāpšanās no līguma. Pēdējā maksājuma datums nedod pamatu to uzskatīt par atskaites punktu prasījuma un saistības noilguma termiņam, jo tie neietekmēja nedz līguma spēkā esamību, nedz līdzēju pienākumus un tiesības. Līgumā noteiktais aizdevuma atmaksas grafiks un arī līguma termiņš zaudēja nozīmi tikai tad, kad kreditors izlietoja pielīgto tiesību vienpusēji atkāpies no līguma, un noteica datumu, līdz kuram atbildētājam bija jāveic parāda atmaksa.

Pie savādākiem secinājumiem nonākusi Rīgas apgabaltiesa 2018.gada 21.jūnija spriedumā lietā Nr.C33427317⁸², kurā gan prasība pret patērētāju celta par parāda piedziņu sakarā ar piegādāto dabasgāzi laika periodā no 2009.gada 31.marta līdz 2016.gada 30.aprīlim. Noslēdzot dabasgāzes piegādes līgumu, kliente bija uzņēmusies saistības katru mēnesi līdz nākamā mēneša 20.datumam veikt maksājumus par gāzi pēc attiecīgajā mēnesī spēkā esošajiem tiesību aktiem. Šajā lietā tiesa atsauca uz CL 1901.pantā noteikto, ka konkrētā gadījumā katram atsevišķam ikmēneša izpildījumam ir sevišķs noilgums, kas skaitāms no dienas, kad iestājies samaksas termiņš. Ņemot vērā, ka netika apstrīdēts nosūtīto atgādinājumu saņemšanas fakts, tiesa secināja, ka ar prasītāja 2011.gada 10.marta brīdinājumu iesākušies noilguma termiņi tika pārtraukti un 2011.gada 9.martā sākās jauni noilguma termiņi, kuri beidzās 2014.gada 9.martā, izbeidzot prasījuma tiesības. Nākamais prasītāja pilnvarotā pārstāvja atgādinājums par parādu ir bijis tikai 2014.gada 11.aprīlī, t.i., pēc trīs gadu termiņa, līdz ar to tiesa secināja, ka prasītājs

---

⁸⁰ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 14.12.2017. spriedums lietā Nr.SKC-265/2017 (C20281114). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5393> [aplūkots 12.09.2018.]

⁸¹ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 28.09.2018. spriedums lietā Nr.SKC-234/2018 (C26129213). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 09.11.2018.]

⁸² Rīgas apgabaltiesa 21.06.2018. spriedumā lietā Nr.C33427317. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 08.11.2018.];

ir tiesīgs prasīt no atbildētājām tikai tos maksājumus, kuru prasības tiesības sākās no 2011.gada 21.aprīļa, t.i. maksājumus par laiku no 2011.gada marta.

Līdzīgi secinājumi izdarīti arī Ogres rajona tiesas 2016.gada 02.maija spriedumā lietā Nr.C24096516⁸³ AS Latvijas Gāze prasībā par parāda piedziņu no patērētāja. Tiesa ņēma vērā tiesību zinātnes atziņas, ka gadījumā, ja samaksa ir sadalīta pa termiņiem, CL noteikumi par saistības izpildīšanu īstajam kreditoram, īstajā vietā, laikā un pienācīgā kārtā attiecas uz katru maksājumu atsevišķi. Tas nozīmē, ka prasība par šādiem maksājumiem ir juridiski atsevišķa prasība. Tiesa atsaucās uz rakstu Jurista Vārdā⁸⁴, kurā autors, interpretējot CL 1901.pantu, norāda, ka, ja katrs atsevišķs periodisks izpildījums ir jāveic, cita starpā īstā laikā, tad likumsakarīgi, ka katra šī atsevišķā periodiskā izpildījuma prasīšanai tiesas ceļā ir savs atsevišķs noilgums. Autors minētā raksta kontekstā apraksta situāciju, ja nomas maksas samaksa ir sadalīta pa termiņiem, secinot, ka šādā gadījumā tiesā celtā prasībā par vairāku atsevišķu nomas maksājumu samaksu būtībā tiek apvienoti vairāki savstarpēji saistīti prasījumi CPL 134. panta pirmās daļas izpratnē (CPL 134. panta pirmā daļa: "Prasītājs ir tiesīgs apvienot vienā prasības pieteikumā vairākus savstarpēji saistītus prasījumus.").

Autore secina, ka tiesas CL 1901.pants tiek piemērots reti, faktiski tikai saistībās, kas izriet no apsaimniekošanas un komunālo pakalpojumu sniegšanas līgumiem, kaut gan tiesību normas sastāvs aptver arī jebkuru finanšu pakalpojuma līgumu, kurā atmaksa veicama dalītos maksājumus.

Rezumējot iepriekš minēto, autore piekrīt Augstākās tiesa 2018.gada 28.septembra spriedumā lietā Nr.SKC-234/2018 izteiktajam secinājumam, ka faktiski neviena tiesību norma nenoteic termiņu, kādā aizdevējam būtu jāatkāpjas no līguma un ka termiņš, kādā kreditors izmanto šīs tiesības, būtu skatāms kontekstā ar CL 1.pantā nostiprinātām labticīguma un samērīguma prasībām (piemēram, vērtējot aprēķināto procentu un līgumsoda apmērus). Tomēr autore uzskata par juridiski nepamatotu tiesas secinājumu, ka noilguma kontekstā nevar būt nekādas tiesiskas nozīmes tam, ka parādnieks ilgstoši neveic termiņos sadalītos maksājumus. Visas saistības izpildes un attiecīgi noilguma sākuma brīdis nevar tikt saistīts tikai ar viopusējas izbeigšanas brīdi vai maksājuma grafikā paredzētā pēdējā maksājuma samaksas datumu, jo attiecībā uz katru termiņā neveiktu maksājumu kreditoram rodas tiesības prasīt tā izpildi, jo tiem ir noteikts konkrēts izpildes termiņš.

---

⁸³ Ogres rajona tiesas 02.05.2016. spriedums lietā Nr.C24096516. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.];

⁸⁴ Briedis E. Par pieaugumu CPL 36. un 418.panta izpratnē. Jurista Vārds, 2013., nr.6 (757). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/254661-par-pieaugumu-cpl-36-un-418panta-izpratne/> [aplūkots 08.11.2018.]

Īpašu uzmanību pelna Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 28.marta spriedums lietā Nr.C30706716⁸⁵, kurā tika izskatīta SIA “Mājokļu aģentūra” prasība par piespiedu zemes nomu saistīto maksājumu parādu par laiku no 2008.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 24.jūnija. Prasītāja prasījuma tiesības bija ieguvusi no iepriekšējā īpašnieka ar 2015.gada 7.septembra cesijas līgumu, ar kuru cedēts prasījums pret atbildētāju sakarā ar nenokārtotām zemes nomas maksas saistībām. Šajā lietā tiesa, atsaucoties uz CL 1896., 1901.pantu un 1805.pantu, kas paredz, ka cesionārs no cesijas brīža ir tiesīgs darboties ar kreditora tiesībām un uz šā pamata rīkoties ar prasījumu un izlietot to pret parādnieku, atzina, ka prasītājai tiesība celt prasību par zemes nomas maksas parāda piedziņu pret atbildētāju radās un noilguma termiņa tecējums iesākās 2015.gada 7.septembrī, t.i., ar cesijas līguma noslēgšanas brīdi. Tādējādi, lai gan prasītājas kā komersanta mērķis, noslēdzot cesijas līgumu ar iepriekšējo zemes gabala īpašnieku un ieguldot zemes gabalu kā mantisko ieguldījumu savā pamatkapitālā, ir zemes gabala izmantošana komercdarbībai, iznomāšanai un peļņas gūšanai no nomas maksas, nav pamata attiecināt KCL 406.pantā noteikto saīsināto noilguma termiņu uz zemes nomas maksas un nekustamā īpašuma kompensācijas prasījumu par laiku, kurā zemes gabals piederēja fiziskai personai, nevis komersantam, jo prasītājai līdz cesijas līguma noslēgšanas brīdim nepastāvēja tiesība prasīt šī parāda piedziņu. Civillietu tiesas kolēģija secina, ka prasījuma tiesība par nesamaksātās zemes nomas maksas un nekustamā īpašuma nodokļa kompensācijas piedziņu par laiku no 2008.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 24.jūnijam prasītājai radās līdz ar cesijas līguma noslēgšanu un ir izlietota KCL 406.pantā noteiktajā termiņā, prasību ceļot 2016.gada 18.augustā. Līdz ar to tiesa šajā lietā mēģinājusi noteikt noilguma termiņa sākuma tecējumu gadījumā, ja mainās saistībai piemērojamā noilguma termiņš – no vispārīgā noilguma uz komerctiesisko noilgumu, kā robežšķirtni nosakot cesijas līguma noslēgšanas brīdi.

Noilguma termiņa noteikšanā būs īpaši svarīgas darbības vai notikumi, kas pārtrauc noilguma tecējumu, kā rezultātā sāk tecēt jauns noilguma termiņš, kā arī aptur vai atliek tā tecējumu.

Latvijā noilguma termiņu var pārtraukt četros veidos: ar prasības celšanu tiesā (CL 1902.pants), atgādinājumu parādniekam (CL 1905.pants), ja tā tecējuma laikā parādnieks kaut kādā kārtā atzīst prasību (CL 1906.pants), vai izpildu dokumenta nodošanu piespiedu izpildei (Civilprocesa likuma – (turpmāk – CPL) 546.pants). Savukārt, CL 1898.pantā noteikti noilguma termiņa pagarināšanas (sākuma atlikšanas vai apturēšanas) gadījumi. Pie tādiem

---

⁸⁵ Rīgas apgabaltiesas 28.03.2018. spriedums lietā Nr.C30706716. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 09.10.2018.]

pieder: tiesu darbības pārtraukšana kara apstākļu dēļ, attiecībā uz aizbildnībā vai aizgādībā esošu personu prasījumiem, attiecībā uz viena laulātā prasījumu par viņam piederošā nekustamā īpašuma atsavināšanu, ko izdarījis otrs laulātais, un pret mantiniekiem vēršiem prasījumiem, kam noilguma tecējums tiek apturēts pa inventāra sastādīšanas laiku.

ELTP 14:401 un 14:402.pantos attiecībā uz noilguma termiņa pārtraukšanu jeb kā minēts ELTP – termiņa atjaunošanu, minēti tikai divi gadījumi. Pie pirmā pieskaitāms gadījums, ja parādnieks atzīst prasību pret kreditoru, ar daļēju samaksu, procentu maksājumiem, nodrošinājuma došanu vai jebkādā citā veidā sākas jauns noilguma termiņš. Noilguma termiņš tiks atjaunots arī ar katru kreditora saprātīgu mēģinājumu nodot izpildu dokumentu izpildei. Tādējādi, saskaņā ar ELTP, pretēji Latvijas CL, prasības celšana tiesā vai kreditora atgādinājums nav pieskaitāma pie darbībām, kas pārtrauc noilguma termiņa tecējumu. Prasības celšana, kā skaidrots tālāk, pieskaitāma pie tām darbībām, kas aptur, nevis pārtrauc noilguma termiņu. Tam gan, jāatzīst nav lielas praktiskas nozīmes, jo lai gan Latvijas CL prasības celšana pieskaitāma pie darbībās, kas pārtrauc noilgumu, ir skaidrs, ka lietas izskatīšanas laikā noilguma termiņš netiek skaitīts tālāk. To var izsecināt arī no CL 1903.panta, ka “noilguma tecējums atkal atjaunojas no tās dienas, kad viņam vajadzēja lietu virzīt tālāk [..].”

Attiecībā uz kreditora atgādinājumu arī Vācijas, Francijas, Igaunijas, Lietuvas, Rumānijas, Horvātijas, Krievijas, Polijas normatīvos aktos kreditora atgādinājums nav atzīstams par darbību, kas pārtrauktu vai jebkādā veidā ietekmētu noilguma termiņu. Horvātijas Civilsaistību likuma 244.pantā pat uzsvērts, ka “Noilguma pārtraukšanai nav pietiekams kreditora rakstiski vai mutvārdos izteikts pieprasījums parādniekam izpildīt saistību.” Vienīgi Beļģijā un Nīderlandē pieminēti kreditora paziņojumi, kas pārtrauc noilgumu. Beļģijas Civilkodeksa 2224.pantā noteikts, ka parādniekam ierakstītā pasta sūtījumā ar apstiprinājumu par saņemšanu nosūtīts kreditora formāls paziņojums pārtrauc noilgumu un pagarina to par vienu gadu. Ar šādu formālu paziņojumu noilgums var tikt pārtraukts tikai vienu reizi un tas tiek pārtraukts tā nosūtīšanas brīdī. Ir arī noteiktas prasības, kādu informāciju jāsaturs šim paziņojumam, lai tas varētu pārtraukt noilgumu – bez kreditora, parādnieka un strīdus saistības identificējošās informācijas paziņojumā jānorāda par tiesvedības uzsākšanas iespējamību, ja parādnieks neveiks nekādas darbības paziņojumā noteiktajā termiņā. Papildus paziņojumā obligāti jānorāda par to, ka ar šo formālo paziņojumu tiek pārtraukts noilguma termiņš. Nīderlandes Civillikuma 3:317.pantā vien paredzēts, ka prasības tiesību noilguma termiņš tiek pārtraukts ar formālu brīdinājumu par saistību izpildi, vai ar rakstisku paziņojumu, kurā kreditors nepārprotami patur savas tiesības pieprasīt izpildi.

Attiecībā uz noilguma termiņa pagarināšanu ELTP paredz iespēju apturēt (angļu valodā - *suspension*) un atlikt (angļu valodā - *postponement*) noilguma tecējumu.

Saskaņā ar ELTP 14:302 noilguma termiņš tiek apturēts ar brīdi, kad tiek uzsākta tiesvedība par prasību. Noilgums tiek apturēts līdz brīdim, kad ir pieņemts nolēmums, kam ir *res judicata* spēks, vai līdz brīdim, kad lieta tiek citādi izbeigta. Šie noteikumi ar atbilstošiem pielāgojumiem ir piemērojami šķīrējtiesas procesam un visiem citiem procesiem, kas uzsākti ar mērķi iegūtu tiesību aktu, kas ir izpildāms tā, it kā tam būtu sprieduma spēks. Vācijas BGB 202.§ regulējumā pārņemtas ELTP pantā ietvertajām vadlīnijām, paredzot gan vienu atšķirību – kreditoram tiek doti papildus seši mēneši atkārtotas prasības iesniegšanai. Tas ir īpaši svarīgi lietās, kurās sākotnējā prasība tikusi atsaukta vai atteikta procesuālu apsvērumu dēļ un no vecā noilguma atlicis pavisam nedaudz laika⁸⁶.

Saskaņā ar ELTP noilgums tiek apturēts arī gadījumā, ja pastāv objektīvi šķēršļi tiesību izlietošanas, kurus kreditors nevar ietekmēt. Šādos gadījumos noilguma termiņš tiek apturēts tik ilgi, kamēr šādi šķēršļi pastāv un kurus kreditors pamatoti nevar novērst vai pārvarēt. Šiem šķēršļiem jāpastāv pēdējo sešu mēnešu laikā. (ELTP 14:303). Kreditoram jābūt dotai godprātīgai iespējai celt prasību tiesā, līdz ar to viņam nevarētu pārnest bezdarbību gadījumos, kad viņš objektīvu apstākļu dēļ nevar realizēt savu prasību. Tāpēc *force majeure* vienmēr ir un būs atzīstams par pamatu noilguma termiņa apturēšanai.

Pie noilguma termiņa atlikšanas pamatiem saskaņā ar ELTP 14:304 tiek pieskaitītas sarunas ar parādnieku par prasību vai tās apstākļiem, kas paredz atlikt noilguma termiņu uz vienu gadu, skaitot no pēdējās komunikācijas sarunu ietvaros. Sarunām starp pusēm ar mērķi panākt ārpusstiesas vienošanos nevajadzētu norītēt noilguma iestāšanās spiediena ietekmē. Kā arī sarunām nevajadzētu būt lamatām kreditoram, kuras parādnieks varētu ļaunprātīgi izmantot.⁸⁷ BGB 203.§ paredzēts, ka noilguma termiņš tiek atlikts līdz viena no pusēm atsakās turpināt sarunas.

Tāpat termiņi tiek apturēti personas rīcībnespējas vai puses nāves gadījumā. Svarīgi atzīmēt, ka ELTP 14:307.pants nosaka, ka noilguma termiņš nevar tikt pagarināts, to apturot vai atliekot saskaņā ar šiem principiem, ilgāk par 10 gadiem, vai prasībās par personisku aizskārumu – vairāk par trīsdesmit gadiem. Minētais gan neattiecas uz gadījumiem, kad uzsākta tiesvedība.

---

⁸⁶ Zimmermann R. The New German Law of Obligations. Historical and Comparative Perspectives. New York: Oxford University Press, 2005, p.144.

⁸⁷ Ibid.

4.2. Noilguma sekas

CL 1893.pantā vispārīgi noteikts, ka saistību tiesība izbeidzas, ja tiesīgā persona tās pienācīgi neizlieto likumā noteiktajā noilguma termiņā. Minētais nozīmē, ka izbeidzoties saistību tiesībai, izbeidzas ne vien pati saistības tiesība, bet arī visi no līguma izrietošie prasījumi, tajā skaitā piedziņas tiesības un tiesības uz sava prasījuma piespiedu apmierinājumu. Tādējādi, noilgstot saistībai, izbeidzas arī visi no tās izrietošie blakus prasījumi, arī hipotēka. Kā atzinusi Augstākā tiesa spriedumā lietā Nr.SKC-248, CL 1907.pantā ir noteikts, ka noilgumam nav pakļautas tikai zemes grāmatās ierakstītas saistību tiesības. Savukārt hipotēka nav saistību tiesība. Tā ir lietu tiesība uz ķīlā nodoto lietu, no kuras kreditors var apmierināt savu saistībtiesisko prasījumu (CL 1278.pants). Tas, ka ķīlas tiesība nodrošina saistību tiesību, nepadara pašu ķīlas tiesību par saistību tiesību CL 1907.panta izpratnē.

Noilgums Latvijā ir patstāvīgs saistību izbeigšanas veids, tas nav ne pārjaunojums, ne izlīgums, ne ieskaits, nedz arī izpildījums vārda šaurā nozīmē (parāda maksāšana nenotiek, parāds izbeidzas). Ja saistības būtība pastāv darbībā, kas jāizdara, lai atbrīvotos no saistības⁸⁸, tad noilguma gadījumā parādnieks atbrīvojas no saistības bez tās faktiskas izpildes. Šāds noilguma seku formulējums (*strong effect*) atzīstams par vienu stingrākajiem Eiropā, kurā vairums valstu izvēlējušās noteikt noilgumu ar tā saucamo vājo jeb maigo ietekmi (*weak effect*), kad noilgums izpaužas kā prasījuma tiesību noilgums vai kā parādnieka tiesības atteikties izpildīt saistību. Noilgums kā saistību (ne tikai prasības tiesību) izbeidzošs instruments regulēts arī Dānijas, Itālijas, Austrijas civillikumos, Skotijas un Dienvidāfrikas Noilguma likumos. Latvijas CL 1910.pants izslēdz noilguša prasījuma izmantošanu pat ierunas veidā (piemēram, ieskaitam). Tādējādi CL 1910.pants ir pretējs citu valstu juridiskajā literatūrā minētajam principam, ka "prasījums noilgst, ierunas paliek" (*quae ad agendum sunt temporalia ad excipiendum sunt perpetua*).

Kā pretstatu augstāk uzskaitītajām valstīm var minēt Vācijas civiltiesisko regulējumu, kura BGB 214.§⁸⁹ noteikts, ka pēc noilguma termiņa notecēšanas debitors ir tiesīgs atteikties no saistības izpildījuma. Francijas Civillikuma 2224.pantā⁹⁰ noilgums definēts kā prasījuma tiesību zaudēšanas veids kā sekas tiesību īpašnieka bezdarbībai noteiktā laika periodā. Igaunijas

---

⁸⁸ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1997, 127.lpp.

⁸⁹ Bürgerliches Gesetzbuch, §195 [Vācijas Civillikums] Pieejams: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> [aplūkots 15.10.2018.]

⁹⁰ Code civil des Français, Article 2224 [Francijas Civilkodekss] Pieejams: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721> [aplūkots 01.10.2018.]

Civillikuma 142.pantā⁹¹ noilgums definēts kā noteikts termiņš prasības tiesību izlietošanai, pēc kā notecēšanas parādnieks var atteikties izpildīt saistību. Lietuvas Civillikuma 1.131.pantā⁹² norādīts, ka noilguma termiņa notecēšana pirms prasības celšanas ir tiesisks pamats prasības noraidīšanai, bet tiesa to piemēro tikai tad, ja strīdus puse uz to atsaucas. Polijas Civillikuma 117.panta otro daļu⁹³ pēc noilguma termiņa beigām var izvairīties no prasības izpildīšanas, ja vien viņš neatsakās no noilguma ierunas izmantošanas. Arī Nīderlandē⁹⁴ un Krievijas Federācijā⁹⁵ noilguma sekas ir prasījuma tiesību zaudēšana. Horvātijā noilgums izbeidz tiesības prasīt saistības izpildi, bet ne pašu saistību.

Kā jau tika norādīts iepriekš, Civillikuma 1910.panta normas teksts dod pamatu uzskatīt, ka Latvija ir pieskaitāma pie tām nedaudzajām valstīm, kurās darbojas t.s. stingrā noilguma sistēma. Tādā gadījumā, ja likumdevējs noilgumu patiešām būtu domājis kā saistības tiesību izbeidzošu institūtu, parādniekam būtu likumīgs pamats atprasīt pēc noilguma termiņa izpildīto saskaņā ar CL 2389.pantu par netaisnu iedzīvošanos, jo šādam izpildījumam vairs nepastāvētu tiesisks pamats. Šādas tiesiskās sekas tomēr nav raksturīgas nevienā tiesību sistēmā, arī ar tā saucamo stingrā noilguma regulējumu⁹⁶. Arī CL 1911.pantā noteikts, ka, ja parādnieks aiz kaut kāda iemesla tomēr izpilda noilgušo prasījumu, tad viņam nav tiesības prasīt no kreditora atpakaļ to, ko viņš tam izpildījis. Varētu rasties pamatots jautājums, uz kāda pamata kreditors ir tiesīgs saglabāt pēc noilguma termiņa izpildīto, jo bez tiesiska pamata veikts izpildījums pēc būtības atbilst maksājumam, kas pakļauts atprasījuma prasībai (*condictio indebiti*). Kā norāda prof. V.Sinaiskis, pēc Latvijas regulējuma kreditors pēc noilguma termiņā notecēšanas nevar realizēt savu saistību tiesību, izņemot tikai vienu gadījumu, kad atzīta *obligatio naturalis*: ja parādnieks izpilda savu pienākumu pēc noilguma. Citos gadījumos saistību tiesība nepastāv un skaitās par izbeigtu, kamdēļ, piemēram, kreditors nevar izlietot savu noilgušo saistību tiesību ieskaitam utt.⁹⁷ Cits jautājums, vai ar šādu regulējumu ir panākts

---

⁹¹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus §146 [Igaunijas Civillikuma Vispārīgā daļa] Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122010012> [aplūkots 02.10.2018.];

⁹² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas §1.125 [Lietuvas Civillikums] Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687> [aplūkots 20.09.2018.]

⁹³ Polski kodeks cywilny 117. §2¹ [Polijas Civilkodekss] <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf> [aplūkots 29.09.2018.]

⁹⁴ Burgerlijk Wetboek Boek 3, §307 [Nīderlandes Civillikums, 3. Grāmata] Pieejams: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005291/2018-10-23/0>. [aplūkots 25.10.2018]

⁹⁵ Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая), Статья 195. [Krievijas Federācijas Civilkodekss (pirmā daļa)] Pieejams: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=294692&fld=134&dst=101055.0&rnd=0.7477044786782308#04879301255040196> [aplūkots 28.08.2018.]

⁹⁶ Zimmermann R. Comparative Foundations of European Law of Set-Off and Prescription. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, p.72.

⁹⁷ Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1996, 155.-156.lpp.

taisnīgs kreditora un parādnieka interešu līdzsvars gadījumos, ja prasījums nodrošināts ar publiskā reģistrā nostiprinātu ķīlas tiesību.

To, ka Latvijā noilguma tiesiskais regulējums atzīstams par vienu no stingrākajiem, apliecina citu valstu regulējums attiecībā uz tiesībām, kādas kreditors var izlietot noilguša prasījuma gadījumā. Vācijas BGB 215.§ un 216.§ noteikts, ka prasības noilguma gadījumā kreditoram nav liegtas tiesības prasīt apmierinājumu no apgrūtinātā objekta. Minētais gan neattiecas uz noilgušiem procentu vai citām periodiskām saistībām. Prasības noilgums arī neliedz veikt ieskaitu, ja prasījums nebija noildzis brīdī, kad pirmo reizi varēja veikt ieskaitu vai pirmo reizi atteikta izpilde. Horvātijas Civilsaistību likuma 222.pantā atrodams Vācijas BGB līdzīgs regulējums attiecībā uz tiesībām prasīt apmierinājumu no ķīlas vai hipotēkas, ja tā ir viņa valdījumā vai tiesības uz to nostiprinātas publiskā reģistrā. Šīs tiesības arī nebūs izmantojamas, lai dzēstu noilgušu procentu un citus blakusprasījumus. Arī Rumānijas Civilkodeksa 2.504.pantā teikts, ka galvenā prasījuma prasības noilguma nenozīmē, ka tiek zaudētas tiesības uz hipotēku. Līdzīgi kā Vācijas BGB, arī Rumānijā pieļaujams ieskaits. Arī saskaņā ar Igaunijas Civillikuma 145¹.pantu ar ķīlu nodrošinātā prasījuma noilgums neatņem ķīlas ņēmējam tiesības apmierināt pamatparāda prasību uz ieķīlātā priekšmeta rēķina.

Tomēr ne visas valstis ir tik progresīvas. Krievijas Civilkodeksa 207.pants nosaka, ka ar prasības noilguma termiņa notecēšanu attiecībā uz galveno prasījumu, tas uzskatāms par notecējušu arī attiecībā uz blakus prasījumiem (procenti, līgumsods, ķīla, galvojums utt.). Līdzīgs regulējums atrodams Lietuvas un Ukrainas Civilkodeksos.

Interesanti, ka Nīderlandē ar prasības noilgumu noilgst arī saistības nodrošinājuma ķīla un hipotēka. Neskatoties uz minēto, saistībām, kas nodrošinātas ar ķīlu vai hipotēku, noteikti daudz garāki prasības tiesību noilguma termiņi, proti, 20 gadi no nodrošinājuma nodibināšanas datuma (Nīderlandes Civillikuma 3:323.pants).

5. Patērētāja prasījumiem piemērojami atšķirīgie tiesību īstenošanas termiņi

Lai nodrošinātu vienlīdz augstu patērētāja tiesību aizsardzības līmeni visā Eiropas Kopienas teritorijā, Eiropas Savienības tiesību aktos noteiktas minimālās prasības termiņiem, kādā dalībvalstīm jānodrošina patērētājam īstenot aizskartās tiesības attiecībās ar fiziskām vai juridiskām personām, kuras darbojas nolūkos, kas ir saistīti ar tās komercdarbību, uzņēmējdarbību, amatniecisko darbību vai profesiju.

Kā norādīts Direktīvas 1999/44 preambulas 7.apsvērumā, ir lietderīgi ierobežot periodu, kurā pārdevējs ir atbildīgs par neatbilstību, kas konstatēta preču piegādes laikā, tomēr šī ierobežotā perioda kopējais ilgums nevar būt īsāks par diviem gadiem, sākot no piegādes laika. Minētās Direktīvas 5.panta 1.punktā noteikts, ka “saskaņā ar 3. pantu pārdevēju sauc pie atbildības, ja neatbilstība izpaužas divos gados no preču piegādes laika. Ja saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem uz 3. panta 2. punktā noteiktajām tiesībām attiecas ierobežojuma periods, šis periods nebeidzas divu gadu laikā no preču piegādes laika”.

Eiropas Savienības tiesa 2017.gada 13.jūlija spriedumā lietā Nr.C-133/16 ir devusi skaidrumu minēto normu pareizai interpretācijai, norādot, ka ir jānošķir šajā pantā ietvertie divu veidi termiņi, kam katram ir atšķirīgs mērķis. Pirmajā teikumā noteiktais termiņš attiecināms uz pārdevēja saistību termiņu, kurā saistībā ar attiecīgās preces neatbilstības izpaušanos pie atbildības tiek saukts pārdevējs. Respektīvi, šajā periodā patērētājam paredzētās tiesības prasīt, lai saskaņā ar 3.panta 3. punktu precī bez maksas padarītu atbilstīgu, salabojot vai nomainot to, vai arī saskaņā ar 5. un 6. punktu saņemt attiecīgu cenas samazinājumu vai atcelt līgumu. Savukārt Direktīvas 5.panta 1.punktā otrajā teikumā noteikts noilguma termiņš, kas atbilst laikposmam, kurā patērētājs attiecībā pret pārdevēju faktiski var īstenot tiesības, kas radušās pārdevēja saistību termiņā. Katram no šiem termiņiem principā ir obligāts minimāls divu gadu ilgums no attiecīgās preces piegādes brīža, līdz ar to, ja valsts tiesībās ieviests noilguma termiņš, tas nevar būt īsāks par diviem gadiem, arī attiecībā uz lietotām precēs. Lai gan lietotu preču gadījumā dalībvalstis var ļaut līgumslēdzējām pusēm vienoties par īsāku “pārdevēja saistību termiņu”, kurš nevar būt īsāks par vienu gadu, šādas tiesības neattiecas uz noilguma termiņa samazināšanu.

Latvijā augstāk norādītās prasības transponētas PTAL 27.pantā, paredzot patērētāja tiesības pieteikt prasījumu pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam par preces vai pakalpojuma neatbilstību līguma noteikumiem divu mēnešu laikā no dienas, kad atklājis preces vai pakalpojuma neatbilstību līguma noteikumiem, bet ne vēlāk kā divu gadu laikā no preces

iegādes vai pakalpojuma saņemšanas dienas. Šādā gadījumā patērētājs ir tiesīgs prasīt, lai pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs veic vienu no tālāk uzskaitītajām darbībām: novērš preces neatbilstību līguma noteikumiem, apmaina precī pret tādu, ar kuru būtu nodrošināta atbilstība līguma noteikumiem; attiecīgi samazina preces cenu; atceļ līgumu un atmaksā patērētājam par precī samaksāto naudas summu. Jāatzīmē, ka noilguma termiņus nedrīkst jaukt ar pretenziju pieteikšanas termiņu. Pretenzijas pieteikšana ir mēģinājums noregulēt radušās domstarpības bez tiesas palīdzības, tās pieteikšanas nokavējums nenozīmē noilguma iestāšanos.⁹⁸

Noilguma termiņus arī nedrīkst jaukt ar garantijas termiņiem. Gadījumā, ja ražotājs vai pārdevējs precei vai pakalpojuma sniedzējs pakalpojumam ir devis garantiju, kuras termiņš ir garāks par 2 gadiem, patērētājs ir tiesīgs pieteikt prasījumu visā atlikušajā garantijas termiņa laikā saskaņā ar garantijas dokumentā norādītajiem nosacījumiem.

Attiecībā uz prasības celšanu tiesā saskaņā ar PTAL 4.⁶pantu prasība par kreditēšanas līguma procentu maksājuma samazinājumu ceļama tiesā sešu mēnešu laikā no kreditēšanas līguma noslēgšanas dienas CPL noteiktajā kārtībā. Šis ir vienīgais pants, kas patērētājam nosaka konkrētu termiņu prasības celšanai tiesā. Savukārt PTAL 32.pantā noteikts, ka patērētāju prasības par zaudējuma atlīdzību un līgumsoda piedziņu risināmas tiesā CPL noteiktajā kārtībā, ņemot vērā, ka patērētājam nav speciālu zināšanu par iegādātās preces vai saņemtā pakalpojuma īpašībām un raksturojumu. Ievērojot to, ka šajā pantā patērētājam nav noteikti noilguma termiņi prasības celšanai, šiem prasījumiem ir piemērojams vispārējais 10 gadu noilgums.

Visu iepriekš rezumējot, patērētājs ir tiesīgs divu gadu laikā no preces iegādes vai pakalpojuma saņemšanas dienas prasīt, lai pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs novērš preces neatbilstību līguma noteikumiem, apmaina precī pret tādu, ar kuru būtu nodrošināta atbilstība līguma noteikumiem; attiecīgi samazina preces cenu; atceļ līgumu un atmaksā patērētājam par precī samaksāto naudas summu. Gadījumā, ja šajā periodā patērētājs savas tiesības neizmanto vai arī pušu starpā netiek panākta vienošanās, patērētājs ir tiesīgs celt prasību par zaudējumu piedziņu, ievērojot vispārējo 10 gadu noilguma termiņu.

Vienlaicīgi jāatzīmē, ka Eiropas Kopienas tiesību aktos attiecībā uz patērētāja tiesību aizsardzību netiek jebkādā veidā aizskarts noilguma regulējums vai tā ierobežojumi attiecībā uz komersantu prasījumiem pret patērētāju, atstājot šīs jomas regulējumu pašu dalībvalstu ziņā.

---

⁹⁸ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 281.lpp.

6. Noilguma procesuālie aspekti

Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr.2006-12-01 ir norādījusi, ka likumiem un tiesību normām jābūt gan pienācīgi saprotamiem, gan paredzamiem, tas ir, formulētiem ar pietiekamu precizitāti, lai indivīds, nepieciešamības gadījumā atbilstoši konsultējoties, varētu regulēt savu uzvedību. Minētais attiecināms arī uz tiesību piemērotāju – tiesu darbu. Saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 49.¹pantu ir izveidota atsevišķa institūcija, kuras mērķis ir nodrošināt vienveidību tiesību normu piemērošanā. Līdzīgi arī Vācijas Pamatlikuma 20.panta trešajā daļā nostiprināts uzticības princips, no kura izriet, ka personas uzticību, kura uzticas esošajai tiesu praksei, nedrīkst pievilt. Personai pēc iespējas vairāk jāļauj pārliecināties, ka tās uzvedība, kas jau ir atzīta tiesu praksē, vēlāk netiek uzskatīta par tiesiski nepieļaujamu. Precedentu obligātais spēks vislabāk nodrošina uzticamība principa ievērošanu, jo visu laiku tiek ievērota esošā tiesu prakse. Katra atkāpšanās no esošās tiesu prakses grauj iepriekš iegūto uzticību. Tiesu prakses grozīšana būtu pieļaujama tikai tad, ja tiek piedāvātas uzlabotas tiesiskas atziņas.⁹⁹

Līdz ar to līdz ar CL ietvertajām tiesību normām vienlīdz svarīgi ir arī noilguma institūta normu praktiskās piemērošanas aspekti, proti, kā tās tiek piemērotas un interpretētas tiesu praksē kopsakarā ar patērētāju tiesību aizsardzības normām.

6.1. Patērētāju aizsardzība parādu ārpustiesas atgūšanas procesā

Attiecībā uz patērētājiem ir noteiktas īpašas prasības, kādā komersants, vai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs veic parāda ārpustiesas atgūšanu ar mērķi panākt labprātīgu kavēto saistību izpildīšanu. Parādu ārpustiesas atgūšanas likuma (turpmāk – PĀAL) 7.pantā ir uzskaitīta tā informācija, kas kreditoram, uzsākot parāda atgūšanu, jāiekļauj rakstveida paziņojumā patērētājam. Izpildot patiesas un pilnīgas informācijas sniegšanas pienākumu, rakstveida paziņojumā, cita starpā, jāiekļauj kreditora prasījuma rašanās tiesiskais pamats (darījuma veids, noslēgšanas datums un priekšmets), parāda apmērs, parāda atgūšanas izdevumi, parāda atmaksas kārtība un termiņš, kā arī informācija par iespēju izteikt pamatotos rakstveida iebildumus pret parāda esamību, tā apmēru un samaksas termiņu, paredzot, ka iebildumu izteikšanai tiek atvēlēta ne mazāk kā 21 diena no paziņojuma saņemšanas dienas. Sekojot Beļģijas piemēram, autore ierosina kā obligātu prasību kreditora sūtītajā atgādinājumā patērētājam norādīt arī informāciju, ka ar minēto atgādinājumu tiek pārtraukts noilguma

---

⁹⁹ Langenbuhere K. Tiesnešu tiesību attīstība un iztulkošana. Metodoloģisks pētījums par tiesnešu tiesību tālākveidošanu vācu tiesībās. Prof. E.Meļķiša zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 168., 176.lpp.

terminš, tādējādi pilnīgāk izpildot PĀAL likumā noteikto kreditora pienākumu par patiesas un pilnīgas informācijas sniegšanu. Tomēr ne katrs patērētājam sūtītais kreditora atgādinājums būs tāds, kas pārtrauc noilguma tecējumu Civillikuma 1905.panta izpratnē.

Juridiskajā literatūrā minēts, ka ar atgādinājumu CL 1905.panta izpratnē domāts prasījums izpildīt nokavētu vai citādi pārkāptu saistību. Atgādinājums var būt vēstule, faksa vai telegrammas veidā, kā arī izteikts mutvārdos¹⁰⁰. Likums precīzi nepasaka, kādā formā un kārtībā būtu sūtāms atgādinājums, lai tas būtu uzskatāms par noilguma termiņa pārtraukumu radošu. Tiesu praksē tika pieņemts, ka prasītājam ir jāiesniedz pierādījumi, kas pierāda atgādinājuma faktu atbilstoši CPL 93.panta prasībām. Par pienācīgā veidā paziņotu atgādinājumu tika uzskatīts pierādījums par dokumenta izsniegšanu adresātam vai tā nosūtīšana ierakstītā pasta sūtījumā¹⁰¹. Turklāt PĀAL 7.panta otrajā daļā ietverta prezumpcija, ka rakstveida paziņojums saņemts septītajā dienā pēc tās nodošanas pastā, arī tad, ja adresāts sūtījumu faktiski saņēmis agrāk.

Gan Paziņošanas likums, gan CPL nosaka pienākumu personai būt sasniedzamai savā deklarētajā dzīvesvietā. Kaut arī šo likumu normas tiešā veidā nav attiecināmas uz attiecībām starp diviem civiltiesību subjektiem, tās var tikt izmantots tiesā, lai pamatotu personas pienākumu būt sasniedzamai šajā adresē. Minētais ir devis kreditoram pamatoti paļauties uz to, ka kreditora atgādinājums kā gribas izteikums stājas spēkā un rada tiesiskas sekas brīdī, kad tas nosūtīts adresātam (t.s. nosūtīšanas teorija), nevis, kad adresāts sasniedzis adresātu (saņemšanas teorija).

Ievērojamas izmaiņas normas par kreditora atgādinājuma piemērošanu ieviesusi tiesu prakse, atzīstot, ka kreditora atgādinājumam, lai tas būtu “ielasāms Civillikuma 1905.pantā, ir jābūt paziņotam individuāli un personiski parādniekam, un tajā jābūt nepārprotami paustai kreditora gribai prasīt konkrētas saistības izpildi”¹⁰². Kreditora atgādinājums ir atzīstams par darījumu CL 1403.panta izpratnē, jo tas, pārtraucot noilgumu, groza starp kreditoru un parādnieku pastāvošās tiesiskās attiecības. Tādēļ uz šo atgādinājumu attiecināmi vispārīgie noteikumi par gribas izteikumu. Viena līdzēja gribai nav nozīmes, ja tā netiek darīta zināma otram līdzējam. Tādēļ, lai gan atgādinājums formāli ir vienpusējs darījums – to var veikt

---

¹⁰⁰ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 363.lpp.

¹⁰¹ Jelgavas tiesas 10.02.2014 spriedums lietā Nr.C15249813. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolebumi> [aplūkots 08.10.2018.]; Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 06.07.2017. spriedums lietā Nr.SKC-327/2017 (C20114115). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5267> [aplūkots 10.09.2018.]

¹⁰² Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 04.07.2017. spriedums lietā Nr.SKC-248/2017 (C20229814). Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5178> [aplūkots 16.09.2018.]

kreditors viens pats bez parādnieka piekrišanas, tomēr tas groza iepriekš nodibinātās no tiesiska līguma izrietošās divpusējās tiesiskās attiecības. Līdz ar to, lai šāds atgādinājums varētu grozīt iepriekš pastāvējušās divpusējās tiesiskās attiecības, tas ir jādara zināms parādniekam. Tiesa arī atsauca uz doktrīnā izteiktām atziņām par gribas izteikumu, uzsverot, ka šādos gadījumos gribas izteikumam ne vien jābūt vērstam parādnieka virzienā, bet tam turklāt jābūt izteiktam tādā veidā, lai adresāts parastos apstākļos varētu rēķināties ar tā saņemšanu.¹⁰³

Papildus Augstākā tiesa spriedumā Nr.SKC-369/2017¹⁰⁴ ir atkāpusies no līdz šim pieņemtās tiesu prakses un izteikusi atziņu, ka, lai noilgums būtu atzīstams par pārtrauktu, ir jāpierāda brīdinājuma izsniegšanas fakts. Tiesa secināja, ka konkrētajā gadījumā lietas materiālos ir iesniegti rakstveida pierādījumu par brīdinājuma nosūtīšanu, taču ne par tā izsniegšanu. Šī atziņa jau tiek izmantota arī zemāko tiesu instanču spriedumos¹⁰⁵. Kā ir atzīts juridiskajā literatūrā, tiesu prakses veidošanas gaitā tiesu vara nevar izvēlēties savus saturiskos mērķus. Tiesu praksei jāattīstās esošās tiesiskās kārtības vērtību ietvaros¹⁰⁶.

Atbilstoši CL regulējumam kreditora atgādinājums ir viens no instrumentiem, kas pieļauj noilguma termiņa tecējumu pagarināt faktiski bezgalīgi ilgi. Kreditora atgādinājuma izsniegšana parādniekam kā noilguma pārtraukšanas priekšnosacījums visumā atzīstama par pamatotu un atbalstāmu atziņu, tomēr jautājums par kreditora atgādinājuma ietekmi uz noilguma termiņu ir tik nozīmīgs un principiāls, ka tā noregulēšana ir atstājama vien paša likumdevēja ziņā, izmaiņu gadījumā paredzot saudzējošu tiesiskā regulējuma pāreju. Tiesiskās noteiktības nodrošināšanai likumdevējam būtu jāprecizē regulējums attiecībā uz kreditora atgādinājumu, īpaši ņemot vērā citu valstu pieredzi ierobežot noilguma pārtraukšanas iespējas ar kreditora atgādinājumiem. Minētā sakarā autore ierosina ierobežot kreditoriem iespēju pagarināt saīsināto trīs gadu noilguma termiņu, ja kopš saistību izpildes termiņa iestāšanās pagājuši 10 gadi un parādnieks šajā periodā nav jebkādā veidā atzinis parādu. Pēc šī termiņa kreditoram būtu pienākums celt prasību tiesā.

Paļaušanās uz tiesu prakses nemainību ietekmē kreditora rīcību ne vien attiecībā uz komercdarbības organizēšanu, bet arī uz parāda piedziņas darbībām, presumējot, ka tām būs juridiska nozīme tiesvedības gadījumā. Zinot to, ka kreditora atgādinājumam, lai tas atbilstu

---

¹⁰³ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 157.lpp.

¹⁰⁴ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 16.10.2017. spriedums lietā Nr.SKC-369/2017 (C30425814). Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5282> [aplūkots 10.09.2018.]

¹⁰⁵ Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 10.07.2018. spriedums lietā Nr.C68386417. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 05.11.2018.]

¹⁰⁶ Langenbuhere K. Tiesnešu tiesību attīstība un iztulkošana. Metodoloģisks pētījums par tiesnešu tiesību tālākveidošanu vācu tiesībās. Prof. E.Meļķiša zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 168., 176.lpp.

CL 1905.pantā, jābūt izsniegtam parādniekam, kreditors attiecīgi plānotu savas darbības savādāk, ceļot prasību ātrāk vai veicot citas noilguma pārtraukšanas darbības.

Diskusijas vērts ir arī jautājums, vai komersants ārpustiesas ir tiesīgs veikt kādas darbības noilguša parāda atgūšanai no patērētāja, piemēram, zvanīt, sūtīt atgādinājumus vai brīdinājumus, un vai tādā veidā netiek pārkāptas PĀAL prasības par patiesas un pilnīgas informācijas sniegšanu, vai pat saskatāmas negodīgas vai agresīvas komercprakses pazīmes. Saskaņā ar Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 4.panta otrās daļas 1. un 2.punktu šādas darbības varētu kvalificēt par negodīgu, konkrēti, profesionālajai rūpībai neatbilstošu un maldinošu komercpraksi, kuras ietvaros ir un var būt būtiski negatīvi ietekmēta patērētāja ekonomiskā rīcība.

Tāpat arī, vai kreditors ir tiesīgs izmantot iespēju vērsties ar pieteikumu zemesgrāmatu nodaļā par noilgušas saistības piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, kas tiek izskatāms sevišķās tiesāšanās kārtībā, neskatot lietu pēc būtības. Kopš 2014.gada 01.jūlija saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā izmantojamās veidlapās¹⁰⁷ ir iekļauts apliecinājums, ka pieteikumā tiesai (zemesgrāmatu nodaļai) ir sniegtas patiesas ziņas par faktiem un ka šie lietas dalībnieki ir informēti par to, ka Krimināllikums paredz atbildību par nepatiesa pieteikuma sniegšanu. Ar minēto apliecinājumu lietās par saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā tika ieviesta īpaša atbildība par nepatiesu ziņu sniegšanu, jo šajās lietās ir atvieglota pieteikuma izskatīšana.¹⁰⁸ Jāatzīmē, ka parādniekam pēc atgādinājuma nosūtīšanas ir tiesības izteikt rakstveida iebildumus par parādu, kā arī brīdinājuma kārtībā parādniekam ir tiesības neatzīt pieteikumā norādīto parādu, kas ir pamats lietas izbeigšanai, vai pēc tam iesniegt apvērsuma prasību. Vai šādos gadījumos kreditors sniedz nepatiesu informāciju, ja parāds ir pamatots un joprojām nav atmaksāts.

Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jāatceras, ka noilguma priekšmets nav tikai prasības tiesība kā tiesības uz savu aizskarto interešu aizsardzību tiesā (*ius agendi*), bet arī prasījums kā tāds. Prasījuma jēdziens sevī ietver ne vien tiesības prasīt sava prasījuma atzīšanu ar tiesas starpniecību nolēmuma veidā, bet arī tiesības izlietot savas subjektīvās tiesības ar visiem citiem

---

¹⁰⁷ Noteikumi par saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā izmantojamām veidlapām: Ministru kabineta 2009.gada 21.jūlija noteikumi nr.792. Latvijas Vēstnesis, 2009, nr.118 (4104) [27.09.2018. red.]

¹⁰⁸ Ministru kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 21.jūlija noteikumos Nr.792 „Noteikumi par saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā izmantojamām veidlapām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40321252> [aplūkots 09.10.2018.]

ārpustiesas līdzekļiem.¹⁰⁹ Līdz ar to kreditors atbilstoši Latvijas noilguma regulējumam nav tiesīgs veikt jebkādas darbības, kas vērstas uz noilguša parāda ārpustiesas atgūšanu. Noilgušu parādu kārtošana var notikt tikai brīvprātīgi, pretējā gadījumā patērētājs ir tiesīgs vērsties PTAC savu aizskarto tiesību aizsardzībā.

Autore 2018.gada 22.oktobrī nosūtīja PTAC lūgumu sniegt informāciju, vai ir saņemtas patērētāju sūdzības par komersantu veiktajām parāda ārpustiesas atgūšanas darbībām attiecībā uz parādsaistībām, kurām ir iestājies noilgums, kā arī sniegt informāciju par šāda rakstura sūdzību kopējo skaitu un šāda rakstura sūdzību, kuras atzītas par pamatotām, skaitu laika periodā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2018.gadam. PTAC 2018.gada 07.novembra atbildē Nr.3.4.-4/8818/P-86 informē, ka ir saņēmis vairāku patērētāju sūdzības par komersantu veiktajām parāda ārpustiesas atgūšanas darbībām attiecībā uz parādsaistībām, kurām ir iestājies noilgums. Tomēr PTAC darbību regulējošie normatīvie akti neparedz pienākumu veikt atsevišķi šāda rakstura sūdzību uzskaiti, tās tiek uzskaitītas kopā ar citām patērētāju sūdzībām par finanšu pakalpojumiem, līdz ar to PTAC nevar izsniegt informāciju par šāda veida patērētāju sūdzību skaitu. To, ka negodprātīgi komersanti mēģina ārpustiesas kārtībā atgūt noilgušus parādu, apliecina arī PTAC mājas lapā publicētais 2017.gada 07.septembra lēmums Nr.22-pk, saskaņā ar kuru komersantam uzlikts naudas sods par zemes nomas maksas no patērētājiem pieprasīšanu, neievērojot Komerclikuma 406.pantā noteikto noilguma termiņu, un pienākums nekavējoties izbeigt negodīgu komercpraksi.

Tomēr šādu gadījumu konstatēšana ir atkarīga no paša patērētāja informētības par savām tiesībām un aktīvām darbībām to aizsardzībai.

6.2. Patērētāju tiesību aizsardzība tiesas procesā

Lai gan Civilprocess balstās uz sacīkstes principu, kas klasiski paredz, ka tiesāšanās procesu kontrolē puses un tiesnesis ieņem tikai vienaldzīga skatītāja pozīciju, mūsdienās tiesnesis ieņem aktīvāku lomu, kā arī izņēmuma gadījumos iejaukšanās sacīkstes principa īstenošanā ir tiesas pienākums. Viens no šādiem izņēmumiem ir judikatūrā stabili nostiprinātā atziņa par tiesas pienākumu *ex officio* pārbaudīt iespējamo patērētāja tiesību pārkāpumu attiecas arī uz procentu un līgumsoda¹¹⁰ samērīguma un taisnīguma, kā arī līguma noteikumu atbilstību

---

¹⁰⁹ Extinctive Prescription On the Limitations of Actions: reports to the XIVth Congress International, Academy of Comparative Law Athens (Vouliagmeni), Greece 31 July-7 August 1994. Edited by Ewoud H. Hondius. The Hague: Kluwer Law International, 1995, p.47.

¹¹⁰ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 14.02.2018. spriedums lietā Nr.SKC-63/2018 (C31463711). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5435> [aplūkots 16.09.2018.]

labticīguma prasībām pārbaudi patērētāja un pakalpojuma sniedzēja attiecībās. Ja kādi noteikumi ir atzīstami par netaisnīgi no patērētāju tiesību viedokļa, tiesām ir tiesības tos nepiemērot, neatkarīgi no tā, vai patērētājs cēlis kādus konkrētus iebildumus.¹¹¹

Arī attiecībā uz noilgumu judikatūrā ir stabili nostiprināta atziņa, ka tiesai ir pienākums izvērtēt patērētāja iebildumus par prasības noilgumu, un pārbaudot lietā apkopotos pierādījumus, konstatēt, vai uz izskatāmo strīdu ir attiecināmas KCL normas, tajā skaitā tās, kuras regulē trīs gadu prasības noilgumu.¹¹² Tomēr gadījumos, kad patērētājs iebildumus par noilgumu neizvirza, tiesas noilguma institūta interpretācijā un piemērošanā saskaras ar vairākām teorētiska un praktiska rakstura problēmām, tajā skaitā, vai noilguma termiņa notecējumu tiesai ir jāņem vērā pēc savas iniciatīvas. Šis īpaši svarīgais jautājums juridiskajā literatūrā pirmo reizi aizskarts salīdzinoši nesen - Jurista Vārda 2016.gada 13.septembra rakstā "Civiltiesiskais noilgums"¹¹³. Par identificētās problēmas pamatošību liecina ne vien minētā raksta izmantošana Augstākās tiesas sprieduma argumentācijā, bet arī dažādā tiesu prakse noilguma piemērošanā un interpretācijā.

Lai celtu prasību tiesā, jāievēro vien noteiktas formalitātes, kas saistītas ar prasības pieteikuma iesniegšanu un kas norādītas CPL 34.pantā un 128.pantā. Tiesas nevar atteikties pieņemt prasības pieteikumu par tādas saistības izpildi, kas, iespējams, ir civiltiesiski noilgusi (CPL132.pants). Tāpēc svarīgi nošķirt prasības tiesību materiāltiesisko un procesuālo pusi. Prasības tiesība materiāltiesiskā aspektā nozīmē tiesības uz sava prasījuma apmierinājumu ar valstiskās piespiedšanas līdzekļu palīdzību. Savukārt prasības tiesība procesuālā aspektā nozīmē ikvienai personai garantētās subjektīvās (procesuālās) tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par savu aizskarto interešu vai tiesību aizsardzību, ievērojot likumā noteiktās formālās prasības. Tādējādi CL 1910.pantā minētais prasības tiesības noilgums skar tiesību tikai materiāltiesiskā aspektā, nevis procesuālā. Personas subjektīvās prasības tiesības neietilpst noilguma priekšmetā, līdz ar to tās nevar noilgt. To, vai iestājies noilgums, tiesa vērtē, tikai lietu izskatot pēc būtības, kurā pārbauda arī jautājumus par noilguma apturēšanu vai pārtraukšanu.¹¹⁴ Autoresprāt, šī ir galvenā atšķirība starp noilguma un prekluzīviem termiņiem, jo prekluzīva termiņa pārkāpuma rezultātā persona zaudē subjektīvās prasības tiesības arī procesuālā aspektā,

---

¹¹¹ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 26.01.2018. spriedums lietā Nr.SKC-40/2018 (C30516713), 4.lpp. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5435> [aplūkots 25.09.2018.]

¹¹² Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 24.03.2017. spriedums lietā Nr.SKC-58/2017 (C16079513), 7.pkt. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5133> [aplūkots 18.09.2018.]

¹¹³ Grīvnieks E. Civiltiesiskais noilgums. Jurista Vārds, 2016, nr.37 (940). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/269236-civiltiesiskais-bnoilgumsb/> [aplūkots 14.10.2018.]

¹¹⁴ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 278.lpp.

kas ir pamats atteikt prasības pieteikumu vai izbeigt tiesvedību, ja tāda tikusi ierosināta. Šāda atziņa ir atzīta par pareizu arī jaunākajā judikatūrā¹¹⁵.

Kā liecina publiski pieejamie tiesu nolēmumi par noraidītām prasībām noilguma dēļ, ar prasībām tiesā vēršas arī tie kreditori, kuri kādu iemeslu dēļ nav spējuši nosargāt savu prasījumu no noilguma termiņu izrietošajām sekām. Šī pētījuma ietvaros autore lūdza Tiesu administrācijai sniegt statistikas datus par noraidīto prasību noilguma dēļ skaitu laika periodā no KCL grozījumu par trīs gadu noilgumu spēkā stāšanās līdz 2017.gadam. Saskaņā ar Tiesu administrācijas atbildi tiesu informatīvās sistēmas funkcionalitāte diemžēl neparedz iespēju reģistrēt statistikai informāciju par civillietu skaitu, kurās prasības noraidīšanas iemesls ir noilguma konstatēšana, līdz ar to šādi statistikas dati Tiesu administrācijai nav pieejami. Neskatoties uz minēto, autore analizēja portālā *manas.tiesas.lv* pieejamos spriedumus par prasības noraidīšanu konstatētā noilguma dēļ.

Analizējot virkni spriedumu laika periodā no 2015.gada līdz 2017.gadam, autore var viennozīmīgi izdarīt secinājumu, ka jautājumu par noilgumu vairumā gadījumu iniciējušas pašas tiesas pēc savas iniciatīvas, neatkarīgi no atbildētāja ierunu esamības vai neatkarīgi no tā, vai noilguma jautājums ir jebkādā veidā aizskarts no prasītāja puses prasības pieteikumā. Tam par pamatu parasti norādīts Augstākās tiesas Senāta 2010.gada 21.aprīļa spriedums lietā Nr.SK- 100/2010 (nepublicēts), kurā minēts, ka gadījumā, ja izskatot lietu pēc būtības, tiesa konstatē, ka ir iestājies civiltiesību normās noteiktais noilgums, tad tai jāpārbauda vienīgi jautājumus par noilguma apturēšanu vai pārtraukšanu, jo noilgums ir patstāvīgs pamats prasības noraidīšanai.

Konstatējamas vien zināmas atšķirības, kurā procesa stadijā tas tiek darīts. Atsevišķas tiesas jautājumu par noilgumu iniciē jau pie prasības pieteikuma iesniegšanas, atstājot prasību bez virzības trūkumu novēršanai CPL likuma 133.panta pirmās daļas 1.punkta kārtībā, pamatojot to ar pierādījumu trūkumu, kas apstiprina prasījuma pamatotību. Šis variants savā ziņā atzīstams par prasītājam vislabvēlīgāko, jo dod iespēju prasītājam vēlreiz pārskatīt prasības pieteikumam pievienotos pierādījumus un, to neesamības gadījumā, trūkumus nenovērst. Trūkumu nenovēršanas rezultātā prasība tiek uzskatīta par neiesniegtu un prasītājs saglabā tiesības atprasīt samaksātos tiesas izdevumus, tādējādi neciešot papildus zaudējumus. Citos gadījumos tiesas jau pēc civillietas ierosināšanas, parasti tuvojoties lietas izskatīšanas datumam, CPL 93.panta ceturtās daļas kārtībā paziņo prasītājam, ka nav iesniegti pierādījumi

---

¹¹⁵ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 25.04.2018. spriedums lietā Nr.SK-404/2018 (C28318516). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5423> [aplūkots 16.10.2018.]

par noilguma pārtraukšanu, un, ja nepieciešams, nosaka termiņu pierādījumu iesniegšanai. Arī šāda pieeja ir visādi atbalstāma, īpaši, ja prasītājam ir iespēja iesniegt nepieciešamos pierādījumus, bet kādu iemeslu dēļ tie nebija iesniegti pie prasības pieteikuma iesniegšanas. Kā ir atzīts tiesību doktrīnā, jautājumā par patiesības noskaidrošanu tiesa nekādā ziņā nav vienaldzīga skatītāja, kas pasīvi uztver tikai to, ko puses ceļ tai priekšā, un pie tam tādā apgaismojumā, kādu piešķir apstākļiem viena vai otra puse. Gluži otrādi, lai gan pierādījumus iesniedz vai uz tiem atsaucas katra no pusēm, tiesai tomēr jāraugās uz tiem kritiski, jānoskaidro to objektīvā vērtība un jācenšas noskaidrot patiesos, faktiskos lietas apstākļus, kam gala rezultātā jānoved pie patiesības. Tādējādi visos gadījumos, kad tiesa atrod, ka dažiem apstākļiem, kurus tā atzīst par svarīgiem lietas noskaidrošanai, vēl trūkst pierādījumu, tiesas pienākums ir aizrādīt uz to attiecīgai pusei, noteicot tai termiņu šo pierādījumu iesniegšanai.¹¹⁶ Ir arī virkne lietu, kurās tiesa jautājumu par noilgumu iniciē tikai sprieduma taisīšanas stadijā, kā rezultātā prasība tiek noraidīta, nedodot prasītājam iespēju iesniegt papildus pierādījumus par noilguma pārtraukšanu, pat gadījumos, kad prasītāja rīcībā šādi pierādījumi ir bijuši.

Analizējot tiesu spriedumos lietās ar patērētājiem minētos argumentus noilguma piemērošanai pēc savas iniciatīvas, var secināt, ka tiesas ir izvirzījušas dažādus pamatojumus attiecībā uz nepieciešamību tā piemērošanai. Kādā lietā tiesa, uzsverot, ka patērētāja tiesību aizsardzību valsts ir nostiprinājusi normatīvajos aktos un ka judikatūrā nostiprināta atziņa par likumisku tiesas pienākumu izvērtēt līguma noteikumu atbilstību labticīguma prasībām neatkarīgi no tā, vai patērētājs cēlis kādus konkrētus iebildumus, uzskatīja, ka izvērtējama arī kreditora prasījuma tiesību izlietošanas atbilstība labticīguma principam un iesniegto pierādījumu par noilguma pārtraukumu pieļaujamība.¹¹⁷ Līdzīgi citā lietā tiesa norāda, ka “pamatojoties uz judikatūrā nostiprināto atziņu, ka prasībās, kur viena no pusēm ir patērētājs, tiesām *ex officio* jāpārbauda apstākļi, kas var būt saistībā ar patērētāja tiesību pārkāpumu, neatkarīgi no tā, vai patērētājs cēlis kādus konkrētus iebildumus [..], tiesa atzīst, ka jautājums par noilguma termiņa iestāšanos tiesai būtu jāpārbauda *ex officio*, jo tas ir cieši saistīts ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 20.pantā patērētājam noteiktajām tiesībām būt informētam par līgumsaistību izbeigšanu vai grozīšanu”¹¹⁸. Vēl kādā lietā ar patērētāju tiesa uzskatījusi, ka apstākļi, ka atbildētājs prasījumu nav apstrīdējis dēļ noilguma, nenozīmē, ka noilgums nepastāv. Tiesa atzina, ka noilguma iestāšanās ir atsevišķs saistību izbeigšanās

¹¹⁶ Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: E.Pīpiņa un J.Upmaņa grāmatu un nošu spriestuve, 1933 (Atkārtoti izdots 2015.gadā. Drukāts Jelgavas tipogrāfijā), 332.-333., 339.lpp.

¹¹⁷ Talsu rajona tiesas 22.06.2017. spriedums lietā Nr.C36032017, 4.lpp. [nav publicēts]

¹¹⁸ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 31.03.2017. spriedums lietā C29564716. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.]

pamats, kas tiesai pārbaudāms neatkarīgi no tā vai atbildētājs to apstrīd vai nē.¹¹⁹ Biežāk gan tiesas noilguma piemērošanu nesaista ar patērētāja aizsardzību, bet apstākli, ka KCL izpratnē prasītāja prasījuma tiesības ir vērtējamas atbilstoši KCL normām, kas nosaka, kādā kārtībā komercdarījuma dalībnieki var aizsargāt savas aizskartās tiesības un ar likumu aizsargātās intereses, tajā skaitā tiesību normas, kas regulē prasības noilgumu. Civillikums 1.pants nosaka, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības. Labas ticības princips nozīmē, ka katra civiltiesiskās saistības dalībniekam savas subjektīvās tiesības jāīsteno un subjektīvie pienākumi jāpilda, ņemot vērā pretējās puses intereses. Ja prasītāja viņai piešķirtās prasības tiesības nav izmantojusi likumā noteiktajā termiņā, lietā ir iestājies prasības noilgums, kas ir patstāvīgs pamats prasības noraidīšanai pilnībā, tādējādi spriedumā arī netiek dots izvērstāks vērtējums prasībā norādītajiem apstākļiem un lietā esošajiem pierādījumiem. Šādas atziņas atrodamas daudzos pirmās instances spriedumos¹²⁰, kas atbalstītas arī apelācijas instances spriedumos¹²¹. Jāatzīmē, ka maza apmēra prasībās vai tagad vienkāršotās procedūras lietās apgabaltiesa ir augstākā pārsūdzības instance.

Minēto var sasaistīt ar judikatūrā un tiesību doktrīnā atzīto principu *jura novit curia*, proti, ka tiesai pašai jāzina strīda izšķiršanā piemērojamais likums un tiesa nav ierobežota tā izvēlē vienīgi ar prasībā norādītajiem. Tiesas pienākums ir strīda izšķiršanā piemērot tādu apstākļiem (juridiskajiem faktiem) atbilstošas tiesību normas sastāvu, kurā paredzēta prasībā norādīto materiāltiesisko seku iestāšanās¹²². Autoresprāt, pieminēšanas vērta arī tiesas atziņa, ka samērīgs tiesību izlietojums noilguma kontekstā izriet arī no CL 2.panta, kas paredz, ka likums piemērojams visos tiesību jautājumos, uz kuriem attiecas tā teksts vai iztulkojums, kā arī 4., 1895.panta. Vispārīgi, laiks un vieta, un termiņi, kā arī nosacījumi darījumā noteikti ar CL atbilstošām tiesību normām, kuri strīdus gadījumā, vērā ņemami, nolūkā noteikt tiesību

---

¹¹⁹ Jelgavas tiesas 29.01.2015. spriedums lietā Nr.C15227314. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.]

¹²⁰ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 10.03.2015. spriedums lietā Nr.C29641214 un 19.03.2015. spriedums lietā Nr. C29717114. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.]; Bauskas rajona tiesas 07.11.2017. spriedums lietā Nr. C31458414. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.]; Jelgavas tiesas 22.05.2017. spriedums lietā Nr.C15140317. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.11.2018.]; Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 18.05.2017. spriedums lietā Nr.C68305317. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.11.2018.] u.c.

¹²¹ Zemgales apgabaltiesas 09.03.2015. spriedums lietā Nr.C15192014. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 15.10.2018.]; Rīgas apgabaltiesas 08.12.2015. spriedums lietā Nr.C29386115. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 15.10.2018.]; Rīgas apgabaltiesas 23.11.2016. spriedums lietā Nr.C33526416. [Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 15.10.2018.]

¹²² Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 15.06.2017. spriedums lietā Nr.SK-C-108/2017 (C02022712), 7.pkt. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5181> [aplūkots 25.09.2018.]

aizskāruma esību un tā nekavējošu novēršanu, ir samērojot to ar abu pušu tiesībām, pienākumiem, un likumīgajām interesēm.¹²³

Zināmu rezonansi noilguma piemērošanā un līdz tam esošās tiesu prakses maiņu iezīmē Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 06.jūlija spriedums lietā Nr.SKC-327/2017, kurā izskatīts strīds starp komersantu un patērētāju par parāda piedziņu. Tiesa šajā lietā, atsaucoties uz doktrīnā¹²⁴ izteikto viedokli, kas, kā norādīts spriedumā, atzīts par pareizu arī tiesu praksē (norādot divus npublicētus Augstākās tiesas spriedumus¹²⁵), norāda, ka tiesai noilguma tecējums ir jāņem vērā vien tad, ja uz to ierunas veidā atsaucas atbildētājs. Proti, ja parādnieks neizmanto savas tiesības atsaukties uz noilguma termiņa notecējumu, tiesai nav pamata to ņemt vērā pēc savas iniciatīvas.

Autorei pēc būtības nav pamata apšaubīt minētās atziņas pareizību, jo šāds viedoklis doktrīnā tik tiešām pastāv. Piemēram, kā ir norādījis dr. iur. Vladimirs Bukovskis savā 1933.gadā izdotajā Civīlprocesa mācību grāmatā, tiesvedības process ir sacīkste, cīņa, kurā uzbrucējs ir prasītājs (*actor*), un tamdēļ atbildētājam šajā cīņā ir jāaizstāvās. Ar aizstāvēšanos (*defensio*) saprot dažādus līdzekļus un paņēmienus, kurus izlieto atbildētājs, lai atspēkotu prasītāja prasījumu pamatotību. Turklāt aizstāvēties ir atbildētāja tiesība, bet ne pienākums.¹²⁶ Kā piemērs tiek minētas atbildētāja tiesības ar attiecīgiem pierādījumiem izteikt iebildumus par prasību pēc būtības vai uzstāties ar formāliem noraidījumiem pret prasītāju, kas paralizē prasību. Tā kā šie formālie noraidījumi nav uzskatāmi par absolūtiem procesa izcelšanās pamatiem, par kuriem rūpējas pati tiesa *ex officio* (piemēram, tiesai *ex officio* jākonstatē, vai prasība celta pēc piekritības, jāpārbauda pušu un pārstāvja rīcībspēja un tiesībspēja, pārstāvja pilnvarojums, likumīgās intereses esamība prasības celšanai u.c.) – tāpēc šo noraidījumu pareizība jāpierāda atbildētājam. Pie šādiem formāliem noraidījumiem pieder atbildētāja pienākums pierādīt to savu ierunu pareizību, ar kurām tas grib atspēkot tos faktiskos lietas

---

¹²³ Zemgales rajona tiesas 25.09.2018. spriedums lietā Nr.C33593317, 7.pkt. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 08.11.2018.]

¹²⁴ "A.Lēbers. Par prekluzīviem termiņiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924, Nr.1 un Nr.4.; V.Bukovskis. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 745.lpp.; E.Kalniņš. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 301.lpp.; Mg.iur. E. Grīvnieks. Civiltiesiskais noilgums. Jurista Vārds. 13.09.2016./Nr.37 (940)." Citēts no Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 06.07.2017. sprieduma lietā Nr.SKC-327/2017 (C20114115). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5267> [aplūkots 10.09.2018.];

¹²⁵ "Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 30.novembra sprieduma lietā Nr. SKC-2482/2015 (C03020713) 8.punkts, 2016.gada 29.novembra sprieduma lietā Nr. SKC-245/2016 (C28300413) 9.punkts." Citēts no Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 06.07.2017. sprieduma lietā Nr.SKC-327/2017 (C20114115). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5267> [aplūkots 10.09.2018.];

¹²⁶ Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: E.Pīpiņa un J.Upmaņa grāmatu un nošu spriestuve, 1933 (Atkārtoti izdots 2015.gadā. Drukāts Jelgavas tipogrāfijā), 345.lpp.

apstākļus, ko prasītājs jau paspējis pierādīt tiesai. Viena no ierunām var būt tāda, kas kavē tiesību izlietošanu, piemēram, kad atbildētājs atsaucas uz noilgumu.

Augstāk norādīto atziņu pareizība atspoguļota arī Augstākās tiesas 2018.gada 28.septembra spriedumā lietā Nr.SKC-234/2018¹²⁷. Minētajā lietā atbildētāja, kas atzīstama par patērētāju, paskaidrojumā uz apelācijas sūdzību bija norādījusi iebildumus sakarā ar noilguma iestāšanos, norādot uz tiesu praksi un tiesas pienākumu pārbaudīt noilguma iestāšanos pēc savas iniciatīvas. Augstākās tiesas ieskatā vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumi, uz kuriem atsaucās atbildētājs, nepieder pie judikatūras, līdz ar to minētais arguments ir pretrunā CPL 5.panta sestajai daļai, kas paredz, ka, piemērojot tiesību normas, tiesa ņem vērā judikatūru. Augstākā tiesa atsaucās arī uz Augstākā tiesa 2015.gada 30.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC-46/2015 (arī nav publicēts), kurā norādīts, ka noilguma tecējums tiesai jāņem vērā tikai tad, ja uz to ierunas veidā atsaucas atbildētājs. Minētā atziņa atbilstoši CPL 5.panta sestajai daļai ir attiecināma uz izskatāmo lietu. Līdz ar to tiesa atzina par kļūdainu atbildētāja pozīciju, ka pirmās instances tiesai pēc savas iniciatīvas bija jāpārbauda noilguma iestāšanās. Augstākās tiesas 2018.gada 26.oktobra spriedumā lietā Nr.SKC-186/2018, kurā atbildētāji bija atsaukušies uz noilgumu, tiesa atreferējot lietas apstākļus jau norāda, ka “atbildētāji bija izlietojuši savas tiesības atsaukties uz noilguma termiņa notecējumu”¹²⁸.

Pievienojoties jaunākajai tiesu praksei un judikatūras atziņām, novērojamas arī izmaiņas pirmo instanču spriedumos lietās ar patērētājiem, kurās nav izteikti iebildumi par noilgumu. Apmierinot prasības par, iespējams, noilgušu prasījumu piedziņu, tiesas norāda, ka atbilstoši judikatūrai un tiesību doktrīnai tiesai nav pamata izvērtēt jautājumu par prasības iespējamo noilgumu, jo atbildētājs nav cēlis iebildumus. Ja parādnieks neizmanto savas tiesības atsaukties uz noilguma termiņa notecējumu, tiesai nav pamata to ņemt vērā pēc savas iniciatīvas¹²⁹.

Lietas, kurās tiesa stingri pieturās pie sacīkstes principa vadlīnijām un noilguma jautājumu pēc savas iniciatīvas neaizskar vai aizskar tikai, ja atbildētājs uz to norāda, ir radījuši situāciju, ka lietas ar līdzīgiem tiesiskiem apstākļiem tiek izšķirtas dažādi. Piemēram, kādā lietā

---

¹²⁷ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 28.09.2018. spriedums lietā Nr.SKC-234/2018 (C26129213), 4.4.pkt. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 09.11.2018.]

¹²⁸ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 26.10.2018. spriedums lietā Nr.SKC-186/2018 (C24162815), 7.1.pkt. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 05.12.2018.]

¹²⁹ Talsu rajona tiesas 05.02.2018. spriedums lietā Nr.C36060017 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 05.12.2018.]; Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 29.08.2018. spriedums lietā Nr.C26129213 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 07.12.2018.]; Zemgales rajona tiesas 04.10.2018. spriedums civillietā Nr.C15171617. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 07.12.2018.]

par PTAC lēmuma (par pienākumu komersantam nekavējoties izbeigt negodīgu komercpraksi) darbības apturēšanu daļā, tiesa secināja, ka lielākajā daļā lietu atbildētājs nav piedalījies tiesas sēdēs, nav sniedzis paskaidrojumus, nav norādījis uz noilgumu u.tml., kas ir skaidrojams ar patērētāja kā ekonomiski vājākās puses tiesību konceptu, jo bieži vien atbildētājs nevar atļauties algot juristu, saņemt juridisku palīdzību, izprast tiesas procesu un tā nozīmi. Līdz ar to tiesas, īstenojot sacīkstes principu, vispār nav vērtējušas noilguma iestāšanos. Tai pašā laikā komersants nav informējis atbildētājus, ka praksē ir konstatējami gadījumi, kad lietās, kurās atbildētājam ir bijusi nodrošināta juridiskā palīdzība, viņš ir izpratis tiesas procesu un sacīkstes principu, kā arī norādījis tiesai uz KCL 406.pantā noteikto noilgumu, tiesa ir to vērtējusi un atzinusi par piemērojamu. Tiesa tālāk secinājusi, ka atkarībā no atbildētāja aktivitātes vai pasivitātes tiesas procesa laikā pieņemti pat diametrāli pretēji spriedumi attiecībā uz noilguma termiņa iestāšanos pie līdzīgiem faktiskiem un tiesiskiem apstākļiem.¹³⁰

Autoresprāt, esošā tiesu prakse neizpilda tiesiskās vienlīdzības principa un tiesību uz taisnīgu tiesu prasības. Satversmes 91.pants paredz, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Minētajā pantā noteiktais tiesiskās vienlīdzības princips ir ietverts arī likuma „Par tiesu varu” 4.panta pirmajā daļā, ka visas personas ir vienlīdzīgas likuma un tiesas priekšā, tām ir vienādas tiesības uz likuma aizsardzību. Kā norāda Eiropas Savienības tiesas tiesnesis Egils Levits tiesiskās vienlīdzības princips nozīmē, ka vienādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos izturēšanās ir jābūt vienādei, savukārt atšķirīgos apstākļos izturēšanās ir jābūt atšķirīgai. Šādi tiesiskās vienlīdzības principu izprot gan Eiropas Justīcijas tiesa, gan Eiropas Cilvēktiesību tiesa, gan demokrātisko valstu konstitucionālās tiesas. Šai vienkāršajai un klasiskajai tiesiskās vienlīdzības principa pamatizpratnei ir pievienojusies arī Satversmes tiesa¹³¹. Vienlīdzība „likuma” priekšā attiecas arī uz gadījumu, kad likumu piemēro tiesa.

Šajā sakarā Augstākā tiesa norādījusi, ka, ievērojot tiesiskās vienlīdzības principu un tiesības uz taisnīgu tiesu, tiesai būtu jāpieliek pūles, lai līdzīgi gadījumi (vai, vēl jo vairāk, identiski gadījumi) tiktu izlemti līdzīgi, jo procesa dalībniekiem ir tiesības sagaidīt un paļauties, ka tie tiesā saņems vienādu taisnību visos līdzīgos gadījumos¹³². Likuma “Par tiesu varu” 1.panta otrajā daļā no 2002.gada 03.decembra ir iestrādāts tiesiskuma jeb likuma virsvadības princips, ko tiesai jāievēro tiesu varas īstenošanā. Tiesa ir vienīgi likumam pakļauta. Ja šo

¹³⁰ Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama 21.12.2017. lēmums lietā Nr.A420312417, 12.punkts. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_pzd_pagaidu_aizsardziba_21122017.pdf [aplūkots 16.09.2018.]

¹³¹ Levits E. Par tiesiskās vienlīdzības principu. Latvijas Vēstnesis, 2003, Nr.68 (2833). Pieejams arī: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/74628> [aplūkots 15.10.2018.]

¹³² Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 06.11.2015. spriedums lietā Nr.SKA-482/2015, 1.tēze. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4312> [aplūkots 05.09.2018.]

normu tulko paplašināti un atbilstoši dabisko tiesību izpratnei un vispārējiem tiesību principiem, tiesa ir pakļauta likumam un tiesībām. Tātad tiesas kompetence neiziet ārpus tiesību sistēmas. Leģitīmai tiesas darbībai ir zināmas robežas – tiesai ir pienākums spriest taisnīgu tiesu saskaņā ar likumu un tiesībām, nevis radīt tiesības atbilstoši tai šķietami ideālai taisnīgai sabiedriskai kārtībai.¹³³

Kā norādīts 2004.gada Pētījumā par tiesu prakses vispārinājumu veikšanas metodoloģiju¹³⁴, kas veikts ANO Attīstības programmas un Tieslietu ministrijas projekta “Atbalsts tiesu sistēmai Latvijā” ietvaros, neapšaubāmi, arī tiesību zinātnei jeb doktrīnai, proti, teorētisko uzskatu kopumam, kas izteikts juridiskajā literatūrā, ir ievērojama nozīme tiesu prakses veidošanā. Tiesību doktrīna izstrādā tiesību pamatprincipus un jēdzienus, tātad formulē arī vispārējos tiesību principus. Būtiska loma doktrīnai ir arī metožu noteikšanā, ar kuru palīdzību tiek izziņātas tiesības un iztulkoti likumi. Pamatota tiesību zinātnes izmantošana nolēmuma argumentācijā liecina par tiesību piemērotāja teorētiskajām zināšanām un veicina t.s. “profesionālo spriedumu” prakses veidošanos. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka tiesību zinātnes atziņas pieder pie sekundārajiem tiesību avotiem, kas primāri kalpo par orientēšanās līdzekli tiesībās. Savukārt kontinentālās Eiropas tiesību lokā tikai likumi, kā arī tādi nerakstītie tiesību avoti kā vispārējie tiesību principi un paražas var kalpot par galveno juridisko pamatu lietu izlemšanā.¹³⁵ Jāatzīmē, ka judikatūra, kurā tiek izmantotas tiesību zinātnes atziņas, nesastāv no tiesību normām, bet saista tiesnesi, pamatojoties uz vienlīdzības principu un autoritatīvu pārliecināšanu. Ja mainījušies tiesiskie aspekti, tiesnesim ir pienākums atkāpties no līdzšinējās judikatūras¹³⁶.

Lai gan nenoliedzams ir fakts, ka izcilie tiesību zinātnieki V.Bukovskis un A.Lēbers min noilgumu kā parādnieka ierunu, rakstītais ir radīts citos civilprocesuālā regulējuma apstākļos, kurās valdošā bija sacīkstes principa īstenošana, tādēļ minēto atziņu izmantošana mūsdienu tiesiskās regulējuma apstākļos būtu vērtējama kritiski. Uzsverot sacīkstes principa svarīgumu, V.Bukovskis ir norādījis, ka prāvnieku strīdīgās attiecības tiesa apspriež pēc tiem datiem, kurus puses iesniegušas tiesai, un vienīgi šie dati ir tiesai nepieciešamais procesuālais

---

¹³³ Sniedzīte G. Tiesnešu tiesību konstitucionālais pamats (II). Jurista Vārds, 2009, nr.39 (582).

Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/198162-tiesnesu-tiesibu-konstitucionalais-pamats-ii/> [aplūkots 19.10.2018.]

¹³⁴ Vainovskis M. Pētījums par tiesu prakses vispārinājumu veikšanas metodoloģiju. Tieslietu ministrijas un ANO Attīstības programmas projekts “Atbalsts tiesu sistēmai”. ANO Latvijā, 2004, 13.lpp. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/docs/petijumi/petijums_tiesu_prakses_visparinasana.pdf [aplūkots 19.10.2018.]

¹³⁵ Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: zvērināts advokāts Jānis Neimanis, 2004, 72.-73.lpp.

¹³⁶ Rezevska D. Judikatūra kā tiesību avots: Izpratne un pielietošana, 2010. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/docs/conferences/rezevska.ppt> [aplūkots 17.10.2018.]

pierādījumu materiāls. Mūsdienās vairs nevar runāt par klasiskā sacīkstes principa dominēšanu tiesvedības procesā, jo tiesnešiem tiek piešķirtas tiesības iejaukties sacīkstes principā tiktāl, ciktāl to pieļauj dispozitivitātes princips un patiesības noskaidrošanas nepieciešamība likumīga un taisnīga sprieduma taisīšanas nolūkā¹³⁷. To apliecina gan CPL 8.pantā tiek ietverts apstākļu noskaidrošanas princips, 93.panta ceturrtā daļā ietvertās tiesības (judikatūrā minēts pat pienākums) paziņot pusēm par nepieciešamību iesniegt papildus pierādījumus, ja tiesas ieskatā par kādu no faktiem, uz kuriem pamatoti puses prasījumi vai iebildumi, nav iesniegti pierādījumi, kā arī pienākums pēc savas iniciatīvas vērtēt patērētāju tiesības aizskarošus netaisnīgus līguma noteikumus.

Salīdzinot ar citu valstu regulējumu, autore secina, ka likumdevējs praktiski visos autores analizētajos likumos noteicis tiesām skaidrus un nepārprotamu ierobežojumu vai liegumu ņemt vērā noilguma iestāšanos pēc savas iniciatīvas. Igaunijas Civillikuma 143.paragrāfā paredzēts, ka “Tiesa vai cita strīdu izšķiršanas iestāde ņem vērā noilguma termiņu tikai pēc saistību puses lūguma”. Lietuvas Civillikuma 1.126.panta 2.punkts paredz, ka “Noilguma notecējumu tiesa piemēro tikai tad, ja strīdā iesaistītā puse uz to atsaucas”. Francijas Civilkodeksa 2224.pantā un Beļģijas Civilkodeksa 2223.pantā¹³⁸ teikts, ka “Tiesa pēc savas iniciatīvas nevar celt noilguma ierunu”. Atbilstoši Krievijas Civilkodeksa 199.panta otrajai daļai un Ukrainas Civilkodeksa 267.panta trešajai daļai “Prasības noilgumu tiesa piemēro tikai pēc strīdā iesaistītās puses iesnieguma, kas iesniegts pirms tiesas sprieduma pasludināšanas.” Arī Nīderlandes Civillikuma 3:322.panta pirmajā daļā¹³⁹ noteikts tiesas aizliegums pēc savas iniciatīvas piemērot aizstāvību, ka prasības tiesības ir noilgušas. Arī Rumānijas 2011.gada Civillikuma 2.512.pantā noteikts, ka “Kompetentā jurisdikcijas iestāde nevar piemērot noilguma termiņu pēc savas iniciatīvas”¹⁴⁰. Vācijas BGB nav paredzēts speciāls pants, kas liegtu tiesai piemērot noilgumu pēc savas iniciatīvas, bet tas izriet no 214.§ redakcijas, ka “Pēc noilguma iestāšanās parādnieks ir tiesīgs atteikt izpildi”. Līdzīgi Polijas Civillikuma 117.panta

¹³⁷ Ose D. Pierādīšanas institūta principi civilprocesā. Pieejams: https://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/53konf/tiesibas/Ose.pdf [aplūkots 15.11.2018.]

¹³⁸ Code civil Belge, Art.2223 [Beļģijas Civilkodekss] Pieejams: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?DETAIL=1804032135%2FF&caller=list&row_id=1&numero=6&rech=14&cn=1804032135&table_name=LOI&nm=1804032155&la=F&dt=CODE+CIVIL&language=fr&f_r=f&choix1=ET&choix2=ET&fromtab=loi_all&trier=promulgation&chercher=t&sql=dt+contains+%27CODE%27%26+%27CIVIL%27and+actif+%3D+%27Y%27&tri=dd+AS+RANK+&imgcn.x=39&imgcn.y=7#LNK0015 [aplūkots 16.09.2018.]

¹³⁹ Burgerlijk Wetboek Boek 3, §322 [Nīderlandes Civillikums, 3. Grām.] Pieejams: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005291/2018-10-23/0> [aplūkots 25.10.2018]

¹⁴⁰ Codul civil al României [Rumānijas Civilkodekss] Pieejams: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/175630> [aplūkots 20.09.2018.]

otrā daļā¹⁴¹ paredzēts, ka pēc noilguma termiņa beigām persona, pret kuru vērsta prasījuma tiesības, var izvairīties no saistību izpildes, ja vien viņa neatsakās no noilguma ierunas izmantošanas. Tādējādi var secināt, ka atsevišķu valstu likumos noilgums kā aizsardzības ieruna, kuru parādnieks tiesīgs izlietot pēc saviem ieskatiem, iestrādāta noilguma seku regulējumā.

No augstāk norādītajiem piemēriem var viennozīmīgi secināt, ka jautājums par tiesas kompetenci noilguma piemērošanā tiek noregulēts normatīvi, likumdevējam skaidri un nepārprotami darot zināmu savu gribu un nostāju par nosacījumiem, kādiem iestājoties tiesa var vērtēt un piemērot noilgumu. Kā redzams, visās iepriekš uzskaitītajās valstīs vispārīgi pārņemtas ELTP iekļautās pamatnostādnes par noilgumu kā aizsardzības līdzekli, kura piemērošana vai nepiemērošana ir atkarīga no paša personas, pret kuru prasība vērsta.

Noilguma kā parādnieka aizsardzības ierunas princips izriet no prezumpcijas, ka, lai gan noilguma institūtu regulē gan dispozitīvās, gan imperatīvās tiesību normas, vispārēji noilgums līgumtiesībās nav atzīstams par sabiedriskās kārtības nodrošināšanas institūtu, bet gan privāttiesisko attiecību regulējošu institūtu. Tā pamatā ir uzskats, ka daudzu valstu regulējumos līgumslēdzēju pusēm ir tiesības, ievērojot likumā imperatīvi noteiktos ierobežojumus, grozīt noilguma termiņus, noteikt savus noilguma sākuma tecējuma priekšrakstus vai mainīt apturēšanas vai pārtraukšanas juridiskos pamatojumus¹⁴². Atsevišķās valstīs pusēm paredzētas tiesības arī atteikties no noilguma ierunas izmantošanas. Tā, piemēram, arī ELTP 14:601.pantā noteikts, ka “Prasības attiecībā uz noilgumu var mainīt, pusēm savstarpēji vienojoties, jo īpaši, saīsinot vai pagarinot noilguma termiņus. Noilguma termiņus tomēr nedrīkst samazināt līdz mazāk kā vienam gadam vai pagarināt līdz vairāk nekā trīsdesmit gadiem pēc 14:203.pantā paredzētā noilguma tecējuma sākšanas brīža”.

ELTP vadlīnijas pārņemtas arī daudzu valstu civiltiesību normu kodeksos. Rumānijas Civilkodeksa 2515.panta 3.punktā noteikts, ka ar skaidri izteiktu pušu vienošanos var tikt noteikti ne vien noilguma termiņi, bet arī grozīt tā sākuma tecējumu, kā arī pašām darījuma pusēm noteikt noilguma pārtraukšanas vai apturēšanas juridiskos pamatus. Jaunie termiņi tomēr nedrīkst būt īsāki par vienu gadu un garāki par 10 gadiem, ar izņēmumu attiecībā uz 10 gadu un garākiem noilguma termiņiem, kuri var tikt pagarināti līdz 20 gadiem.

---

¹⁴¹ Polski kodeks cywilny Art. 117. §2 [Polijas Civilkodekss] Pieejams: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf> [aplūkots 29.09.2018.]

¹⁴² Cercel S., Scurtu S. The Extinctive Prescription: the Solutions of the Romanian Civil Code and the UNIDROIT Principles Applicable to International Commercial Contracts. Political Science Review, 2016, p.91. Pieejams: http://cis01.central.ucv.ro/revistadestiintopolitice/files/numarul50_2016/8.pdf [aplūkots 23.10.2018.]

Neskatoties uz noilgumu kā privāttiesiskās attiecības regulējošu institūtu, tiesiskās attiecības ar patērētāju ir atzītas par tādām saistībām, kas skar sabiedrībai svarīgas intereses. Tādējādi pusēm ir liegtas iespējas atkāpties no likumā noteiktiem priekšrakstiem par noilgumu, kas saistīts ar patērētāja kā vājākā līgumpartnera aizsardzību. Tā, piemēram, Rumānijas Civilkodeksa 2515.panta 5.punktā noteikts, ka tiesību normas attiecībā uz tiesībām vienoties par noilguma piemērošanas nosacījumiem nav attiecināmas uz prasības tiesībām, kas izriet no iepriekš sagatavotiem tipveida līgumiem, apdrošināšanas vai līgumiem, uz kuriem attiecas patērētāju aizsardzības tiesību akti. Francijas Patērētāju tiesību aizsardzības likuma L218-2.pantā noteikts, ka “atkāpjoties no Civilkodeksa 2254.panta priekšrakstiem, līgumslēdzējas puses starp tirgotāju un patērētāju, pat ar savstarpēju vienošanos, nedrīkst mainīt noilguma termiņu, nedz arī papildināt tā apturēšanas vai pārtraukšanas pamatus”.

Vācijas BGB 202.§ attiecībā uz iespēju atkāpties no likumā noteiktiem priekšrakstiem par noilgumu paredzēti tikai divi ierobežojumi: (i) attiecībā uz atbildību par apzinātām darbībām vai bezdarbību noilgums nevar tikt saīsināts, pusēm iepriekš vienojoties; (ii) pusēm vienojoties, noilguma periods nevar tikt pagarināts vairāk kā par 30 gadiem, skaitot no vispārējā noilguma termiņa sākuma tecējuma datuma. Attiecībā uz iespēju samazināt noilguma termiņus, ELTP ietvertais regulējums atzīstams pat par stingrāku nekā Vācijas BGB, jo liedz pusēm vienoties par noilguma termiņu, kas ir mazāks par vienu gadu. Juridiskajā literatūrā ir izteikts viedoklis, ka pušu autonomija tiktu ievērojami ierobežota, turklāt bez jebkāda pamatota iemesla, ja netiktu paredzētas tiesības, pusēm individuāli vienojoties, noteikt 6 mēnešu vai īsākus noilguma termiņus.¹⁴³ Neskatoties uz minēto, BGB atsevišķi regulēti noilguma termiņi patērētāja prasījumiem, kurus nevar grozīt, pusēm vienojoties (piemēram, attiecībā uz pircēja prasījumiem par preces defektiem, BGB 475.§ (2)).

Pretēji uzskaitīto valstu liberālajam noilguma regulējumam, daudzās valstīs normatīvie akti paredz ierobežotas iespējas pusēm vienoties par noilguma termiņiem vai šādu iespēju vispār neparedz. Tā, piemēram, Igaunijas Civillikuma 145.§ paredz iespēju ar pušu vienošanos pagarināt noilguma termiņu, kas ir mazāks par desmit gadiem, bet ne ilgāk par desmit gadiem. Ukrainas Civilkodeksa 259.pantā¹⁴⁴ paredzētas tiesības ar pušu vienošanos pagarināt noilguma termiņu, bet ne samazināt.

---

¹⁴³ Zimmermann R. The New German Law of Obligations. Historical and Comparative Perspectives. New York: Oxford University Press, 2005, p.154.

¹⁴⁴ Цивільного кодексу України, ст.356 [Ukrainas Civilkodekss],. Pieejams: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [aplūkots 11.11.2018.]

Daudzās valstīs netiek paredzētas tiesības grozīt likumā noteikto noilguma regulējumu. Krievijas Civilkodeksa 198.pantā noteikts, ka “Noilguma termiņi un to aprēķināšanas kārtība nevar tikt mainīta pēc pušu vienošanās”. Arī Polijas Civilkodeksa 119.pantā noteikts, ka “Noilguma termiņus nedrīkst saīsināt vai pagarināt ar līgumu vai darbībām, kas vērstas uz juridisku seku radīšanu”. Horvātijas Civilsaistību likuma 218.pantā noteikts, ka “Tiesiskā darījumā nevar noteikt īsākus vai garākus noilguma termiņus par likumā noteiktajiem”. Lietuvas Civillikumā, tāpat kā Latvijā, nav paredzēta iespēja grozīt likumā noteikto noilguma regulējumu.

Neskatoties uz to, ka atsevišķās valstīs pusēm liegtas iespējas atkāpties no likuma normām par noilgumu, kas pēc būtības padarītu tās par imperatīvi piemērojamām, arī šajās valstīs likumos iestrādāts vispārējais princips, ka noilgumu tiesas piemēro tikai tajos gadījumos, ja to lūdz strīdus puse. Juridiskajā literatūrā atrodams viedoklis, ka šāda pušu procesuālo iespēju paplašināšana prasības noilguma regulējošo normu piemērošanā visticamāk saistīta ar tirgus ekonomiku, kas balstās uz principu nodrošināt civiltiesību subjektiem lielāku brīvību īpašumtiesiska rakstura iespēju realizācijā.¹⁴⁵

Autoresprāt, lielākās neskaidrības noilguma normu piemērošanā lietās ar patērētājiem saistītas ar to, cik tālu būtu jāsniedz tiesas kompetencei vērtēt iespējamo patērētāja tiesību aizskārumu. Patērētāja aizsardzība tiesvedības procesā attiecībā uz noilgušu saistību izpildi atzīstama par augstāko iespējamo patērētāja tiesību aizsardzības instrumentu, ko valstis var nodrošināt savā regulējumā attiecībā uz patērētājiem. Kā pierāda atsevišķu valstu (Francija, Polija) regulējums, patērētāja aizsardzība ir nostiprināta arī tiesvedības procesā, uzliekot tiesām pienākumu vērtēt noilgumu pēc savas iniciatīvas gadījumos, ja prasība celta pret patērētāju. Francijas Patērētāju kodeksa R632-1.pantā noteikts, ka tiesnesis pēc savas iniciatīvas var piemērot šī likuma noteikumus visos strīdos, attiecībā uz kuriem šis likums piemērojams. Ievērojot to, ka noilguma termiņi prasībās pret patērētāju regulēti Patērētāju kodeksā, tiesnesis ir tiesīgs pēc savas iniciatīvas (*ex officio*) pārbaudīt, vai nav iestājies prasības noilgums, pirms tam dodot iespēju pusēm sniegt paskaidrojumus.

Īpaši pieminēšanas vērti ir Polijā 2018.gada 09.jūlijā spēkā stājušies Civilkodeksa grozījumi, kas liedz pēc noilguma termiņa celt prasību pret patērētāju, tādējādi uzliekot tiesai pienākumu izvērtēt noilguma jautājumu neatkarīgi no tā, vai uz to ierunas veidā atsaucas patērētājs.¹⁴⁶ Likumprojekta anotācijā skaidrots, ka izdarītās izmaiņas noilguma institūta

---

¹⁴⁵ Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. Москва: Статут, 2001, с.207.

¹⁴⁶ Polski kodeks cywilny Art. 117. §2¹, [Polijas Civilkodekss] Pieejams: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf> [aplūkots 29.09.2018.]

piemērošanā ir vērstas uz valsts tiesiskā regulējama uzlabošanu sabiedrībai svarīgās jomās, nodrošinot adekvātu tiesisko aizsardzību patērētājiem kā juridisko attiecību vājākai pusei, kura var nepārzināt visas tiesiskā regulējuma nianšes, tajā skaitā attiecībā uz tiesībām izteikt noilguma ierunu.¹⁴⁷ Anotācijā arī ir uzvērts, ka nav nozīmes tam, kāpēc atbildētājs neizsaka ierunu par noilgumu, bet nozīmīgs ir arguments, ka šādas ierunas izteikšanu nevajadzētu atstāt tikai paša parādnieka - attiecību vājākās puses ziņā, kas, kā jau bija norādīts iepriekš, var nepārzināt visas tiesiskā regulējuma nianšes vai par šādām tiesībām nemaz nezināt. Šādam risinājumam ir arī disciplinējošs raksturs – papildus tiesiskās stabilitātes nodrošināšanas tie mobilizēs komersantus izlietot savas subjektīvās tiesības noteiktā perioda ietvaros, tādējādi nodrošinot faktisko tiesisko attiecību atbilstību normatīvo aktu regulējumam. Grozījumi arī paredz, ka īpašos izņēmuma gadījumos, tiesa, izvērtējot abu pušu intereses, varēs neņemt vērā prasības noilgumu pret patērētāju, ja to prasa taisnīguma intereses. Autore pievienojas augstāk norādītajam viedoklim.

Atsevišķu tiesnešu iekšēju pārliecību vadīties pēc taisnīguma, nevis sacīkstes principa, un prasībās pret patērētāju piemērot noilgumu pēc savas iniciatīvas arī valstīs, kur likuma priekšraksti to liedz, spilgti pierāda Šauļu reģionālās tiesas 2017.gada 23.janvāra spriedums lietā Nr.E2A-29-440/2017¹⁴⁸. Šajā lietā Lindorff Oy filiāle 2016.gadā bija cēlusi prasību pret patērētāju par parāda, kuram prasības noilguma termiņš bija sācis tecēt 1997.gadā un notecējis 2007.gadā, piedziņu. Lai gan saskaņā ar Lietuvas Civilkodeksa 1.126.panta otro daļu tiesa piemēro prasības noilgumu tikai gadījumos, ja uz to atsaucas atbildētājs, tiesa prasību noraidīja, kaut arī no atbildētāja puses attiecīgi iebildumi netika saņemti. Tiesa savā vērtējumā ņēma vērā, ka atbildētājam netika izsniegti procesuālie dokumenti, bet par tiesvedību atbildētājam darīts zināms ar publisku paziņojumu, tas ir, formāli. Tādēļ tiesa, vadoties no taisnīguma, saprātīguma un godīguma principiem, uzskatīja par nepieciešamu lemt par noilguma termiņa piemērošanu, arī pie apstākļiem, kad no atbildētāja puses nebija izteikti iebildumu par noilgumu. Tiesa ņēma vērā arī faktu, ka prasītāja nebija iesniegusi jebkādus pierādījumus noilguma termiņa pārtraukšanai. Līdz ar to tiesa atzina, ka acīmredzamā noilguma neievērošana ir pietiekams pamats prasības noraidīšanai.

---

¹⁴⁷ Projekt Ustawa z dnia o zmianie ustawy – Polski kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw [Polijas Civilkodeksa un citu tiesību aktu grozījumu projekts], 2018. Pieejams: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/573F488F5A1D2DB9C1258220003DC2CC/%24File/2216.pdf> [aplūkots 23.09.2018.]

¹⁴⁸ Šauļu reģionālās tiesas 23.01.2017. spriedums lietā Nr.E2A-29-440/2017. Pieejams: <http://eteismai.lt/byla/175496446586943/e2A-39-440/2017> [aplūkots 08.11.2018.]

Par minēto spriedumu Lindorff Oy iesniedza apelācijas sūdzību, norādot, ka pirmās instances tiesa neizsprieda lietu pēc būtības, objektīvi nenovērtēja lietas apstākļus, kā arī nepareizi piemēroja procesuālās un materiālās tiesību normas. Apelācijas sūdzības iesniedzēja norādīja, ka Lietuvas Republikas Civilkodeksa 1.126.panta 2.punkts skaidri nosaka, ka prasības noilgums piemērojams vienīgi tad, ja strīdus puse to lūdz, bet pieteikums par prasības noilgumu šajā civillietā netika iesniegts. Tiesību akti neparedz izņēmumus no šī vispārējā noteikuma, izskatot patērētāju strīdus. Ja nav izteikta atbildētāja griba attiecībā uz prasības noilgumu, tiesai nebija tiesību pēc savas iniciatīvas piemērot noilgumu un līdz ar to arī prasību noraidīt. Tāpat tiesa nepamatoti izmantojusi judikatūru civillietā Nr.3K-3-317/2008, kurā ir atšķirīgi faktiskie apstākļi, proti, tajā atbildētāja bija izteicis iebildumus par noilgumu.

Apelācijas instances tiesa atzina apelācijas sūdzībā norādītos argumentus par pamatotiem un šajā sakarā paskaidroja sekojošo. Kasācijas instances judikatūrā attiecībā uz likuma interpretāciju un piemērošanu ir atzīts, ka, ja strīdā iesaistītā puse prasa noilguma piemērošanu, tiesai *ex officio* ir jāpārbauda ne vien tas, vai noilguma termiņš nav piemērojams, bet arī tas, vai nepastāv iemesli atjaunot šo termiņu. Attiecībā uz prasības par noilgumu būtību, kasācijas instances tiesa ir atzinusi, ka normālos apstākļos kā priekšnosacījums noilguma piemērošanai kā jebkuram materiāltiesiskajam prasījumam vajadzētu būt tā noformēšana procesuāla dokumenta veidā, jo šādas prasības rezultātā prasītājam ir jāspēj iesniegt savu atsaukmi par viņa iesniegtajiem procesuālajiem dokumentiem. Atbildētāja prasība par noilguma piemērošanu tiek izskatīta, novērtējot, vai pastāv kādi pamatoti noilguma termiņa neievērošanas iemesli. Noilguma termiņa notecējuma apstākļi un iemesli jāpamato ar pierādījumiem, kas tiek izskatīti tiesas sēdē. Apelācijas tiesa atzina par pamatotu apelācijas sūdzības iesniedzējas argumentu, ka kasācijas instances spriedumā, uz kuru atsaucās pirmās instances tiesa, formulētās juridiskās atziņas ir precedents, lai izskatītu lietas ar līdzīgiem faktiskiem apstākļiem. Respektīvi, vienā gadījumā tiesa noraidīja prasību acīmredzama noilguma neievērošanas dēļ, jo tika saņemta atbildētāja prasība pieņemt lēmumu par noilgumu, savukārt izskatāmajā lietā šāda prasība no atbildētāja puses netika iesniegta. Līdz ar to kasācijas spriedumā ietvertās atziņas nebija piemērojamas, jo pastāv citi tiesiskie apstākļi.

Prof. Kalvis Torgāns izteicis zīmīgus vārdus, ko var sasaitīt arī ar noilguma institūta piemērošanu, proti, ka “civilprocesa likumā ir ietverta ļoti grūta pārvarama pretruna starp fundamentāliem principiem: sacīkstes principu, patiesības noskaidrošanas principu un taisnīguma principu. Nekonsekvence izpaužas tā, ka, no vienas puses, tiesai sacīkstes

īstenošanas apstākļos nav jāiejaucas un jāpalīdz kādai no pusēm labāk pamatot savu prasību vai iebildumus pret to. No otras puses, tiesai ir jādara viss, lai spriedums būtu taisnīgs.”¹⁴⁹

Autoresprāt, attiecībā uz noilguma regulējumu Latvijā var runāt likuma tiesībpolitisku nepilnību, kuras novēršana ir vienīgi likumdevēja kompetencē. Ievērojot to, ka kopš autoritatīvā tiesību zinātnieka V. Bukovska izteiktajām atziņām ir pagājis ievērojams laika periods, attīstoties un mainoties tiesību izpratnei, mūsdienās nevar viennozīmīgi pateikt, kāda ir likumdevēja patiesā griba attiecībā uz tiesu pienākumu piemērot noilgumu - pēc savas iniciatīvas vai tikai pēc atbildētāja ierunas izteikšanas, vai pēc savas iniciatīvas, ja prasība celta pret patērētāju. Īpaši ņemot vērā, ka tiesām jau tagad ir pienākums pēc savas iniciatīvas izvērtēt iespējamo patērētāja tiesību pārkāpumu.

Kā liecina citu valstu civiltiesību kodifikācijas, noilguma institūts tiek regulēts ļoti detalizēti, skaidri un nepārprotami, principā izslēdzot jebkādas nozīmīgas interpretācijas iespējas no tiesību piemērotāja puses. Šāda pieceja noilguma regulējuma izstrādē, autores ieskatā, būtu ieviešama arī Latvijā, tādējādi radot skaidrību noilguma piemērošanas aspektos. Satversmes tiesa ir pamatoti norādījusi, ka normu skaidrība kā likumdevēja pienākums nevar tikt pārspīlēta, jo tas varētu novest pie kazuistiskiem un mainīgām tiesiskajām attiecībām pārāk sastingušiem un tādēļ netaisnīgiem normatīviem aktiem¹⁵⁰. Autoresprāt, noilguma regulējums ir tā joma, kur kazuistiskāks regulējums tieši veicinātu tiesisko noteiktību un tiesisko drošību ne vien no komersanta, bet arī no patērētāja viedokļa.

Ievērojot to, ka patērētāja tiesību aizsardzība ir nostiprināta normatīvajos aktos, autoresprāt, tiesām lietās, kur viena no pusēm atzīstama par patērētāju, noilguma termiņa iestāšanās būtu jāvērtē pēc savas iniciatīvas, atkāpjoties no Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 06.jūlija sprieduma lietā Nr.C20114115 (SKC-327/2017) izteiktās atziņas, līdzīgi, kā tas ir Francijā un Polijā. Autore arī ierosina papildināt CL ceturtnās daļas „Saišību tiesības” desmitās nodaļas astotajā apakšnodaļā ietvertās vispārējās noilguma institūtu regulējošās tiesību normas ar pantu sekojošā redakcijā. “Noilgumu tiesa ņem vērā tikai tad, ja strīdā iesaistītā puse to lūdz, izņemot gadījumu, ja prasība celta pret patērētāju”.

6.3. Noilguma tecējums pēc tiesas nolēmuma spēkā stāšanās

¹⁴⁹ Torgāns K. Civilprocess: attīstībā ar nebeidzamiem papildinājumiem. Jurista Vārds, 2017, Nr.46 (1000), 101.lpp.

¹⁵⁰ Osis M. Tiesiskās noteiktības principa nozīme efektīvā tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanā civillietās. Grām.: Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā palāvība. Valsts pārvalde. Business. Jurisprudence. Rakstu krājums. Autoru kolektīvs Ringolda Baloža vadībā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 173.lpp.;

Tiesas vai tiesneša nolēmuma spēkā stāšanās novelk īpašu robežu agrāk strīdīgajā tiesiskajā attiecībā, un, ja nolēmums ir par naudas summas piedziņu, tad par piedziņas juridisko pamatu nu kļūst tieši spēkā stājies nolēmums nevis no komercdarījuma izrietošais prasījums, kas ir bijis pieņemtā nolēmuma pamatā. Prasība ar nolēmuma spēkā stāšanos iegūst jaunu īpašību: tās izpildes pienākums izriet no tiesas vai tiesneša nolēmuma, parādnieks ar savu rīcību ir novedis pie tā, ka jāiesaista tiesa un valstiskās piespiešanas līdzekļi.¹⁵¹ Ar nolēmuma spēkā stāšanos tiesvedības stadija pāriet nolēmuma piespiedu izpildes stadijā, ko regulē CPL likuma E daļas normas.

Piespiedu izpildes stadijā kreditoram, kurš procesuāli tiek dēvēts par piedzinēju, rodas jauna tiesība panākt saistību izpildi piespiedu kārtā, bet arī šīs tiesības izmantošana ir pakļauta noteiktam noilguma termiņam. Noilguma institūtu izpildes procesā regulē procesuālās tiesību normas, kas ietvertas CPL likuma 546., 547. un 547.¹ pantā, kā arī citās speciālās tiesību normās. Saskaņā ar CPL likuma 546.pantu izpildu dokumentu var iesniegt piespiedu izpildei 10 gadu laikā no tiesas vai tiesneša nolēmuma spēkā stāšanās dienas, ja likumā nav noteikti citi noilguma termiņi. Noilguma termiņu ir iespējams pārtraukt tikai divos gadījumos - iesniedzot izpildu dokumentu izpildei vai ar daļēju labprātīgu nolēmuma izpildi, pēc kā termiņa tecējums sākas no jauna, neieskaitot pirms tam notecējušo laiku. Nedaudz atšķirīgi noilguma aprēķināšanas termiņi būs gadījumos, ja pēc tiesas sprieduma tiek piedzīti periodiski maksājumi. Šādā gadījumā izpildu dokuments saglabā savu spēku visu periodu, uz kuru piespriesti maksājumi, bet 10 gadu noilguma tecējums sākas no katra maksājuma izbeigšanās dienas.

Ievērojot minēto, CPL likuma normas nosaka termiņu piespiedu izpildes uzsākšanai, proti, izpildu dokumenta iesniegšanai, bet nenosaka vispārējo termiņu, kura ietvaros būtu pieļaujams īstenot izpildes procesu, kas faktiski var ilgt neierobežoti ilgi. Līdz ar to tikai ar izpildu dokumenta iesniegšanu zvērinātam tiesu izpildītājam piespiedu piedziņas uzsākšanai piedzinējs var būt drošs, ka viņa tiesības prasīt attiecīga nolēmuma piespiedu izpildi nebūs vairs pakļautas noilguma termiņa tecējumam. No vispārējā principa pastāv viens izņēmums, proti, gadījumā, ja pēc izpildu dokumenta nav izdarīta pilnīga piedziņa un tas izsniegts atpakaļ piedzinējam, sāk tecēt jauns noilguma termiņš, ko skaita no dienas, kad tas izsniegts piedzinējam.

---

¹⁵¹ Torgāns K. Likumisko procentu aprēķināšana. Grām.: Latvijas Universitātes 73.zinātniskās konferences rakstu krājums. Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 499.-500.lpp.

Desmit gadu noilguma termiņš piespiedu izpildes uzsākšanai ir spēkā attiecībā uz visiem izpildu dokumentiem, neatkarīgi, vai saistībai, kas ir izpildu dokumenta pamatā, ir noteikti īsāki prasības celšanas noilguma termiņi, kā tas piemēram ir no komercdarījumiem izrietošajiem prasījumiem. Autoresprāt, atsevišķas diskusijas vērts ir jautājums, vai tiesiskās noteiktības nodrošināšanai šādām tiesiskām attiecībām izpildes procesa ietvaros nevajadzētu piemērot attiecīgo īsāko noilguma termiņu.

Salīdzinot ar citu valstu regulējumu, jāsecina, ka ar tiesas nolēmumu nodibinātajai prasības tiesībai piemērojamais noilgums tiek regulēti dažādi. Atsevišķas valstis piespiedu izpildei piemēro vispārējo noilguma termiņu (Nīderlande u.c.), kaut arī sākotnējai prasībai būtu piemērojams īsāks noilguma termiņš. Citās valstīs, kurās pastāv relatīvi īss vispārējā noilguma termiņš, tiek atsevišķi paredzēts garāks noilguma termiņš no tiesas nolēmuma izrietošās prasības izlietošanai (Vācija, Igaunija, Krievija). Līdz ar to var secināt, ka piespiedu izpildes stadijā tiek noteikti pietiekami gari noilguma termiņi, nesaistot tos ar sākotnējam prasījumam piemērojamu noilguma termiņu. Jāatzīmē, ka 10 gadu noilguma termiņš atzīts par saprātīgu izvēli daudzu valstu tiesību aktos kā samērīgs līdzsvars starp divām galējībām – 30 gadiem (Vācijā) un 6 gadiem (Polijā, Anglijā).

Garāku termiņu noteikšanai ar tiesas nolēmumu nodibinātā prasījuma izlietošanai ir arī pamatoti iemesli. Ar tiesas nolēmumu nodibinātam prasījumam piemīt augstākais iespējams spēks, kura drošumu pamato autoritatīvs tiesību normu piemērotājs, tādējādi laika ierobežojošā ietekme to skar daudz mazākā mērā nekā citas prasības. Ne velti Latvijas likuma "Par tiesu varu" 16.panta ceturtā daļā noteikts, ka likumīgā spēkā stājušam spriedumam ir likums spēks, visiem tas ir obligāts un pret to jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu. Papildus kreditors ir nepārprotami skaidri darījis zināmu, ka viņa nolūks prasīt saistības izpildi ir pavisam nopietns, tādējādi parādniekam nevar būt jebkādas ilūzijas par to, ka kreditors varētu būt zaudējis interesi par saistības izpildījumu. Un treškārt, strīdus tiesiskā attiecība ir pēc būtības atrisināta. Tā vairs nerada nenoteiktību mantiskajās attiecībās un nerada apdraudējumu sabiedriskajai kārtībai. Tieši pretēji, īsi noilguma termiņi vairāk kaitētu sabiedrības interesēm, jo spiestu kreditoru biežāk iesniegt izpildu dokumentu izpildei, tādējādi parādniekam ar tā jau ierobežotiem finanšu līdzekļiem nevajadzīgi radot papildus izdevumus.

Secinājumi

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Globalizācijas, digitalizācijas un tehnoloģiju straujā attīstība un tā ietekmē pieaugušās patērētāja tiesību aizsardzības prasības ir mudinājušas daudzas valstis ne vien pārskatīt un modernizēt noilguma institūta regulējumu atbilstoši mūsdienu tiesiskās vides prasībām, bet arī tā regulējumā nostiprināt patērētāja tiesību aizsardzību.
2. Patērētāja tiesību aizsardzība noilguma regulējumā var izpausties kā liegums atkāpties no likuma regulējuma par noilgumu, ar savstarpēju vienošanos grozīt noilguma termiņu, papildināt tā apturēšanas vai pārtraukšanas pamatus, īsāku noilguma termiņu noteikšana prasījumiem pret patērētājiem, kā arī ierobežojot komersantu iespējas no patērētāja prasīt noilgušas saistības piespiedu izpildi.
3. Atbilstoši Latvijas Komerclikuma regulējumam komersantu prasījumiem pret patērētājiem piemērojams saīsināts trīs gadu noilguma termiņš, tomēr tas nav saistāms ar vājākā darījuma dalībnieka – patērētāja aizsardzību, bet gan ar pušu starpā noslēgtā darījuma saistību ar komercdarbību.
4. No patērētāja interešu aizsardzības viedokļa tiesu praksē esošās komercdarījuma interpretācijas problēmas būtu atrisināmas, Patērētāju tiesību aizsardzības likumā paredzot prasījumiem pret patērētājiem piemērot trīs gadu noilguma termiņu, neatkarīgi no tā, uz kāda pamata prasījums radies.
5. Pretēji Latvijas Civillikuma regulējumam, citu valstu likumos kreditora atgādinājums netiek pieskaitīts pie tām kreditora darbībām, kas pārtrauc noilguma tecējumu, vai arī šādam atgādinājumam paredzēta ierobežota ietekme uz noilguma termiņu. Par darbībām, kas pagarina noilguma tecējumu, tiek uzskatītas parāda atzīšana no parādnieka puses, prasības celšana un izpildu dokumenta nodošana izpildei.
6. Latvijas tiesu praksē ir pamatoti nostiprinājusies atziņa, ka kreditora atgādinājumam, lai tas atbilstu Civillikuma 1905.pantam, ir jābūt paziņotam individuāli un personiski parādniekam, un tajā jābūt nepārprotami paustai kreditora gribai prasīt konkrētas saistības izpildi. Turklāt atbilstoši jaunākās tiesu prakses atziņām kreditora atgādinājumam, lai tas pārtrauktu noilgumu, jābūt ne vien pienācīgā kārtā nosūtītam, bet arī izsniegtam parādniekam.
7. Kreditora atgādinājuma izsniegšana parādniekam kā noilguma pārtraukšanas priekšnosacījums visumā atzīstama par pamatotu un atbalstāmu atziņu, tomēr jautājums par kreditora atgādinājuma ietekmi uz noilguma termiņu ir tik nozīmīgs un principiāls,

- ka tā noregulēšana ir atstājama vien paša likumdevēja ziņā. Ievērojot minēto, tiesiskās noteiktības nodrošināšanai likumdevējam būtu jāprecizē priekšraksti, kuriem piepildoties kreditora atgādinājums atbilstu Civillikuma 1905.pantam.
8. Noilguma termiņam pret patērētāju, ievērojot tā pārtraukšanas iespējas, nevajadzētu tecēt bezgalīgi. Kaut kādā brīdī pusēm vajadzētu strīdus attiecību uzskatīt par pilnībā atrisinātu. Atbilstoši Civillikuma regulējumam kreditora atgādinājums ir viens no instrumentiem, kas pieļauj noilguma termiņa tecējumu pagarināt faktiski bezgalīgi ilgi.
  9. Autore ierosina ierobežot kreditoriem iespēju pagarināt saīsināto trīs gadu noilguma termiņu, ja kopš saistību izpildes termiņa iestāšanās pagājuši 10 gadi un parādnieks šajā periodā nav jebkādā veidā atzinis parādu. Pēc šī termiņa kreditoram būtu pienākums celt prasību tiesā.
  10. Judikatūrā izteikta atziņa, ka kreditora atgādinājums, pārtraucot noilgumu, groza starp kreditoru un parādnieku pastāvošās tiesiskās attiecības. Vadoties no minētās atziņas, autore ierosina kā obligātu prasību kreditora sūtītajā atgādinājumā patērētājam norādīt informāciju, ka ar minēto atgādinājumu tiek pārtraukts noilguma termiņš, tādējādi pilnīgāk izpildot arī Parādu ārpustiesas atgūšanas likumā noteikto kreditora pienākumu par patiesas un pilnīgas informācijas sniegšanu.
  11. Jaunākās tendences liecina, ka noilgums līgumtiesībās nav atzīstams par sabiedriskās kārtības nodrošināšanas institūtu, bet gan privāttiesisko attiecību regulējošu institūtu. Noilguma ierunas izmantošana ir atzīstama par parādnieka tiesību, kas neuzliek tiesai pienākumu noilgumu vērtēt pēc savas iniciatīvas. Realizējot sacīkstes principu, noilguma piemērošanai izvirzāmi tādi paši nosacījumi kā jebkurai citai materiāltiesiskai prasībai, kuru parādnieks pēc saviem ieskatiem tiesīgs celt vai necelt. Noskatoties uz minēto, atsevišķu valstu likumos tiesām ir pienākums atkāpties no šī vispārējā principa, un vērtēt noilgumu pēc savas iniciatīvas gadījumos, ja prasība celta pret patērētāju.
  12. Pretēji citu valstu regulējumam, Latvijas normatīvos aktos nav atrodamī skaidri priekšraksti attiecībā uz tiesas kompetenci pēc savas iniciatīvas vērtēt noilgumu, kas novedis pie situācijas, ka prasībās pret patērētājiem ar līdzīgiem tiesiskiem apstākļiem tiek izšķirtas dažādi. Šajā jautājumā var runāt par noilguma institūta regulējuma tiesībpolitisku nepilnību, kuras novēršana ir vienīgi likumdevēja kompetencē.
  13. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 06.jūlija spriedums lietā Nr.C20114115 (SKC-327/2017) komersanta prasījumā pret patērētāju ir ieviesis zināmu skaidrību attiecībā uz tiesas kompetenci vērtēt noilgumu, uzsverot, ka tecējums

ir jāņem vērā vien tad, ja uz to ierunas veidā atsaucas atbildētājs (konkrētajā lietā arī patērētājs). Līdz šim spriedumam tiesu praksē noilgums vairumā gadījumu tika ņemts vērā pēc tiesas iniciatīvas, bieži vien kā pamatojumu minot patērētāja interešu aizsardzību.

14. Patērētāja tiesību aizsardzība ir nostiprināta normatīvajos aktos, tāpēc tiesām lietās, kur viena no pusēm atzīstama par patērētāju, komersanta prasījumos noilguma termiņa iestāšanās būtu jāvērtē pēc savas iniciatīvas, atkāpjoties no Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 06.jūlija sprieduma lietā Nr.C20114115 (SKC-327/2017) izteiktās atziņas.
15. Nav juridiskas nozīmes apstākļiem, kāpēc patērētājs tiesvedības procesā neizsaka ierunu par noilgumu, bet nozīmīgs ir arguments, ka šādas ierunas izteikšanu nevajadzētu atstāt tikai paša patērētāja - juridisko attiecību vājākās puses, ziņā.
16. Patērētāja aizsardzība atzīstama par sabiedrībai svarīgu jomu, kas uzliek pienākumu arī tiesvedības procesā nodrošinot adekvātu tiesisko aizsardzību patērētājam kā attiecību vājākajai pusei, kura var nepārzināt visas tiesiskā regulējuma nianšes, tajā skaitā attiecībā uz tiesībām izteikt noilguma ierunu.
17. Nobeigumā autore ierosina papildināt Civillikuma ceturtais daļas „Saistību tiesības” desmitās nodaļas astotajā apakšnodaļā ietvertās vispārējās noilguma institūtu regulējošās tiesību normas ar pantu sekojošā redakcijā. “Noilgumu tiesa piemēro tikai tad, ja strīdā iesaistītā puse to lūdz, izņemot gadījumu, ja prasība celta pret patērētāju”.

Izmantotā literatūra un avoti

Literatūra

1. A New Deal for Consumers: Commission strengthens EU consumer rights and enforcement. European Commission Press release, 2018. Pieejams: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3041_en.htm [aplūkots 30.09.2018.];
2. Balodis K. Ieteicamais komercdarījumu regulējums Komerclikumā. Likums un Tiesības, 2004, 6. sēj., nr. 2 (54);
3. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007;
4. Balodis K. Jaunais komercdarījumu regulējums un tā piemērošana. Jurista Vārds, 2009, nr.2 (564);
5. Balodis K. Komercedarījumu vispārīgo noteikumu vieta un loma Latvijas privāttiesību sistēmā. Grām.: Komerctiesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercedarījumi. Atbildība. Komerctrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013;
6. Black H. C. Black's Law Dictionary. Sixth Edition. St. Paul, Minn.: West Publishing, 1990;
7. Bonell M. J. Limitation periods. In: Towards a European Civil Code. Third Fully Revised and Expanded Edition. The Hague: Kluwer Law International, 2004;
8. Briedis E. Par pieaugumu CPL 36. un 418.panta izpratnē. Jurista Vārds, 2013., nr.6 (757). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/254661-par-pieaugumu-cpl-36-un-418panta-izpratne/> [aplūkots 08.11.2018.];
9. Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: E.Pīpiņa un J.Upmaņa grāmatu un nošu spriestuve, 1933 (Atkārtoti izdots 2015.gadā. Drukāts Jelgavas tipogrāfijā);
10. Cercel S., Scurtu S. The Extinctive Prescription: the Solutions of the Romanian Civil Code and the UNIDROIT Principles Applicable to International Commercial Contracts. Political Science Review, 2016. Pieejams: http://cis01.central.ucv.ro/revistadestiintepolitice/files/numarul50_2016/8.pdf [aplūkots 23.10.2018.]
11. Eiropas Komisijas Zaļā grāmata par politiskiem risinājumiem virzienā uz Eiropas līgumtiesību izstrādi patērētājiem un uzņēmumiem, 2010, 2.lpp. Pieejams: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0348/com_com\(2010\)0348_lv.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0348/com_com(2010)0348_lv.pdf) [aplūkots 20.10.2018.];
12. Elektronisko sakaru komersantu aktuāli sniegtie pakalpojumi lietotājiem. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. Pieejams: <https://www.sprk.gov.lv/lapas/Elektroniskie-sakari> [aplūkots 15.10.2018.];

13. Extinctive Prescription On the Limitations of Actions: reports to the XIVth Congress International, Academy of Comparative Law Athens (Vouliagmeni), Greece 31 July-7 August 1994. Edited by Ewoud H. Hondius. The Hague: Kluwer Law International, 1995;
14. Grīvnieks E. Civiltiesiskais noilgums. Jurista Vārds, 2016, nr.37 (940). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/269236-civiltiesiskais-bnoilgumsb/> [aplūkots 14.10.2018.];
15. Guide on Article 6 of the European Convention of Human rights. Rights to fair trial (civil limb): European Court of Human Rights, 2018. Pieejams: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf [
16. Jakubaņecs V. Juridiski terminoloģiskā, skaidrojošā vārdnīca. Rīga, P&K, 1999;
17. Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs I.Krastiņa vadībā. Rīga: Nordik, 1998;
18. Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005;
19. Kalniņš E. Saistību tiesība (Vispārējs apskats). Likums un Tiesības, 2002, 2. sēj, nr. 2 (6);
20. Kārklīšs J. Noilgums piespiedu nomas attiecībās komerciesībās. Jurista Vārds, 2018, nr.9 (1015);
21. Komerctiesību aktuālie jautājumi Latvijā un Eiropā: Komercdarījumi. Atbildība. Komerctrīdi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013;
22. Kamposa Sančesa – Bardonas M. [Campos Sánchez-Bordona M.] 08.09.2016. Secinājumi EST lietā C-584/15 Glencore Céréales France pret Etablissement national des produits de l’agriculture et de la mer (FranceAgriMer). Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:62015CC0584&from=LV> [aplūkots 12.10.2018.];
23. Konceptijas “Par komercdarījumu tiesisko regulējumu” kopsavilkums. Ministru kabineta 2005.gada 16.novembra rīkojums Nr.731. Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=121577> [aplūkots 11.11.2018.]
24. Kredītinformācijas biroja Statistika: Fizisko personu ar maksājumu kavējumiem skaits pēc saistību veida. Pieejams: <http://www.kib.lv/statistika/> [aplūkots 15.10.2018.];
25. Langenbuhere K. Tiesnešu tiesību attīstība un iztulkošana. Metodoloģisks pētījums par tiesnešu tiesību tālākveidošanu vācu tiesībās. Prof. E.Meļķiša zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005;
26. Latvijas bankas Kredītu reģistra statistikas datu kopsavilkums (aktualizēts 2018.gada 31.augustā). Pieejams: <https://www.bank.lv/statistika/dati-statistika/kr-statistika> [aplūkots 08.10.2018.];

27. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998;
28. Levits E. Par tiesiskās vienlīdzības principu. Latvijas Vēstnesis, 2003, Nr.68 (2833).
Pieejams arī: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/74628> [aplūkots 15.10.2018.];
29. Likumprojekta "Apdrošināšanas līguma likums" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejama:
<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/37F3A7345F752410C22581FA002D1BA9?OpenDocument> [aplūkota 06.10.2018.];
30. Likumprojekta "Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā" anotācija. Pieejama:
<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/4D8C1FB571076EDDC22582B2004A4369?OpenDocument> [aplūkots 05.11.2018.];
31. Likumprojekts Nr.461/Lp9 "Grozījumi Komerclikumā", 15.11.2007. pieņemts Saeimā 1.lasījumā. Pieejams:
<http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/CA622B7AA262009CC225736B004CD A92?OpenDocument> [aplūkots 23.09.2018.];
32. Likumprojekts Nr.461/Lp9 "Grozījumi Komerclikumā", 17.07.2008. pieņemts Saeimā 2.lasījumā. Pieejams:
<http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/A34F2053A554C07CC2257482003D9934?OpenDocument> [aplūkots 23.09.2018.];
33. Likumprojekts Nr.461/Lp9 "Grozījumi Komerclikumā", 18.12.2008. pieņemts Saeimā 3.lasījumā. Pieejams:
<http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/F01D9F048428ED7DC225751D00344AEE?OpenDocument> [aplūkots 23.09.2018.];
34. Loeber D. A. Par Latvijas Republikas Civillikumu. Latvijas Vēstnesis, 2006, nr.171 (3539);
35. Lošmanis A. Jaunais Latvijas Komerclikums. Grām.: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002;
36. LZA Terminoloģijas komisijas Lēmuma Nr.5 "Par Komerclikuma terminiem komersants, komercdarbība, firma u.c.". Latvijas Vēstnesis, 2001, nr.58 (2445);
37. Manual on Consumer Protection. United Nations Conference on Trade and Development, 2017, p.2. Pieejams: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditccplp2017d1_en.pdf [aplūkots 20.10.2018.];

38. Ministru kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 21.jūlija noteikumos Nr.792 „Noteikumi par saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā izmantojamām veidlapām”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40321252> [aplūkots 09.10.2018.];
39. Mozley & Whiteley’s Law Dictionary. Eleventh Edition: Hardy E.R., Ivamy. London: Butterworths, 1993;
40. Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: zvērināts advokāts Jānis Neimanis, 2004;
41. Ose D. Pierādīšanas institūta principi civilprocesā. Pieejams: https://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/53konf/tiesibas/Ose.pdf [aplūkots 15.11.2018.];
42. Osis M. Tiesiskās noteiktības principa nozīme efektīvā tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanā civillietās. Grām.: Vispārējie tiesību principi: tiesiskā drošība un tiesiskā paļāvība. Valsts pārvalde. Business. Jurisprudence. Rakstu krājums. Autoru kolektīvs Ringolda Baloža vadībā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017;
43. Pasaules iedzīvotāju skaits. Pieejams: <http://www.worldometers.info/lv/> [aplūkots 23.10.2018.];
44. Patērētāju tiesību aizsardzības centra darbības stratēģija 2017.-2019.gadam, 2018, 17.lpp. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/ptac_strategija_2017-2019.pdf [aplūkots 30.09.2018.];
45. Eiropas Savienības tiesību aktu kopsavilkumi. Patērētāji. Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/consumers.html?locale=lv&root_default=SUM_1_COD_ED%3D09 [aplūkots 23.10.2018.];
46. Projekt Ustawa z dnia o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, 2018. Pieejams: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/573F488F5A1D2DB9C1258220003DC2CC/%24File/2216.pdf> [aplūkots 23.09.2018.];
47. Radionova S. Par komercdarījumu pamatkonceptiju. Likums un Tiesības, 2001, 3. sēj., nr. 2 (18);
48. Rezevska D. Judikatūra kā tiesību avots: Izpratne un pielietošana, 2010. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/docs/conferences/rezevska.ppt> [aplūkots 17.10.2018.];
49. Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1996;
50. Skuja V. Juridisko terminu vārdnīca uzņēmējdarbībai. Rīga: Ekonomisko reformu institūts, 1996;

51. Sniedzīte G. Tiesnešu tiesību konstitucionālais pamats (II). Jurista Vārds, 2009, nr.39 (582). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/198162-tiesnesu-tiesibu-konstitucionalais-pamats-ii/> [aplūkots 19.10.2018.];
52. Snipe A. Uz likuma pamata izveidojušās nomas attiecības nav komercdarījums. Jurista Vārda Domnīca / Brīvais mikrofons, 2018. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/mikrofons/139-uz-likuma-pamata-izveidojusas-nomas-attiecibas-nav-komercdarijums/> [aplūkots 05.11.2018.];
53. Snipe A. Tiesību avotos maldoties: tiesām un tiesību zinātnei izvirzāmās prasības. Jurista Vārds, 2018, nr.40 (1046). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/273477-tiesibu-avotos-maldoties-tiesam-un-tiesibu-zinatnei-izvirzamas-prasibas/> [aplūkots 26.08.2018.];
54. Snipe A. Par saistības un prasības noilgumu saistībai, kas radusies uz likuma pamata. Jurista Vārds, 2017, nr.40 (994). Pieejams arī: <http://www.juristavards.lv/doc/271383-par-saistibas-un-prasibas-noilgumu-saistibai-kas-radusies-uz-likuma-pamata/> [aplūkots 26.08.2018.];
55. Strupišs A. Par komerclikuma projektu, nododot to Saeimas izskatīšanai un vispārējai zināšanai. Latvijas Vēstnesis, 1999, nr.163/166;
56. Savigny, Friedrich Carl von. System des heutigen Römischen Rechts, vol. 5. Berlin: Veit und Comp., 1841;
57. Torgāns K. Civilprocess: attīstībā ar nebeidzamiem papildinājumiem. Jurista Vārds, 2017, Nr.46 (1000);
58. Torgāns K. Likumisko procentu aprēķināšana. Grām.: Latvijas Universitātes 73.zinātniskās konferences rakstu krājums. Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015;
59. Torgāns K. Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013;
60. Torgāns K. Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2014;
61. Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006;
62. Vainovskis M. Pētījums par tiesu prakses vispārīgumu veikšanas metodoloģiju. Tieslietu ministrijas un ANO Attīstības programmas projekts "Atbalsts tiesu sistēmai". ANO Latvijā, 2004. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/docs/petijumi/petijums_tiesu_prakses_visparinas_ana.pdf;
63. Vietējo civillikumu kopoījums. Rīga: Valters un Rapa, 1928;

64. Vizule V. Komerclarijumi pa jaunam. Kas jāzina par Komerclikuma jauno “D daļu”. Rīga: SIA “Lietišķās informācijas dienests”, 2009;
65. Vītoļiņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2015;
66. Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 1997;
67. Zardaks G. Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos nepieciešamā forma. Likums un Tiesības, 2005, nr.4;
68. Zimmermann R. Comparative Foundations of European Law of Set-Off and Prescription. Cambridge: Cambridge University Press, 2002;
69. Zimmermann R. The New German Law of Obligations. Historical and Comparative Perspectives. New York: Oxford University Press, 2005;
70. Zimmermann R. The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition. New York: Oxford University Press, 1996;
71. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. Москва: Статут, 2001.

Normatīvie akti

1. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. [15.10.2018. red.];
2. ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām. Pieņemts Ņujorkā 16.12.1966. [15.10.2018. red.];
3. ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieņemta Parīzē 10.12.1948. [15.10.2018. red.];
4. Padomes Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. Pieņemta 05.04.1993. [20.10.2018. red.];
5. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 1999/44/EK par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām. Pieņemta 25.05.1999. [20.10.2018. red.];
6. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [15.10.2018. red.];
7. Apdrošināšanas līguma likums: LV likums. Pieņemts 03.05.2018. [15.10.2018. red.];
8. Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.02.1937. [25.09.2018. red.];
9. Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998. [20.09.2018. red.];
10. Komerclikums: LV likums. Pieņemts 13.04.2000. [20.09.2018. red.];
11. Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [05.11.2018. red.];
12. Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts 18.03.1998. [15.10.2018. red.];
13. Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā: LV likums. Pieņemts 04.10.2018. [stāsies spēkā 01.01.2019.];

14. Negodīgas komercprakses aizlieguma likums: LV likums. Pieņemts 22.11.2007.
[05.11.2018. red.];
15. Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likums: LV likums. Pieņemts 31.05.2012.
[15.10.2018. red.];
16. Par tiesu varu: LV likums. Pieņemts 15.12.1992. [25.09.2018. red.];
17. Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās: LV likums. Pieņemts 08.05.1997.
[15.10.2018. red.];
18. Paziņošanas likums: LV likums. Pieņemts 16.06.2010. [25.09.2018. red.];
19. Noteikumi par saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā izmantojamām
veidlapām: Ministru kabineta 2009.gada 21.jūlija noteikumi nr.792. Latvijas Vēstnesis,
2009, nr.118 (4104) [27.09.2018. red.];
20. Burgerlijk Wetboek Boek 3 [Nīderlandes Civillikums, 3. Grāmata] Pieejams:
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0005291/2018-10-23/0>. [aplūkots 25.10.2018];
21. Bürgerliches Gesetzbuch [Vācijas Civillikums] Pieejams: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> [aplūkots 15.10.2018.];
22. Civil Obligations Act of the Republic of Croatia [Horvātijas Republikas Civilsaistību
likums] Pieejams (angļu valodā):
http://www.vsrh.hr/custompages/static/hrv/files/legislation_civil-obligations-act.doc
[aplūkots 10.09.2018.]
23. Code civil Belge [Beļģijas Civilkodekss] Pieejams:
http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?DETAIL=1804032135%2FF&caller=list&row_id=1&numero=6&rech=14&cn=1804032135&table_name=LOI&nm=1804032155&la=F&dt=CODE+CIVIL&language=fr&fr=f&choix1=ET&choix2=ET&fromtab=loi_all&trier=promulgation&chercher=t&sql=dt+contains++%27CODE%27%26+%27CIVIL%27and+actif+%3D+%27Y%27&tri=dd+AS+RANK+&imgcn.x=39&imgcn.y=7#LNK0015 [aplūkots 16.09.2018.];
24. Code civil des Français [Francijas Civilkodekss] Pieejams:
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>
[aplūkots 01.10.2018.];
25. Code de la consommation des Français [Francijas Patērētāju kodekss] Pieejams:
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006069565&dateTexte=20181107> [aplūkots 07.11.2018.];

26. Codul civil al României [Rumānijas Civilkodekss] Pieejams: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/175630> [aplūkots 20.09.2018.];
27. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas [Lietuvas Civillikums] Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687> [aplūkots 20.09.2018.];
28. Polski kodeks cywilny [Polijas Civilkodekss] Pieejams: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf> [aplūkots 29.09.2018.];
29. Tsiviilseadustiku üldosa seadus [Igaunijas Civillikuma Vispārīgā daļa] Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122010012> [aplūkots 02.10.2018.];
30. Цивільного кодексу України [Ukrainas Civilkodekss] Pieejams: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [aplūkots 11.11.2018.];
31. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) [Krievijas Federācijas Civilkodekss (pirmā daļa)] Pieejams: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=294692&fld=134&dst=101055,0&rnd=0.7477044786782308#04879301255040196> [aplūkots 28.08.2018.];
32. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, 2016. Pieejams: <https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2016/principles2016-e.pdf> [aplūkots 30.09.2018.];
33. Lando O., Clive E., Prum A., Zimmermann R. Principles of European Contract Law, part III, 2002. Pieejams: <https://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/> [aplūkots 30.09.2018.].

Juridiskās prakses materiāli

1. EST 13.07.2017. spriedums lietā [C-133/16](#) Christian Ferenschild;
2. ECT 28.05.1985. spriedums lietā Ashingdane pret Apvienoto Karalisti (iesniegums Nr.8225/78);
3. ECT 17.01.2012. spriedums lietā Stanev pret Bulgāriju (iesnieguma Nr.36760/06);
4. ECT 11.03.2014. spriedums lietā Howald Moor un citi pret Šveici (iesniegumu Nr.52067/10 un 41072/11);
5. Satversmes tiesas 27.06.2003. spriedums lietā Nr.2003-04-01. Latvijas Vēstnesis, 2003, nr.97;
6. Satversmes tiesas 25.10.2004. spriedums lietā Nr.2004-03-01, 9.2.p. Latvijas Vēstnesis, 2004, nr.169;

7. Satversmes tiesas 14.03.2006. spriedums lietā Nr.2005-18-01. Latvijas Vēstnesis, 2006, nr.46;
8. Satversmes tiesas 06.06.2012. spriedums lietā Nr.2011-21-01. Latvijas Vēstnesis, 2012, nr.89;
9. Satversmes tiesas 16.05.2018. lēmums par atteikšanos ierosināt lietu (pieteikums Nr.59/2018). Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2018/06/Lemums_par_pieteikumu_Nr._2018_59.pdf [aplūkots 15.10.2018.];
10. Augstākās tiesas Senāta 17.03.2004. spriedums lietā Nr.SKC-176. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3592> [aplūkots 16.07.2018.];
11. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 24.03.2017. spriedums lietā Nr.SKC-58/2017 (C16079513). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5133> [aplūkots 18.09.2018.];
12. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 15.06.2017. spriedums lietā Nr.SKC-108/2017 (C02022712). Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5181> [aplūkots 25.09.2018.];
13. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 04.07.2017. spriedums lietā Nr.SKC-248/2017 (C20229814). Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5178> [aplūkots 16.09.2018.];
14. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 06.07.2017. spriedums lietā Nr.SKC-327/2017 (C20114115). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5267> [aplūkots 10.09.2018.];
15. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 16.10.2017. spriedums lietā Nr.SKC-369/2017 (C30425814). Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5282> [aplūkots 10.09.2018.];
16. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 14.12.2017. spriedums lietā Nr.SKC-265/2017 (C20281114). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5393> [aplūkots 12.09.2018.];
17. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 26.01.2018. spriedums lietā Nr.SKC-40/2018 (C30516713). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5435> [aplūkots 25.09.2018.];

18. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 14.02.2018. spriedums lietā Nr.SKC-63/2018 (C31463711). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5435> [aplūkots 16.09.2018.];
19. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 25.04.2018. spriedums lietā Nr.SKC-404/2018 (C28318516). Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/5423> [aplūkots 16.10.2018.];
20. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 28.09.2018. spriedums lietā Nr.SKC-234/2018 (C26129213). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 09.11.2018.];
21. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 06.11.2015. spriedums lietā Nr.SKA-482/2015. Pieejams: <http://at.gov.lv/downloadlawfile/4312> [aplūkots 05.09.2018.];
22. Augstākās tiesas Civillietu departamenta prakses apkopojums. Patērētāju tiesību aizsardzība (2014.janvāris – 2017.jūnijs). Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/pateretaji_2014_2017_31_10_2017.docx [aplūkots 11.11.2018.];
23. Zemgales apgabaltiesas 09.03.2015. spriedums lietā Nr.C15192014 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 15.10.2018.];
24. Rīgas apgabaltiesas 08.12.2015. spriedums lietā Nr.C29386115. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 15.10.2018.];
25. Rīgas apgabaltiesas 23.11.2016. spriedums lietā Nr.C33526416. [Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 15.10.2018.];
26. Rīgas apgabaltiesas 14.09.2017. spriedums lietā Nr.C29376016. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 09.11.2018.];
27. Rīgas apgabaltiesas 28.03.2018. spriedums lietā Nr.C30706716. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 09.10.2018.];
28. Rīgas apgabaltiesa 21.06.2018. spriedumā lietā Nr.C33427317. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 08.11.2018.];
29. Jelgavas tiesas 10.02.2014. spriedums lietā Nr.C15249813. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 17.10.2018.];
30. Jelgavas tiesas 29.01.2015. spriedums lietā Nr.C15227314. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.];

31. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 10.03.2015. spriedums lietā Nr.C29641214 un 19.03.2015. spriedums lietā Nr. C29717114. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.];
32. Ogres rajona tiesas 02.05.2016. spriedums lietā Nr.C24096516. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.];
33. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 31.03.2017. spriedums lietā C29564716. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.10.2018.];
34. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 18.05.2017. spriedums lietā Nr.C68305317 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.11.2018.] Jelgavas tiesas 22.05.2017. spriedums lietā Nr.C15140317. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 13.11.2018.];
35. Talsu rajona tiesas 22.06.2017. spriedums lietā Nr.C36032017 [nav publicēts];
36. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 10.07.2018. spriedums lietā Nr.C68386417. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 05.11.2018.];
37. Talsu rajona tiesas 05.02.2018. spriedums lietā Nr.C36060017 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 05.12.2018.];
38. Vidzemes priekšpilsētas tiesas 29.08.2018. spriedums lietā Nr.C26129213 Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 07.12.2018.];
39. Zemgales rajona tiesas 25.09.2018. spriedums lietā Nr.C33593317. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 08.11.2018.];
40. Zemgales rajona tiesas 04.10.2018. spriedums civillietā Nr.C15171617. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 07.12.2018.];
41. Šauļu reģionālās tiesas 23.01.2017. spriedums lietā Nr.E2A-29-440/2017. Pieejams: <http://eteismai.lt/byla/175496446586943/e2A-39-440/2017> [aplūkots 08.11.2018.];
42. Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama 21.12.2017. lēmums lietā Nr.A420312417. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_pzd_pagaidu_aizsardziba_21122017.pdf [aplūkots 16.09.2018.]

Pielikumi

1.pielikums. Tiesu administrācijas 02.10.2018. atbilde Nr.SAN/4257

[pieejams datorizdrukā]

2.pielikums. PTAC 07.11.2018. atbilde Nr.3.4.-4/8818/P-86

[pieejams datorizdrukā]